។ នមោ តស្ស ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស។

ខុទ្ទកនិកាយេ

ឧទានបាឡិ

១. ពោធិវគ្គោ

១. បឋមពោធិសុត្តំ

១. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា ឧរុវេលាយំ វិហរតិ នជ្ជា នេរញ្ជរាយ តីរេ ពោធិរុក្ខមូលេ បឋមាភិសម្ពុទ្ធោ។ តេន ខោ បន សមយេន ភគវា សត្តាហំ ឯកបល្លង្កេន និសិន្នោ ហោតិ វិមុត្តិសុខបដិសំវេទី [វិមុត្តិសុខំ បដិសំវេទី (ស្យា. បី. ក.)]។ អថ ខោ ភគវា តស្ស សត្តាហស្ស អច្ចយេន តម្ហា សមាធិម្ហា វុដ្ឋហិត្វា រត្តិយា បឋមំ យាមំ បដិច្ចសមុប្បាទំ អនុលោមំ សាធុកំ មនសាកាសិ –

“ឥតិ ឥមស្មិំ សតិ ឥទំ ហោតិ, ឥមស្សុប្បាទា ឥទំ ឧប្បជ្ជតិ, យទិទំ – អវិជ្ជាបច្ចយា សង្ខារា, សង្ខារបច្ចយា វិញ្ញាណំ, វិញ្ញាណបច្ចយា នាមរូបំ, នាមរូបបច្ចយា សឡាយតនំ, សឡាយតនបច្ចយា ផស្សោ, ផស្សបច្ចយា វេទនា, វេទនាបច្ចយា តណ្ហា, តណ្ហាបច្ចយា ឧបាទានំ, ឧបាទានបច្ចយា ភវោ, ភវបច្ចយា ជាតិ, ជាតិបច្ចយា ជរាមរណំ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសា សម្ភវន្តិ។ ឯវមេតស្ស កេវលស្ស ទុក្ខក្ខន្ធស្ស សមុទយោ ហោតី”តិ។

អថ ខោ ភគវា ឯតមត្ថំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

“យទា ហវេ បាតុភវន្តិ ធម្មា,
អាតាបិនោ ឈាយតោ ព្រាហ្មណស្ស;
អថស្ស កង្ខា វបយន្តិ សព្ពា,
យតោ បជានាតិ សហេតុធម្ម”ន្តិ។ បឋមំ;

២. ទុតិយពោធិសុត្តំ

២. ឯវំ មេ សុតំ – ឯក សមយំ ភគវា ឧរុវេលាយំ វិហរតិ នជ្ជា នេរញ្ជរាយ តីរេ ពោធិរុក្ខមូលេ បឋមាភិសម្ពុទ្ធោ។ តេន ខោ បន សមយេន ភគវា សត្តាហំ ឯកបល្លង្កេន និសិន្នោ ហោតិ វិមុត្តិសុខបដិសំវេទី។ អថ ខោ ភគវា តស្ស សត្តាហស្ស អច្ចយេន តម្ហា សមាធិម្ហា វុដ្ឋហិត្វា រត្តិយា មជ្ឈិមំ យាមំ បដិច្ចសមុប្បាទំ បដិលោមំ សាធុកំ មនសាកាសិ –

“ឥតិ ឥមស្មិំ អសតិ ឥទំ ន ហោតិ, ឥមស្ស និរោធា ឥទំ និរុជ្ឈតិ, យទិទំ – អវិជ្ជានិរោធា សង្ខារនិរោធោ, សង្ខារនិរោធា វិញ្ញាណនិរោធោ, វិញ្ញាណនិរោធា នាមរូបនិរោធោ, នាមរូបនិរោធា សឡាយតននិរោធោ, សឡាយតននិរោធា ផស្សនិរោធោ, ផស្សនិរោធា វេទនានិរោធោ, វេទនានិរោធា តណ្ហានិរោធោ, តណ្ហានិរោធា ឧបាទាននិរោធោ, ឧបាទាននិរោធា ភវនិរោធោ, ភវនិរោធា ជាតិនិរោធោ, ជាតិនិរោធា ជរាមរណំ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសា និរុជ្ឈន្តិ។ ឯវមេតស្ស កេវលស្ស ទុក្ខក្ខន្ធស្ស និរោធោ ហោតី”តិ។

អថ ខោ ភគវា ឯតមត្ថំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

“យទា ហវេ បាតុភវន្តិ ធម្មា,
អាតាបិនោ ឈាយតោ ព្រាហ្មណស្ស;
អថស្ស កង្ខា វបយន្តិ សព្ពា,
យតោ ខយំ បច្ចយានំ អវេទី”តិ។ ទុតិយំ;

៣. តតិយពោធិសុត្តំ

៣. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា ឧរុវេលាយំ វិហរតិ នជ្ជា នេរញ្ជរាយ តីរេ ពោធិរុក្ខមូលេ បឋមាភិសម្ពុទ្ធោ។ តេន ខោ បន សមយេន ភគវា សត្តាហំ ឯកបល្លង្កេន និសិន្នោ ហោតិ វិមុត្តិសុខបដិសំវេទី។ អថ ខោ ភគវា តស្ស សត្តាហស្ស អច្ចយេន តម្ហា សមាធិម្ហា វុដ្ឋហិត្វា រត្តិយា បច្ឆិមំ យាមំ បដិច្ចសមុប្បាទំ អនុលោមបដិលោមំ សាធុកំ មនសាកាសិ –

“ឥតិ ឥមស្មិំ សតិ ឥទំ ហោតិ, ឥមស្សុប្បាទា ឥទំ ឧប្បជ្ជតិ, ឥមស្មិំ អសតិ ឥទំ ន ហោតិ, ឥមស្ស និរោធា ឥទំ និរុជ្ឈតិ; យទិទំ – អវិជ្ជាបច្ចយា សង្ខារា, សង្ខារបច្ចយា វិញ្ញាណំ, វិញ្ញាណបច្ចយា នាមរូបំ, នាមរូបបច្ចយា សឡាយតនំ, សឡាយតនបច្ចយា ផស្សោ, ផស្សបច្ចយា វេទនា, វេទនាបច្ចយា តណ្ហា, តណ្ហាបច្ចយា ឧបាទានំ, ឧបាទានបច្ចយា ភវោ, ភវបច្ចយា ជាតិ, ជាតិបច្ចយា ជរាមរណំ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសា សម្ភវន្តិ។ ឯវមេតស្ស កេវលស្ស ទុក្ខក្ខន្ធស្ស សមុទយោ ហោតិ។

“អវិជ្ជាយ ត្វេវ អសេសវិរាគនិរោធា សង្ខារនិរោធោ, សង្ខារនិរោធា វិញ្ញាណនិរោធោ, វិញ្ញាណនិរោធា នាមរូបនិរោធោ, នាមរូបនិរោធា សឡាយតននិរោធោ, សឡាយតននិរោធា ផស្សនិរោធោ, ផស្សនិរោធា វេទនានិរោធោ, វេទនានិរោធា តណ្ហានិរោធោ , តណ្ហានិរោធា ឧបាទាននិរោធោ, ឧបាទាននិរោធា ភវនិរោធោ, ភវនិរោធា ជាតិនិរោធោ, ជាតិនិរោធា ជរាមរណំ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសា និរុជ្ឈន្តិ។ ឯវមេតស្ស កេវលស្ស ទុក្ខក្ខន្ធស្ស និរោធោ ហោតី”តិ។

អថ ខោ ភគវា ឯតមត្ថំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

“យទា ហវេ បាតុភវន្តិ ធម្មា,
អាតាបិនោ ឈាយតោ ព្រាហ្មណស្ស;
វិធូបយំ តិដ្ឋតិ មារសេនំ,
សូរិយោវ [សុរិយោវ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] ឱភាសយមន្តលិក្ខ”ន្តិ។ តតិយំ;

៤. ហុំហុង្កសុត្តំ

៤. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា ឧរុវេលាយំ វិហរតិ នជ្ជា នេរញ្ជរាយ តីរេ អជបាលនិគ្រោធេ បឋមាភិសម្ពុទ្ធោ។ តេន ខោ បន សមយេន ភគវា សត្តាហំ ឯកបល្លង្កេន និសិន្នោ ហោតិ វិមុត្តិសុខបដិសំវេទី។ អថ ខោ ភគវា តស្ស សត្តាហស្ស អច្ចយេន តម្ហា សមាធិម្ហា វុដ្ឋាសិ។

អថ ខោ អញ្ញតរោ ហុំហុង្កជាតិកោ [ហុហុង្កជាតិកោ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] ព្រាហ្មណោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវតា សទ្ធិំ សម្មោទិ។ សម្មោទនីយំ កថំ សារណីយំ វីតិសារេត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋាសិ។ ឯកមន្តំ ឋិតោ ខោ សោ ព្រាហ្មណោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “កិត្តាវតា នុ ខោ, ភោ គោតម, ព្រាហ្មណោ ហោតិ, កតមេ ច បន ព្រាហ្មណករណា [ព្រាហ្មណការកា (ក.)] ធម្មា”តិ?

អថ ខោ ភគវា ឯតមត្ថំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

“យោ ព្រាហ្មណោ ពាហិតបាបធម្មោ,
និហុំហុង្កោ [និហុហុង្កោ (សី. ស្យា. កំ បី.)] និក្កសាវោ យតត្តោ;
វេទន្តគូ វូសិតព្រហ្មចរិយោ,
ធម្មេន សោ ព្រហ្មវាទំ វទេយ្យ;
យស្សុស្សទា នត្ថិ កុហិញ្ចិ លោកេ”តិ។ ចតុត្ថំ;

៥. ព្រាហ្មណសុត្តំ

៥. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ តេន ខោ បន សមយេន អាយស្មា ច សារិបុត្តោ អាយស្មា ច មហាមោគ្គល្លានោ អាយស្មា ច មហាកស្សបោ អាយស្មា ច មហាកច្ចានោ [មហាកច្ចាយនោ (សី. បី. ក.)] អាយស្មា ច មហាកោដ្ឋិកោ អាយស្មា ច មហាកប្បិនោ អាយស្មា

ច មហាចុន្ទោ អាយស្មា ច អនុរុទ្ធោ អាយស្មា ច រេវតោ អាយស្មា ច នន្ទោ [អានន្ទោ (សី. បី.)] យេន ភគវា តេនុបសង្កមឹសុ ។

អទ្ទសា ខោ ភគវា តេ អាយស្មន្តេ ទូរតោវ អាគច្ឆន្តេ; ទិស្វាន ភិក្ខូ អាមន្តេសិ – “ឯតេ, ភិក្ខវេ, ព្រាហ្មណា អាគច្ឆន្តិ; ឯតេ, ភិក្ខវេ, ព្រាហ្មណា អាគច្ឆន្តី”តិ។ ឯវំ វុត្តេ , អញ្ញតរោ ព្រាហ្មណជាតិកោ ភិក្ខុ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “កិត្តាវតា នុ ខោ, ភន្តេ, ព្រាហ្មណោ ហោតិ, កតមេ ច បន ព្រាហ្មណករណា ធម្មា”តិ?

អថ ខោ ភគវា ឯតមត្ថំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

“ពាហិត្វា បាបកេ ធម្មេ, យេ ចរន្តិ សទា សតា;
ខីណសំយោជនា ពុទ្ធា, តេ វេ [តេវ (សី.)] លោកស្មិ ព្រាហ្មណា”តិ។ បញ្ចមំ;

៦. មហាកស្សបសុត្តំ

៦. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា រាជគហេ វិហរតិ វេឡុវនេ កលន្ទកនិវាបេ។ តេន ខោ បន សមយេន អាយស្មា មហាកស្សបោ បិប្ផលិគុហាយំ [បិប្ផលិគុហាយំ (ស្យា.), សិម្ពលិគុហាយំ (ក.)] វិហរតិ អាពាធិកោ [អាពាធិកោ ហោតិ (ស្យា. បី.)] ទុក្ខិតោ ពាឡ្ហគិលានោ។ អថ ខោ អាយស្មា មហាកស្សបោ អបរេន សមយេន តម្ហា អាពាធា វុដ្ឋាសិ។ អថ ខោ អាយស្មតោ មហាកស្សបស្ស តម្ហា អាពាធា វុដ្ឋិតស្ស ឯតទហោសិ – “យំនូនាហំ រាជគហំ បិណ្ឌាយ បវិសេយ្យ”ន្តិ។

តេន ខោ បន សមយេន បញ្ចមត្តានិ ទេវតាសតានិ ឧស្សុក្កំ អាបន្នានិ ហោន្តិ អាយស្មតោ មហាកស្សបស្ស បិណ្ឌបាតបដិលាភាយ។ អថ ខោ អាយស្មា មហាកស្សបោ តានិ បញ្ចមត្តានិ ទេវតាសតានិ បដិក្ខិបិត្វា បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ រាជគហំ បិណ្ឌាយ បាវិសិ – យេន ទលិទ្ទវិសិខា កបណវិសិខា បេសការវិសិខា។ អទ្ទសា ខោ ភគវា អាយស្មន្តំ មហាកស្សបំ រាជគហេ បិណ្ឌាយ ចរន្តំ យេន ទលិទ្ទវិសិខា កបណវិសិខា បេសការវិសិខា។

អថ ខោ ភគវា ឯតមត្ថំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

“អនញ្ញបោសិមញ្ញាតំ, ទន្តំ សារេ បតិដ្ឋិតំ;
ខីណាសវំ វន្តទោសំ, តមហំ ព្រូមិ ព្រាហ្មណ”ន្តិ។ ឆដ្ឋំ;

៧. អជកលាបកសុត្តំ

៧. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា បាវាយំ [បាដលិយំ (បី.)] វិហរតិ អជកលាបកេ ចេតិយេ, អជកលាបកស្ស យក្ខស្ស ភវនេ។ តេន ខោ បន សមយេន ភគវា រត្តន្ធការតិមិសាយំ អព្ភោកាសេ និសិន្នោ ហោតិ; ទេវោ ច ឯកមេកំ ផុសាយតិ។ អថ ខោ អជកលាបកោ យក្ខោ ភគវតោ ភយំ ឆម្ភិតត្តំ លោមហំសំ ឧប្បាទេតុកាមោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវតោ អវិទូរេ តិក្ខត្តុំ “អក្កុលោ បក្កុលោ”តិ អក្កុលបក្កុលិកំ អកាសិ – “ឯសោ តេ, សមណ, បិសាចោ”តិ។

អថ ខោ ភគវា ឯតមត្ថំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

“យទា សកេសុ ធម្មេសុ, បារគូ ហោតិ ព្រាហ្មណោ;
អថ ឯតំ បិសាចញ្ច, បក្កុលញ្ចាតិវត្តតី”តិ។ សត្តមំ;

៨. សង្គាមជិសុត្តំ

៨. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ តេន ខោ បន សមយេន អាយស្មា សង្គាមជិ សាវត្ថឹ អនុប្បត្តោ ហោតិ ភគវន្តំ ទស្សនាយ។ អស្សោសិ ខោ អាយស្មតោ សង្គាមជិស្ស បុរាណទុតិយិកា – “អយ្យោ កិរ សង្គាមជិ សាវត្ថឹ អនុប្បត្តោ”តិ។ សា ទារកំ អាទាយ ជេតវនំ អគមាសិ។

តេន ខោ បន សមយេន អាយស្មា សង្គាមជិ អញ្ញតរស្មឹ រុក្ខមូលេ ទិវាវិហារំ និសិន្នោ ហោតិ។ អថ ខោ អាយស្មតោ សង្គាមជិស្ស បុរាណទុតិយិកា យេនាយស្មា សង្គាមជិ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា អាយស្មន្តំ សង្គាមជឹ ឯតទវោច – “ខុទ្ទបុត្តញ្ហិ [ខុទ្ទបុត្តាម្ហិ (សី.)], សមណ, បោស ម”ន្តិ។ ឯវំ វុត្តេ, អាយស្មា សង្គាមជិ តុណ្ហី អហោសិ។

ទុតិយម្បិ ខោ អាយស្មតោ សង្គាមជិស្ស បុរាណទុតិយិកា អាយស្មន្តំ សង្គាមជឹ ឯតទវោច – “ខុទ្ទបុត្តញ្ហិ, សមណ, បោស ម”ន្តិ។ ទុតិយម្បិ ខោ អាយស្មា សង្គាមជិ តុណ្ហី អហោសិ។

តតិយម្បិ ខោ អាយស្មតោ សង្គាមជិស្ស បុរាណទុតិយិកា អាយស្មន្តំ សង្គាមជឹ ឯតទវោច – “ខុទ្ទបុត្តញ្ហិ, សមណ, បោស ម”ន្តិ។ តតិយម្បិ ខោ អាយស្មា សង្គាមជិ តុណ្ហី អហោសិ។

អថ ខោ អាយស្មតោ សង្គាមជិស្ស បុរាណទុតិយិកា តំ ទារកំ អាយស្មតោ សង្គាមជិស្ស បុរតោ និក្ខិបិត្វា បក្កាមិ [បក្កមិ (ក.) ឯវមុបរិបិ] – “ឯសោ [ឯស (សី. ក.)] តេ, សមណ, បុត្តោ; បោស ន”ន្តិ។

អថ ខោ អាយស្មា សង្គាមជិ តំ ទារកំ នេវ ឱលោកេសិ នាបិ អាលបិ។ អថ ខោ អាយស្មតោ សង្គាមជិស្ស បុរាណទុតិយិកា អវិទូរំ [អវិទូរេ (ស្យា. បី.)] គន្ត្វា អបលោកេន្តី អទ្ទស អាយស្មន្តំ សង្គាមជឹ តំ ទារកំ នេវ ឱលោកេន្តំ នាបិ អាលបន្តំ, ទិស្វានស្សា ឯតទហោសិ – “ន ចាយំ សមណោ បុត្តេនបិ អត្ថិកោ”តិ។ តតោ បដិនិវត្តិត្វា ទារកំ អាទាយ បក្កាមិ។ អទ្ទសា ខោ ភគវា ទិព្ពេន ចក្ខុនា វិសុទ្ធេន អតិក្កន្តមានុសកេន អាយស្មតោ សង្គាមជិស្ស បុរាណទុតិយិកាយ ឯវរូបំ វិប្បការំ។

អថ ខោ ភគវា ឯតមត្ថំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

“អាយន្តឹ នាភិនន្ទតិ, បក្កមន្តឹ ន សោចតិ;
សង្គា សង្គាមជឹ មុត្តំ, តមហំ ព្រូមិ ព្រាហ្មណ”ន្តិ។ អដ្ឋមំ;

៩. ជដិលសុត្តំ

៩. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា គយាយំ វិហរតិ គយាសីសេ។ តេន ខោ បន សមយេន សម្ពហុលា ជដិលា សីតាសុ ហេមន្តិកាសុ រត្តីសុ អន្តរដ្ឋកេ ហិមបាតសមយេ គយាយំ ឧម្មុជ្ជន្តិបិ និមុជ្ជន្តិបិ, ឧម្មុជ្ជនិមុជ្ជម្បិ ករោន្តិ ឱសិញ្ចន្តិបិ, អគ្គិម្បិ ជុហន្តិ – “ឥមិនា សុទ្ធី”តិ។

អទ្ទសា ខោ ភគវា តេ សម្ពហុលេ ជដិលេ សីតាសុ ហេមន្តិកាសុ រត្តីសុ អន្តរដ្ឋកេ ហិមបាតសមយេ គយាយំ ឧម្មុជ្ជន្តេបិ និមុជ្ជន្តេបិ ឧម្មុជ្ជនិមុជ្ជម្បិ ករោន្តេ [ឧម្មុជ្ជនិមុជ្ជំ ករោន្តេបិ (សី. បី. ក.)] ឱសិញ្ចន្តេបិ អគ្គិម្បិ ជុហន្តេ – “ឥមិនា សុទ្ធី”តិ។

អថ ខោ ភគវា ឯតមត្ថំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

“ន ឧទកេន សុចី ហោតី, ពហ្វេត្ថ ន្ហាយតី [នហាយតី (សី.)] ជនោ;
យម្ហិ សច្ចញ្ច ធម្មោ ច, សោ សុចី សោ ច ព្រាហ្មណោ”តិ។ នវមំ;

១០. ពាហិយសុត្តំ

១០. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ តេន ខោ បន សមយេន ពាហិយោ ទារុចីរិយោ សុប្បារកេ បដិវសតិ សមុទ្ទតីរេ សក្កតោ គរុកតោ មានិតោ បូជិតោ អបចិតោ លាភី ចីវរបិណ្ឌបាតសេនាសនគិលានបច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារានំ។ អថ ខោ ពាហិយស្ស ទារុចីរិយស្ស រហោគតស្ស បដិសល្លីនស្ស ឯវំ ចេតសោ បរិវិតក្កោ ឧទបាទិ – “យេ ខោ កេចិ លោកេ អរហន្តោ វា អរហត្តមគ្គំ វា សមាបន្នា, អហំ តេសំ អញ្ញតរោ”តិ។

អថ ខោ ពាហិយស្ស ទារុចីរិយស្ស បុរាណសាលោហិតា ទេវតា អនុកម្បិកា អត្ថកាមា ពាហិយស្ស ទារុចីរិយស្ស ចេតសា ចេតោបរិវិតក្កមញ្ញាយ យេន ពាហិយោ ទារុចីរិយោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ពាហិយំ ទា

រុចិរិយំ ឯតទវោច – “នេវ ខោ ត្វំ , ពាហិយ, អរហា, នាបិ អរហត្តមគ្គំ វា សមាបន្នោ។ សាបិ តេ បដិបទា នត្ថិ យាយ ត្វំ អរហា វា អស្ស [អស្សសិ (ស្យា. ក.)] អរហត្តមគ្គំ វា សមាបន្នោ”តិ។

“អថ កេ ចរហិ សទេវកេ លោកេ អរហន្តោ វា អរហត្តមគ្គំ វា សមាបន្នោ”តិ? “អត្ថិ, ពាហិយ, ឧត្តរេសុ ជនបទេសុ [ជនបទេ (សី.)] សាវត្ថិ នាម នគរំ។ តត្ថ សោ ភគវា ឯតរហិ វិហរតិ អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ។ សោ ហិ, ពាហិយ, ភគវា អរហា ចេវ អរហត្តាយ ច ធម្មំ ទេសេតី”តិ។

អថ ខោ ពាហិយោ ទារុចីរិយោ តាយ ទេវតាយ សំវេជិតោ តាវទេវ សុប្បារកម្ហា បក្កាមិ។ សព្ពត្ថ ឯករត្តិបរិវាសេន យេន សាវត្ថិ ជេតវនំ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមោ តេនុបសង្កមិ។ តេន ខោ បន សមយេន សម្ពហុលា ភិក្ខូ អព្ភោកាសេ ចង្កមន្តិ។ អថ ខោ ពាហិយោ ទារុចីរិយោ យេន តេ ភិក្ខូ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា តេ ភិក្ខូ ឯតទវោច – “កហំ នុ ខោ, ភន្តេ, ឯតរហិ ភគវា វិហរតិ អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ? ទស្សនកាមម្ហា មយំ តំ ភគវន្តំ អរហន្តំ សម្មាសម្ពុទ្ធ”ន្តិ។ “អន្តរឃរំ បវិដ្ឋោ ខោ, ពាហិយ, ភគវា បិណ្ឌាយា”តិ។

អថ ខោ ពាហិយោ ទារុចីរិយោ តរមានរូបោ ជេតវនា និក្ខមិត្វា សាវត្ថឹ បវិសិត្វា អទ្ទស ភគវន្តំ សាវត្ថិយំ បិណ្ឌាយ ចរន្តំ បាសាទិកំ បសាទនីយំ សន្តិន្ទ្រិយំ សន្តមានសំ ឧត្តមទមថសមថមនុប្បត្តំ ទន្តំ គុត្តំ យតិន្ទ្រិយំ នាគំ។ ទិស្វាន យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវតោ បាទេ សិរសា និបតិត្វា ភគវន្តំ ឯតទវោច – “ទេសេតុ មេ, ភន្តេ ភគវា, ធម្មំ; ទេសេតុ, សុគតោ, ធម្មំ, យំ មមស្ស ទីឃរត្តំ ហិតាយ សុខាយា”តិ។ ឯវំ វុត្តេ, ភគវា ពាហិយំ ទារុចីរិយំ ឯតទវោច – “អកាលោ ខោ តាវ, ពាហិយ, អន្តរឃរំ បវិដ្ឋម្ហា បិណ្ឌាយា”តិ។

ទុតិយម្បិ ខោ ពាហិយោ ទារុចីរិយោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “ទុជ្ជានំ ខោ បនេតំ, ភន្តេ, ភគវតោ វា ជីវិតន្តរាយានំ, មយ្ហំ វា ជីវិតន្តរាយានំ ។ ទេសេតុ មេ, ភន្តេ ភគវា, ធម្មំ; ទេសេតុ, សុគតោ, ធម្មំ, យំ មមស្ស ទីឃរត្តំ ហិតាយ សុខាយា”តិ។ ទុតិយម្បិ ខោ ភគវា ពាហិយំ ទារុចីរិយំ ឯតទវោច – “អកាលោ ខោ តាវ, ពាហិយ, អន្តរឃរំ បវិដ្ឋម្ហា បិណ្ឌាយា”តិ។

តតិយម្បិ ខោ ពាហិយោ ទារុចីរិយោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “ទុជ្ជានំ ខោ បនេតំ, ភន្តេ, ភគវតោ វា ជីវិតន្តរាយានំ, មយ្ហំ វា ជីវិតន្តរាយានំ។ ទេសេតុ មេ ភន្តេ ភគវា, ធម្មំ; ទេសេតុ, សុគតោ, ធម្មំ, យំ មមស្ស ទីឃរត្តំ ហិតាយ សុខាយា”តិ។

“តស្មាតិហ តេ, ពាហិយ, ឯវំ សិក្ខិតព្ពំ – ‘ទិដ្ឋេ ទិដ្ឋមត្តំ ភវិស្សតិ, សុតេ សុតមត្តំ ភវិស្សតិ, មុតេ មុតមត្តំ ភវិស្សតិ, វិញ្ញាតេ វិញ្ញាតមត្តំ ភវិស្សតី’តិ។ ឯវញ្ហិ តេ, ពាហិយ, សិក្ខិតព្ពំ។ យតោ ខោ តេ, ពាហិយ, ទិដ្ឋេ ទិដ្ឋមត្តំ ភវិស្សតិ, សុតេ សុតមត្តំ ភវិស្សតិ, មុតេ មុតមត្តំ ភវិស្សតិ, វិញ្ញាតេ វិញ្ញាតមត្តំ ភវិស្សតិ, តតោ ត្វំ, ពាហិយ, ន តេន; យតោ ត្វំ, ពាហិយ, ន តេន តតោ ត្វំ, ពាហិយ, ន តត្ថ ; យតោ ត្វំ, ពាហិយ, ន តត្ថ, តតោ ត្វំ, ពាហិយ, នេវិធ ន ហុរំ ន ឧភយមន្តរេន។ ឯសេវន្តោ ទុក្ខស្សា”តិ។

អថ ខោ ពាហិយស្ស ទារុចីរិយស្ស ភគវតោ ឥមាយ សំខិត្តាយ ធម្មទេសនាយ តាវទេវ អនុបាទាយ អាសវេហិ ចិត្តំ វិមុច្ចិ។

អថ ខោ ភគវា ពាហិយំ ទារុចីរិយំ ឥមិនា សំខិត្តេន ឱវាទេន ឱវទិត្វា បក្កាមិ។ អថ ខោ អចិរបក្កន្តស្ស ភគវតោ ពាហិយំ ទារុចីរិយំ គាវី តរុណវច្ឆា អធិបតិត្វា [អធិបាតេត្វា (សី. ស្យា. បី.), អធិបាតិត្វា (ក.)] ជីវិតា វោរោបេសិ។

អថ ខោ ភគវា សាវត្ថិយំ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា បច្ឆាភត្តំ បិណ្ឌបាតបដិក្កន្តោ សម្ពហុលេហិ ភិក្ខូហិ សទ្ធឹ នគរម្ហា និក្ខមិត្វា អទ្ទស ពាហិយំ ទារុចីរិយំ កាលង្កតំ [កាលកតំ (សី. ស្យា. កំ.)]; ទិស្វាន ភិក្ខូ អាមន្តេសិ – “គណ្ហថ, ភិក្ខវេ, ពាហិយស្ស ទារុចីរិយស្ស សរីរកំ; មញ្ចកំ អារោបេត្វា នីហរិត្វា ឈាបេថ; ថូបញ្ចស្ស ករោថ។ សព្រហ្មចារី វោ, ភិក្ខវេ, កាលង្កតោ”តិ។

“ឯវំ, ភន្តេ”តិ ខោ តេ ភិក្ខូ ភគវតោ បដិស្សុត្វា ពាហិយស្ស ទារុចីរិយស្ស សរីរកំ មញ្ចកំ អារោបេត្វា នីហរិត្វា ឈាបេត្វា ថូបញ្ចស្ស កត្វា យេន ភគវា តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទឹសុ។ ឯកមន្តំ និសិន្នា ខោ តេ ភិក្ខូ ភគវន្តំ ឯតទវោចុំ – “ទឌ្ឍំ, ភន្តេ, ពាហិយស្ស ទារុចីរិយស្ស សរីរំ,

ថូបោ ចស្ស កតោ។ តស្ស កា គតិ, កោ អភិសម្បរាយោ’’តិ? ‘‘បណ្ឌិតោ, ភិក្ខវេ, ពាហិយោ ទារុចីរិយោ បច្ចបាទិ ធម្មស្សានុធម្មំ; ន ច មំ ធម្មាធិករណំ វិហេសេសិ។ បរិនិព្ពុតោ, ភិក្ខវេ, ពាហិយោ ទារុចីរិយោ’’តិ។

អថ ខោ ភគវា ឯតមត្ថំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

‘‘យត្ថ អាបោ ច បថវី, តេជោ វាយោ ន គាធតិ;
ន តត្ថ សុក្កា ជោតន្តិ, អាទិច្ចោ នប្បកាសតិ;
ន តត្ថ ចន្ទិមា ភាតិ, តមោ តត្ថ ន វិជ្ជតិ។

‘‘យទា ច អត្តនាវេទិ [វេធី (ក.)], មុនិ មោនេន ព្រាហ្មណោ;
អថ រូបា អរូបា ច, សុខទុក្ខា បមុច្ចតី’’តិ។ ទសមំ;

(អយម្បិ ឧទានោ វុត្តោ ភគវតា ឥតិ មេ សុតន្តិ។) [( ) ស្យាមបោត្ថកេ នត្ថិ]

ពោធិវគ្គោ បឋមោ និដ្ឋិតោ។

តស្សុទ្ទានំ –

តយោ ពោធិ ច ហុំហុង្កោ [តយោ ច ពោធិ និគ្រោធោ (សព្ពត្ថ)], ព្រាហ្មណោ [តេ ថេរា (សី. ស្យា. បី.), ថេរោ (ក.)] កស្សបេន ច;
អជ [បាវាយ (សី. ស្យា.), បាដលិយំ (បី.), បាវា (ក.)] សង្គាម ជដិលា, ពាហិយេនាតិ តេ ទសាតិ។

២. មុចលិន្ទវគ្គោ

១. មុចលិន្ទសុត្តំ

១១. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា ឧរុវេលាយំ វិហរតិ នជ្ជា នេរញ្ជរាយ តីរេ មុចលិន្ទមូលេ បឋមាភិសម្ពុទ្ធោ។ តេន ខោ បន សមយេន ភគវា សត្តាហំ ឯកបល្លង្កេន និសិន្នោ ហោតិ វិមុត្តិសុខបដិសំវេទី។

តេន ខោ បន សមយេន មហា អកាលមេឃោ ឧទបាទិ សត្តាហវទ្ទលិកា សីតវាតទុទ្ទិនី។ អថ ខោ មុចលិន្ទោ នាគរាជា សកភវនា និក្ខមិត្វា ភគវតោ កាយំ សត្តក្ខត្តុំ ភោគេហិ បរិក្ខិបិត្វា ឧបរិមុទ្ធនិ មហន្តំ ផណំ វិហច្ច អដ្ឋាសិ – ‘‘មា ភគវន្តំ សីតំ, មា ភគវន្តំ ឧណ្ហំ, មា ភគវន្តំ ឌំសមកសវាតាតបសរីសប [សិរិំសប (សី. ស្យា. កំ. បី.)] សម្ផស្សោ’’តិ។

អថ ខោ ភគវា តស្ស សត្តាហស្ស អច្ចយេន តម្ហា សមាធិម្ហា វុដ្ឋាសិ។ អថ ខោ មុចលិន្ទោ នាគរាជា វិទ្ធំ វិគតវលាហកំ ទេវំ វិទិត្វា ភគវតោ កាយា ភោគេ វិនិវេឋេត្វា សកវណ្ណំ បដិសំហរិត្វា មាណវកវណ្ណំ អភិនិម្មិនិត្វា ភគវតោ បុរតោ អដ្ឋាសិ បញ្ជលិកោ ភគវន្តំ នមស្សមានោ។

អថ ខោ ភគវា ឯតមត្ថំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

‘‘សុខោ វិវេកោ តុដ្ឋស្ស, សុតធម្មស្ស បស្សតោ;
អព្យាបជ្ជំ សុខំ លោកេ, បាណភូតេសុ សំយមោ។

‘‘សុខា វិរាគតា លោកេ, កាមានំ សមតិក្កមោ;
អស្មិមានស្ស យោ វិនយោ, ឯតំ វេ បរមំ សុខ’’ន្តិ។ បឋមំ;

២. រាជសុត្តំ

១២. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ តេន ខោ បន សមយេន សម្ពហុលានំ ភិក្ខូនំ បច្ឆាភត្តំ បិណ្ឌបាតបដិក្កន្តានំ ឧបដ្ឋានសាលាយំ សន្និសិន្នានំ សន្និបតិតានំ អយមន្តរាកថា ឧទបាទិ – ‘‘កោ នុ ខោ, អាវុសោ, ឥមេសំ ទ្វិន្នំ រាជូនំ មហទ្ធនតរោ វា មហាភោគតរោ វា មហាកោសតរោ វា មហាវិជិតតរោ វា មហាវាហនតរោ វា មហព្ពលតរោ វា មហិទ្ធិកតរោ វា មហានុភាវតរោ វា រាជា វា មាគធោ សេនិយោ ពិម្ពិសារោ, រាជា វា បសេនទិ កោសលោ’’តិ? អយញ្ចរហិ តេសំ ភិក្ខូនំ អន្តរាកថា ហោតិ វិប្បកតា។

អថ ខោ ភគវា សាយន្ហសមយំ បដិសល្លានា វុដ្ឋិតោ យេនុបដ្ឋានសាលា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា បញ្ញត្តេ អាសនេ និសីទិ។ និសជ្ជ ខោ ភគវា ភិក្ខូ អាមន្តេសិ – ‘‘កាយ នុត្ថ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា សន្និបតិតា, កា ច បន វោ អន្តរាកថា វិប្បកតា’’តិ?

‘‘ឥធ, ភន្តេ, អម្ហាកំ បច្ឆាភត្តំ បិណ្ឌបាតបដិក្កន្តានំ ឧបដ្ឋានសាលាយំ សន្និសិន្នានំ សន្និបតិតានំ អយមន្តរាកថា ឧទបាទិ – ‘កោ នុ ខោ, អាវុសោ, ឥមេសំ ទ្វិន្នំ រាជូនំ មហទ្ធនតរោ វា មហាភោគតរោ វា មហាកោសតរោ វា មហាវិជិតតរោ វា មហាវាហនតរោ វា មហព្ពលតរោ វា មហិទ្ធិកតរោ វា មហានុភាវតរោ វា រាជា វា មាគធោ សេនិយោ ពិម្ពិសារោ, រាជា វា បសេនទិ កោសលោ’តិ? អយំ ខោ នោ, ភន្តេ, អន្តរាកថា វិប្បកតា, អថ ភគវា អនុប្បត្តោ’’តិ។

‘‘ន ខ្វេតំ, ភិក្ខវេ, តុម្ហាកំ បតិរូបំ កុលបុត្តានំ សទ្ធា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតានំ យំ តុម្ហេ ឯវរូបិំ កថំ កថេយ្យាថ។ សន្និបតិតានំ វោ, ភិក្ខវេ, ទ្វយំ ករណីយំ – ធម្មី វា កថា អរិយោ វា តុណ្ហីភាវោ’’តិ។

អថ ខោ ភគវា ឯតមត្ថំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

‘‘យញ្ច កាមសុខំ លោកេ, យញ្ចិទំ ទិវិយំ សុខំ;

គណ្ឌក្ខយសុខស្សេតេ, កលំ នាគ្ឃន្តិ សោឡសិ’’ន្តិ។ ទុតិយំ;

៣. ទណ្ឌសុត្តំ

១៣. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ តេន ខោ បន សមយេន សម្ពហុលា កុមារកា អន្តរា ច សាវត្ថិំ អន្តរា ច ជេតវនំ អហិំ ទណ្ឌេន ហនន្តិ។ អថ ខោ ភគវា បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ សាវត្ថិំ បិណ្ឌាយ បាវិសិ។ អទ្ទសា ខោ ភគវា សម្ពហុលេ កុមារកេ អន្តរា ច សាវត្ថិំ អន្តរា ច ជេតវនំ អហិំ ទណ្ឌេន ហនន្តេ។

អថ ខោ ភគវា ឯតមត្ថំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

“សុខកាមានិ ភូតានិ, យោ ទណ្ឌេន វិហឹសតិ;
អត្តនោ សុខមេសានោ, បេច្ច សោ ន លភតេ សុខំ។

“សុខកាមានិ ភូតានិ, យោ ទណ្ឌេន ន ហឹសតិ;
អត្តនោ សុខមេសានោ, បេច្ច សោ លភតេ សុខ’’ន្តិ។ តតិយំ;

៤. សក្ការសុត្តំ

១៤. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ តេន ខោ បន សមយេន ភគវា សក្កតោ ហោតិ គរុកតោ មានិតោ បូជិតោ អបចិតោ, លាភី ចីវរបិណ្ឌបាតសេនាសនគិលានបច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារានំ។ ភិក្ខុសង្ឃោបិ សក្កតោ ហោតិ គរុកតោ មានិតោ បូជិតោ អបចិតោ, លាភី ចីវរបិណ្ឌបាតសេនាសនគិលានបច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារានំ។ អញ្ញតិត្ថិយា បន បរិព្ពាជកា អសក្កតា ហោន្តិ អគរុកតា អមានិតា [ន អបចិតា (ស្យា. បី.)] អបូជិតា អនបចិតា, ន លាភិនោ ចីវរបិណ្ឌបាតសេនាសនគិលានបច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារានំ។ អថ ខោ តេ អញ្ញតិត្ថិយា បរិព្ពាជកា ភគវតោ សក្ការំ អសហមានា ភិក្ខុសង្ឃស្ស ច គាមេ ច អរញ្ញេ ច ភិក្ខូ ទិស្វា អសព្ភាហិ ផរុសាហិ វាចាហិ អក្កោសន្តិ បរិភាសន្តិ រោសេន្តិ វិហេសេន្តិ។

អថ ខោ សម្ពហុលា ភិក្ខូ យេន ភគវា តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទឹសុ។ ឯកមន្តំ និសិន្នា ខោ តេ ភិក្ខូ ភគវន្តំ ឯតទវោចុំ – “ឯតរហិ, ភន្តេ, ភគវា សក្កតោ គរុកតោ មានិតោ បូជិតោ អបចិតោ, លាភី ចីវរបិណ្ឌបាតសេនាសនគិលានបច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារានំ។ ភិក្ខុសង្ឃោបិ សក្កតោ គរុកតោ មានិតោ បូជិតោ អបចិតោ, លាភី ចីវរបិណ្ឌបាតសេនាសនគិលានបច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារានំ។ អញ្ញតិត្ថិយា បន បរិព្ពាជកា អសក្កតា អគរុកតា អមានិតា អបូជិតា អនបចិតា, ន លាភិនោ ចីវរបិណ្ឌបាតសេនាសនគិលានបច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារានំ។ អថ ខោ តេ, ភន្តេ, អញ្ញតិត្ថិយា បរិព្ពាជកា ភគវតោ សក្ការំ អសហមានា ភិក្ខុសង្ឃស្ស ច គាមេ ច អរញ្ញេ ច ភិក្ខូ ទិស្វា អសព្ភាហិ ផរុសាហិ វាចាហិ អក្កោសន្តិ បរិភាសន្តិ រោសេន្តិ វិហេសន្តី’’តិ។

អថ ខោ ភគវា ឯតមត្ថំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

“គាមេ អរញ្ញេ សុខទុក្ខផុដ្ឋោ,
នេវត្តតោ នោ បរតោ ទហេថ;
ផុសន្តិ ផស្សា ឧបធឹ បដិច្ច,
និរូបធឹ កេន ផុសេយ្យុំ ផស្សា’’តិ។ ចតុត្ថំ;

៥. ឧបាសកសុត្តំ

១៥. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ តេន ខោ បន សមយេន អញ្ញតរោ ឥច្ឆានង្គលកោ ឧបាសកោ សាវត្ថិំ អនុប្បត្តោ ហោតិ កេនចិទេវ ករណីយេន។ អថ ខោ សោ ឧបាសកោ សាវត្ថិយំ តំ ករណីយំ តីរេត្វា យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នំ ខោ តំ ឧបាសកំ ភគវា ឯតទវោច – “ចិរស្សំ ខោ ត្វំ, ឧបាសក, ឥមំ បរិយាយមកាសិ យទិទំ ឥធាគមនាយា’’តិ។

“ចិរបដិកាហំ, ភន្តេ, ភគវន្តំ ទស្សនាយ ឧបសង្កមិតុកាមោ, អបិ ចាហំ កេហិចិ កេហិចិ កិច្ចករណីយេហិ ព្យាវដោ។ ឯវាហំ នាសក្ខឹ ភគវន្តំ ទស្សនាយ ឧបសង្កមិតុ”ន្តិ។

អថ ខោ ភគវា ឯតមត្ថំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

“សុខំ វត តស្ស ន ហោតិ កិញ្ចិ,
សង្ខាតធម្មស្ស ពហុស្សុតស្ស;
សកិញ្ចនំ បស្ស វិហញ្ញមានំ,
ជនោ ជនស្មិ បដិពន្ធរូបោ”តិ។ បញ្ចមំ;

៦. គព្ភិនីសុត្តំ

១៦. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ តេន ខោ បន សមយេន អញ្ញតរស្ស បរិព្ពាជកស្ស ទហរមាណវិកា បជាបតិ ហោតិ គព្ភិនី ឧបវិជញ្ញា។ អថ ខោ សា បរិព្ពាជិកា តំ បរិព្ពាជកំ ឯតទវោច – “គច្ឆ ត្វំ, ព្រាហ្មណ, តេលំ អាហរ, យំ មេ វិជាតាយ ភវិស្សតី”តិ។

ឯវំ វុត្តេ, សោ បរិព្ពាជកោ តំ បរិព្ពាជិកំ ឯតទវោច – “កុតោ បនាហំ, ភោតិ [ភោតិយា (ស្យា. បី. ក.)], តេលំ អាហរាមី”តិ? ទុតិយម្បិ ខោ សា បរិព្ពាជិកា តំ បរិព្ពាជកំ ឯតទវោច – “គច្ឆ ត្វំ, ព្រាហ្មណ, តេលំ អាហរ, យំ មេ វិជាតាយ ភវិស្សតី”តិ។ ទុតិយម្បិ ខោ សោ បរិព្ពាជិកោ តំ បរិព្ពាជិកំ ឯតទវោច – “កុតោ បនាហំ, ភោតិ, តេលំ អាហរាមី”តិ? តតិយម្បិ ខោ សា បរិព្ពាជិកា តំ បរិព្ពាជកំ ឯតទវោច – “គច្ឆ ត្វំ, ព្រាហ្មណ, តេលំ អាហរ, យំ មេ វិជាតាយ ភវិស្សតី”តិ។

តេន ខោ បន សមយេន រញ្ញោ បសេនទិស្ស កោសលស្ស កោដ្ឋាគារេ សមណស្ស វា ព្រាហ្មណស្ស វា សប្បិស្ស វា តេលស្ស វា យាវទត្ថំ បាតុំ ទីយតិ [ទិយ្យតិ (សី. ក.)], នោ នីហរិតុំ។

អថ ខោ តស្ស បរិព្ពាជកស្ស ឯតទហោសិ – “រញ្ញោ ខោ បន បសេនទិស្ស កោសលស្ស កោដ្ឋាគារេ សមណស្ស វា ព្រាហ្មណស្ស វា សប្បិស្ស វា តេលស្ស វា យាវទត្ថំ បាតុំ ទីយតិ, នោ នីហរិតុំ។ យំនូនាហំ រញ្ញោ បសេនទិស្ស កោសលស្ស កោដ្ឋាគារំ គន្ត្វា តេលស្ស យាវទត្ថំ បិវិត្វា ឃរំ អាគន្ត្វា ឧច្ឆទ្දិត្វាន [ឧគ្គិរិត្វាន (សី. ស្យា. បី.), ឧច្ឆទិត្វា (សី. ស្យា. អដ្ឋ.), ឧច្ឆខ្ខិត្វាន (ក.)] ទទេយ្យំ, យំ ឥមិស្សា វិជាតាយ ភវិស្សតី”តិ។

អថ ខោ សោ បរិព្ពាជកោ រញ្ញោ បសេនទិស្ស កោសលស្ស កោដ្ឋាគារំ គន្ត្វា តេលស្ស យាវទត្ថំ បិវិត្វា ឃរំ អាគន្ត្វា នេវ សក្កោតិ ឧទ្ធំ កាតុំ, ន បន អធោ។ សោ ទុក្ខាហិ តិព្ពាហិ [តិប្បាហិ (ស្យា.)] ខរាហិ កដុកាហិ វេទនាហិ ផុដ្ឋោ អាវដ្ដតិ បរិវដ្ដតិ។

អថ ខោ ភគវា បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ សាវត្ថឹ បិណ្ឌាយ បាវិសិ។ អទ្ទសា ខោ ភគវា តំ បរិព្ពាជកំ ទុក្ខាហិ តិព្ពាហិ ខរាហិ កដុកាហិ វេទនាហិ ផុដ្ឋំ អាវដ្ដមានំ បរិវដ្ដមានំ។

អថ ខោ ភគវា ឯតមត្ថំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

“សុខិនោ វត យេ អកិញ្ចនា,
វេទគុនោ ហិ ជនា អកិញ្ចនា;
សកិញ្ចនំ បស្ស វិហញ្ញមានំ,
ជនោ ជនស្មិ បដិពន្ធចិត្តោ” [បដិពទ្ធចិត្តោ (ស្យា.), បដិពន្ធរុបោ (?)] តិ។ ឆដ្ឋំ;

៧. ឯកបុត្តកសុត្តំ

១៧. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ តេន ខោ បន សមយេន អញ្ញតរស្ស ឧបាសកស្ស ឯកបុត្តកោ បិយោ មនាបោ កាលង្កតោ ហោតិ។

អថ ខោ សម្ពហុលា ឧបាសកា អល្លវត្ថា អល្លកេសា ទិវា ទិវស្ស យេន ភគវា តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទឹសុ។ ឯកមន្តំ និសិន្នេ ខោ តេ ឧបាសកេ ភគវា ឯតទវោច – “កឹ នុ

ខោ តុម្ហេ, ឧបាសកា, អល្លវត្ថា អល្លកេសា ឥធូបសង្កមន្តា ទិវា ទិវស្សា’’តិ?

ឯវំ វុត្តេ, សោ ឧបាសកោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – ‘‘មយ្ហំ ខោ, ភន្តេ, ឯកបុត្តកោ បិយោ មនាបោ កាលង្កតោ។ តេន មយំ អល្លវត្ថា អល្លកេសា ឥធូបសង្កមន្តា ទិវា ទិវស្សា’’តិ។

អថ ខោ ភគវា ឯតមត្ថំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

‘‘បិយរូបស្សាទគធិតាសេ [បិយរូបស្សាតគធិតាសេ (សី. បី.)],
ទេវកាយា បុថុ មនុស្សា ច;
អឃាវិនោ បរិជុន្នា,
មច្ចុរាជស្ស វសំ គច្ឆន្តិ។

‘‘យេ វេ ទិវា ច រត្តោ ច,
អប្បមត្តា ជហន្តិ បិយរូបំ;
តេ វេ ខណន្តិ អឃមូលំ,
មច្ចុនោ អាមិសំ ទុរតិវត្ត’’ន្តិ។ សត្តមំ;

៨. សុប្បវាសាសុត្តំ

១៨. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា កុណ្ឌិកាយំ [កុណ្ឌិយាយំ (សី. ស្យា. បី.)] វិហរតិ កុណ្ឌធានវនេ [កុណ្ឌិដ្ឋានវនេ (ស្យា. បី.)]។ តេន ខោ បន សមយេន សុប្បវាសា កោលិយធីតា សត្ត វស្សានិ គព្ភំ ធារេតិ។ សត្តាហំ មូឡ្ហគព្ភា សា ទុក្ខាហិ តិព្ពាហិ ខរាហិ កដុកាហិ វេទនាហិ ផុដ្ឋា តីហិ វិតក្កេហិ អធិវាសេតិ – ‘‘សម្មាសម្ពុទ្ធោ វត សោ ភគវា យោ ឥមស្ស ឯវរូបស្ស ទុក្ខស្ស បហានាយ ធម្មំ ទេសេតិ; សុប្បដិបន្នោ វត តស្ស ភគវតោ សាវកសង្ឃោ យោ ឥមស្ស ឯវរូបស្ស ទុក្ខស្ស បហានាយ បដិបន្នោ; សុសុខំ វត តំ និព្ពានំ យត្ថិទំ ឯវរូបំ ទុក្ខំ ន សំវិជ្ជតី’’តិ។

អថ ខោ សុប្បវាសា កោលិយធីតា សាមិកំ អាមន្តេសិ – ‘‘ឯហិ ត្វំ, អយ្យបុត្ត, យេន ភគវា តេនុបសង្កម; ឧបសង្កមិត្វា មម វចនេន ភគវតោ បាទេ សិរសា វន្ទាហិ; អប្បាពាធំ អប្បាតង្កំ លហុដ្ឋានំ ពលំ ផាសុវិហារំ បុច្ឆ – ‘សុប្បវាសា, ភន្តេ, កោលិយធីតា ភគវតោ បាទេ សិរសា វន្ទតិ; អប្បាពាធំ អប្បាតង្កំ លហុដ្ឋានំ ពលំ ផាសុវិហារំ បុច្ឆតី’តិ។ ឯវញ្ច វទេហិ – ‘សុប្បវាសា, ភន្តេ, កោលិយធីតា សត្ត វស្សានិ គព្ភំ ធារេតិ។ សត្តាហំ មូឡ្ហគព្ភា សា ទុក្ខាហិ តិព្ពាហិ ខរាហិ កដុកាហិ វេទនាហិ ផុដ្ឋា តីហិ វិតក្កេហិ អធិវាសេតិ – សម្មាសម្ពុទ្ធោ វត សោ ភគវា យោ ឥមស្ស ឯវរូបស្ស ទុក្ខស្ស បហានាយ ធម្មំ ទេសេតិ; សុប្បដិបន្នោ វត តស្ស ភគវតោ សាវកសង្ឃោ យោ ឥមស្ស ឯវរូបស្ស ទុក្ខស្ស បហានាយ បដិបន្នោ; សុសុខំ វត តំ និព្ពានំ យត្ថិទំ ឯវរូបំ ទុក្ខំ ន សំវិជ្ជតី’’’តិ។

‘‘បរម’’ន្តិ ខោ សោ កោលិយបុត្តោ សុប្បវាសាយ កោលិយធីតាយ បដិស្សុត្វា យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ កោលិយបុត្តោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – ‘‘សុប្បវាសា, ភន្តេ, កោលិយធីតា ភគវតោ បាទេ សិរសា វន្ទតិ, អប្បាពាធំ អប្បាតង្កំ លហុដ្ឋានំ ពលំ ផាសុវិហារំ បុច្ឆតិ; ឯវញ្ច វទេតិ – ‘សុប្បវាសា, ភន្តេ, កោលិយធីតា សត្ត វស្សានិ គព្ភំ ធារេតិ។ សត្តាហំ មូឡ្ហគព្ភា សា ទុក្ខាហិ តិព្ពាហិ ខរាហិ កដុកាហិ វេទនាហិ ផុដ្ឋា តីហិ វិតក្កេហិ អធិវាសេតិ – សម្មាសម្ពុទ្ធោ វត សោ ភគវា យោ ឥមស្ស ឯវរូបស្ស ទុក្ខស្ស បហានាយ ធម្មំ ទេសេតិ; សុប្បដិបន្នោ វត តស្ស ភគវតោ សាវកសង្ឃោ យោ ឥមស្ស ឯវរូបស្ស ទុក្ខស្ស បហានាយ បដិបន្នោ; សុសុខំ វត និព្ពានំ យត្ថិទំ ឯវរូបំ ទុក្ខំ ន សំវិជ្ជតី’’’តិ។

‘‘សុខិនី ហោតុ សុប្បវាសា កោលិយធីតា; អរោគា អរោគំ បុត្តំ វិជាយតូ’’តិ។ សហ វចនា ច បន ភគវតោ សុប្បវាសា កោលិយធីតា សុខិនី អរោគា អរោគំ បុត្តំ វិជាយិ។

‘‘ឯវំ, ភន្តេ’’តិ ខោ សោ កោលិយបុត្តោ ភគវតោ ភាសិតំ អភិនន្ទិត្វា អនុមោទិត្វា ឧដ្ឋាយាសនា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា បទក្ខិណំ កត្វា យេន សកំ ឃរំ តេន បច្ចាយាសិ។ អទ្ទសា ខោ សោ កោលិយបុត្តោ សុប្បវាសំ កោលិយធីតរំ សុខិនី អរោគំ អរោគំ បុត្តំ វិជាតំ។ ទិស្វានស្ស ឯតទហោសិ – ‘‘អច្ឆរិយំ វត, ភោ, អព្ភុតំ វត, ភោ, តថាគតស្ស មហិទ្ធិកតា មហានុភាវតា, យត្រ ហិ នាមាយំ សុប្បវាសា កោលិយធីតា សហ វចនា ច បន

[សហ វចនា បន (បី.), សហ វចនា (?)] ភគវតោ សុខិនី អរោគា អរោគំ បុត្តំ វិជាយិស្សតី’’តិ! អត្តមនោ បមុទិតោ បីតិសោមនស្សជាតោ អហោសិ។

អថ ខោ សុប្បវាសា កោលិយធីតា សាមិកំ អាមន្តេសិ – ‘‘ឯហិ ត្វំ, អយ្យបុត្ត, យេន ភគវា តេនុបសង្កម; ឧបសង្កមិត្វា មម វចនេន ភគវតោ បាទេ សិរសា វន្ទាហិ – ‘សុប្បវាសា, ភន្តេ, កោលិយធីតា ភគវតោ បាទេ សិរសា វន្ទតី’តិ; ឯវញ្ច វទេហិ – ‘សុប្បវាសា, ភន្តេ, កោលិយធីតា សត្ត វស្សានិ គព្ភំ ធារេតិ។ សត្តាហំ មូឡ្ហគព្ភា សា ឯតរហិ សុខិនី អរោគា អរោគំ បុត្តំ វិជាតា។ សា សត្តាហំ ពុទ្ធប្បមុខំ ភិក្ខុសង្ឃំ ភត្តេន និមន្តេតិ។ អធិវាសេតុ កិរ, ភន្តេ, ភគវា សុប្បវាសាយ កោលិយធីតាយ សត្ត ភត្តានិ សទ្ធិំ ភិក្ខុសង្ឃេនា’’’តិ។

‘‘បរមេ’’ន្តិ ខោ សោ កោលិយបុត្តោ សុប្បវាសាយ កោលិយធីតាយ បដិស្សុត្វា យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ សោ កោលិយបុត្តោ ភគវន្តំ ឯតទវោច –

‘‘សុប្បវាសា , ភន្តេ, កោលិយធីតា ភគវតោ បាទេ សិរសា វន្ទតិ; ឯវញ្ច វទេតិ – ‘សុប្បវាសា, ភន្តេ, កោលិយធីតា សត្ត វស្សានិ គព្ភំ ធារេតិ។ សត្តាហំ មូឡ្ហគព្ភា សា ឯតរហិ សុខិនី អរោគា អរោគំ បុត្តំ វិជាតា។ សា សត្តាហំ ពុទ្ធប្បមុខំ ភិក្ខុសង្ឃំ ភត្តេន និមន្តេតិ។ អធិវាសេតុ កិរ, ភន្តេ, ភគវា សុប្បវាសាយ កោលិយធីតាយ សត្ត ភត្តានិ សទ្ធិំ ភិក្ខុសង្ឃេនា’’’តិ។

តេន ខោ បន សមយេន អញ្ញតរេន ឧបាសកេន ពុទ្ធប្បមុខោ ភិក្ខុសង្ឃោ ស្វាតនាយ ភត្តេន និមន្តិតោ ហោតិ។ សោ ច ឧបាសកោ អាយស្មតោ មហាមោគ្គល្លានស្ស [មហាមោគ្គលានស្ស (ក.)] ឧបដ្ឋាកោ ហោតិ។ អថ ខោ ភគវា អាយស្មន្តំ មហាមោគ្គល្លានំ អាមន្តេសិ – ‘‘ឯហិ ត្វំ, មោគ្គល្លាន, យេន សោ ឧបាសកោ តេនុបសង្កម ; ឧបសង្កមិត្វា តំ ឧបាសកំ ឯវំ វទេហិ – ‘សុប្បវាសា, អាវុសោ, កោលិយធីតា សត្ត វស្សានិ គព្ភំ ធារេសិ។ សត្តាហំ មូឡ្ហគព្ភា សា ឯតរហិ សុខិនី អរោគា អរោគំ បុត្តំ វិជាតា។ សា សត្តាហំ ពុទ្ធប្បមុខំ ភិក្ខុសង្ឃំ ភត្តេន និមន្តេតិ។ ករោតុ សុប្បវាសា កោលិយធីតា សត្ត ភត្តានិ, បច្ឆា ត្វំ ករិស្សសី’តិ [ករិស្សសីតិ សញ្ញាបេហិ (ក.)]។ តុយ្ហេសោ ឧបដ្ឋាកោ’’តិ។

‘‘ឯវំ, ភន្តេ’’តិ ខោ អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ ភគវតោ បដិស្សុត្វា យេន សោ ឧបាសកោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា តំ ឧបាសកំ ឯតទវោច – ‘‘សុប្បវាសា, អាវុសោ, កោលិយធីតា សត្ត វស្សានិ គព្ភំ ធារេតិ។ សត្តាហំ មូឡ្ហគព្ភា សា ឯតរហិ សុខិនី អរោគា អរោគំ បុត្តំ វិជាតា។ សា សត្តាហំ ពុទ្ធប្បមុខំ ភិក្ខុសង្ឃំ ភត្តេន និមន្តេតិ។ ករោតុ សុប្បវាសា កោលិយធីតា សត្ត ភត្តានិ, បច្ឆា ត្វំ ករិស្សសី’’តិ។

‘‘សចេ មេ, ភន្តេ, អយ្យោ មហាមោគ្គល្លានោ តិណ្ណំ ធម្មានំ បាដិភោគោ – ភោគានញ្ច ជីវិតស្ស ច សទ្ធាយ ច, ករោតុ សុប្បវាសា កោលិយធីតា សត្ត ភត្តានិ, បច្ឆាហំ ករិស្សាមី’’តិ។ ‘‘ទ្វិន្នំ ខោ តេ អហំ [ទ្វិន្នំ ខោ តេសំ (បី.), ទ្វិន្នំ ខោ នេសំ (ក.)], អាវុសោ, ធម្មានំ បាដិភោគោ – ភោគានញ្ច ជីវិតស្ស ច។ សទ្ធាយ បន ត្វំយេវ បាដិភោគោ’’តិ។

‘‘សចេ មេ, ភន្តេ, អយ្យោ មហាមោគ្គល្លានោ ទ្វិន្នំ ធម្មានំ បាដិភោគោ – ភោគានញ្ច ជីវិតស្ស ច, ករោតុ សុប្បវាសា កោលិយធីតា សត្ត ភត្តានិ, បច្ឆាហំ ករិស្សាមី’’តិ។

អថ ខោ អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ តំ ឧបាសកំ សញ្ញាបេត្វា យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ ឯតទវោច – ‘‘សញ្ញត្តោ [សញ្ញាតោ (ស្យា.)], ភន្តេ, សោ ឧបាសកោ មយា; ករោតុ សុប្បវាសា កោលិយធីតា សត្ត ភត្តានិ, បច្ឆា សោ ករិស្សតី’’តិ។

អថ ខោ សុប្បវាសា កោលិយធីតា សត្តាហំ ពុទ្ធប្បមុខំ ភិក្ខុសង្ឃំ បណីតេន ខាទនីយេន ភោជនីយេន សហត្ថា សន្តប្បេសិ សម្បវារេសិ, តញ្ច ទារកំ ភគវន្តំ វន្ទាបេសិ សព្ពញ្ច ភិក្ខុសង្ឃំ។

អថ ខោ អាយស្មា សារិបុត្តោ តំ ទារកំ ឯតទវោច – ‘‘កច្ចិ តេ, ទារក, ខមនីយំ, កច្ចិ យាបនីយំ, កច្ចិ ន កិញ្ចិ ទុក្ខ’’ន្តិ? ‘‘កុតោ មេ, ភន្តេ សារិបុត្ត, ខមនីយំ, កុតោ យាបនីយំ! សត្ត មេ វស្សានិ លោហិតកុម្ភិយំ វុត្ថានី’’តិ។

អថ ខោ សុប្បវាសា កោលិយធីតា – “បុត្តោ មេ ធម្មសេនាបតិនា សទ្ធិំ មន្តេតី”តិ អត្តមនា បមុទិតា បីតិសោមនស្សជាតា អហោសិ។ អថ ខោ ភគវា (សុប្បវាសំ កោលិយធីតរំ អត្តមនំ បមុទិតំ បីតិសោមនស្សជាតំ វិទិត្វា [ទិស្វា (សី.)]) [( ) នត្ថិ ឥង្គលិសបោត្ថកេ] សុប្បវាសំ កោលិយធីតរំ ឯតទវោច – “ឥច្ឆេយ្យាសិ ត្វំ, សុប្បវាសេ, អញ្ញម្បិ ឯវរូបំ បុត្ត”ន្តិ? “ឥច្ឆេយ្យាមហំ, ភគវា, អញ្ញានិបិ ឯវរូបានិ សត្ត បុត្តានី”តិ ។

អថ ខោ ភគវា ឯតមត្ថំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

“អសាតំ សាតរូបេន, បិយរូបេន អប្បិយំ;
ទុក្ខំ សុខស្ស រូបេន, បមត្តមតិវត្តតី”តិ។ អដ្ឋមំ;

៩. វិសាខាសុត្តំ

១៩. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ បុព្ពារាមេ មិគារមាតុបាសាទេ។ តេន ខោ បន សមយេន វិសាខាយ មិគារមាតុយា កោចិទេវ អត្ថោ រញ្ញេ បសេនទិម្ហិ កោសលេ បដិពទ្ធោ [បដិពន្ធោ (បី. ក.)] ហោតិ។ តំ រាជា បសេនទិ កោសលោ ន យថាធិប្បាយំ តីរេតិ ។

អថ ខោ វិសាខា មិគារមាតា ទិវា ទិវស្ស [ទិវាទិវស្សេវ (ស្យា.), ទិវាទិវស្សេយេវ (បី.), ទិវា ទិវស្សយេវ (ក.)] យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នំ ខោ វិសាខំ មិគារមាតរំ ភគវា ឯតទវោច – “ហន្ទ កុតោ នុ ត្វំ, វិសាខេ, អាគច្ឆសិ ទិវា ទិវស្សា”តិ? “ឥធ មេ, ភន្តេ, កោចិទេវ អត្ថោ រញ្ញេ បសេនទិម្ហិ កោសលេ បដិពទ្ធោ; តំ រាជា បសេនទិ កោសលោ ន យថាធិប្បាយំ តីរេតី”តិ។

អថ ខោ ភគវា ឯតមត្ថំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

“សព្ពំ បរវសំ ទុក្ខំ, សព្ពំ ឥស្សរិយំ សុខំ;
សាធារណេ វិហញ្ញន្តិ, យោគា ហិ ទុរតិក្កមា”តិ។ នវមំ;

១០. ភទ្ទិយសុត្តំ

២០. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា អនុបិយាយំ វិហរតិ អម្ពវនេ។ តេន ខោ បន សមយេន អាយស្មា ភទ្ទិយោ កាឡីគោធាយ បុត្តោ អរញ្ញគតោបិ រុក្ខមូលគតោបិ សុញ្ញាគារគតោបិ អភិក្ខណំ ឧទានំ ឧទានេសិ – “អហោ សុខំ, អហោ សុខ”ន្តិ!

អស្សោសុំ ខោ សម្ពហុលា ភិក្ខូ អាយស្មតោ ភទ្ទិយស្ស កាឡីគោធាយ បុត្តស្ស អរញ្ញគតស្សបិ រុក្ខមូលគតស្សបិ សុញ្ញាគារគតស្សបិ អភិក្ខណំ ឧទានំ ឧទានេន្តស្ស – “អហោ សុខំ, អហោ សុខ”ន្តិ! សុត្វាន នេសំ ឯតទហោសិ – “និស្សំសយំ ខោ, អាវុសោ, អាយស្មា ភទ្ទិយោ កាឡីគោធាយ បុត្តោ អនភិរតោ ព្រហ្មចរិយំ ចរតិ, យំស បុព្ពេ អគារិយភូតស្ស [អគារិកភូតស្ស (ស្យា.)] រជ្ជសុខំ, សោ តមនុស្សរមានោ អរញ្ញគតោបិ រុក្ខមូលគតោបិ សុញ្ញាគារគតោបិ អភិក្ខណំ ឧទានំ ឧទានេសិ – ‘អហោ សុខំ, អហោ សុខ’”ន្តិ!

អថ ខោ សម្ពហុលា ភិក្ខូ យេន ភគវា តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទឹសុ។ ឯកមន្តំ និសិន្នា ខោ តេ ភិក្ខូ ភគវន្តំ ឯតទវោចុំ – “អាយស្មា, ភន្តេ, ភទ្ទិយោ កាឡីគោធាយ បុត្តោ អរញ្ញគតោបិ រុក្ខមូលគតោបិ សុញ្ញាគារគតោបិ អភិក្ខណំ ឧទានំ ឧទានេសិ – ‘អហោ សុខំ, អហោ សុខ’ន្តិ! និស្សំសយំ ខោ, ភន្តេ, អាយស្មា ភទ្ទិយោ កាឡីគោធាយ បុត្តោ អនភិរតោ ព្រហ្មចរិយំ ចរតិ។ យំស បុព្ពេ អគារិយភូតស្ស រជ្ជសុខំ, សោ តមនុស្សរមានោ អរញ្ញគតោបិ រុក្ខមូលគតោបិ សុញ្ញាគារគតោបិ អភិក្ខណំ ឧទានំ ឧទានេសិ – ‘អហោ សុខំ, អហោ សុខ’”ន្តិ!

អថ ខោ ភគវា អញ្ញតរំ ភិក្ខុំ អាមន្តេសិ – “ឯហិ ត្វំ, ភិក្ខុ, មម វចនេន ភទ្ទិយំ ភិក្ខុំ អាមន្តេហិ – ‘សត្ថា តំ, អាវុសោ ភទ្ទិយ, អាមន្តេតី’”តិ។

“ឯវំ, ភន្តេ”តិ ខោ សោ ភិក្ខុ ភគវតោ បដិស្សុត្វា យេនាយស្មា ភទ្ទិយោ កាឡីគោធាយ បុត្តោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភទ្ទិយំ កាឡីគោធាយ បុត្តំ ឯតទវោច – “សត្ថា តំ, អាវុសោ ភទ្ទិយ, អាមន្តេតី”តិ។ “ឯវមាវុសោ”តិ ខោ អាយស្មា ភទ្ទិយោ កាឡីគោធាយ បុត្តោ តស្ស ភិក្ខុនោ បដិស្សុត្វា យេន

ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នំ ខោ អាយស្មន្តំ ភទ្ទិយំ កាឡិគោធាយ បុត្តំ ភគវា ឯតទវោច –

“សច្ចំ កិរ ត្វំ, ភទ្ទិយ, អរញ្ញគតោបិ រុក្ខមូលគតោបិ សុញ្ញាគារគតោបិ អភិក្ខណំ ឧទានំ ឧទានេសិ – ‘អហោ សុខំ, អហោ សុខ’”ន្តិ! “ឯវំ, ភន្តេ”តិ។

“កឹ បន [កំ បន (ស្យា បី.)] ត្វំ, ភទ្ទិយ, អត្ថវសំ សម្បស្សមានោ អរញ្ញគតោបិ រុក្ខមូលគតោបិ សុញ្ញាគារគតោបិ អភិក្ខណំ ឧទានំ ឧទានេសិ – ‘អហោ សុខំ, អហោ សុខ’”ន្តិ! “បុព្ពេ មេ, ភន្តេ, អគារិយភូតស្ស រជ្ជំ ការេន្តស្ស អន្តោបិ អន្តេបុរេ រក្ខា សុសំវិហិតា អហោសិ, ពហិបិ អន្តេបុរេ រក្ខា សុសំវិហិតា អហោសិ, អន្តោបិ នគរេ រក្ខា សុសំវិហិតា អហោសិ, ពហិបិ នគរេ រក្ខា សុសំវិហិតា អហោសិ, អន្តោបិ ជនបទេ រក្ខា សុសំវិហិតា អហោសិ, ពហិបិ ជនបទេ រក្ខា សុសំវិហិតា អហោសិ។ សោ ខោ អហំ, ភន្តេ, ឯវំ រក្ខិតោ គោបិតោ សន្តោ ភីតោ ឧព្ពិគ្គោ ឧស្សង្កី ឧត្រាសី វិហាសឹ។ ឯតរហិ ខោ បនាហំ, ភន្តេ, អរញ្ញគតោបិ រុក្ខមូលគតោបិ សុញ្ញាគារគតោបិ ឯកោ [ឯកកោ (ស្យា. បី.)] អភីតោ អនុព្ពិគ្គោ អនុស្សង្កី អនុត្រាសី អប្បោស្សុក្កោ បន្នលោមោ បរទត្តវុត្តោ [បរទវុត្តោ (ក. សី. ស្យា. បី.)], មិគភូតេន ចេតសា វិហរាមិ។ ឥមំ [ឥទំ (សី. ក.)] ខោ អហំ, ភន្តេ, អត្ថវសំ សម្បស្សមានោ អរញ្ញគតោបិ រុក្ខមូលគតោបិ សុញ្ញាគារគតោបិ អភិក្ខណំ ឧទានំ ឧទានេសិ [ឧទានេមិ (ក.)] – ‘អហោ សុខំ, អហោ សុខ’”ន្តិ!

អថ ខោ ភគវា ឯតមត្ថំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

“យស្សន្តរតោ ន សន្តិ កោបា,
ឥតិភវាភវតញ្ច វីតិវត្តោ;
តំ វិគតភយំ សុខឹ អសោកំ,
ទេវា នានុភវន្តិ ទស្សនាយា”តិ។ ទសមំ;

មុចលិន្ទវគ្គោ ទុតិយោ និដ្ឋិតោ។

តស្សុទ្ទានំ –

មុចលិន្ទោ រាជា ទណ្ឌេន, សក្ការោ ឧបាសកេន ច;
គព្ភិនី ឯកបុត្តោ ច, សុប្បវាសា វិសាខា ច;
កាឡិគោធាយ ភទ្ទិយោតិ។

៣. នន្ទវគ្គោ

១. កម្មវិបាកជសុត្តំ

២១. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ តេន ខោ បន សមយេន អញ្ញតរោ ភិក្ខុ ភគវតោ អវិទូរេ និសិន្នោ ហោតិ បល្លង្កំ អាភុជិត្វា ឧជុំ កាយំ បណិធាយ បុរាណកម្មវិបាកជំ ទុក្ខំ តិព្ពំ ខរំ កដុកំ វេទនំ អធិវាសេន្តោ សតោ សម្បជានោ អវិហញ្ញមានោ។

អទ្ទសា ខោ ភគវា តំ ភិក្ខុំ អវិទូរេ និសិន្នំ បល្លង្កំ អាភុជិត្វា ឧជុំ កាយំ បណិធាយ បុរាណកម្មវិបាកជំ ទុក្ខំ តិព្ពំ ខរំ កដុកំ វេទនំ អធិវាសេន្តំ សតំ សម្បជានំ អវិហញ្ញមានំ។

អថ ខោ ភគវា ឯតមត្ថំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

“សព្ពកម្មជហស្ស ភិក្ខុនោ,
ធុនមានស្ស បុរេ កតំ រជំ;
អមមស្ស ឋិតស្ស តាទិនោ,
អត្ថោ នត្ថិ ជនំ លបេតវេ”តិ។ បឋមំ;

២. នន្ទសុត្តំ

២២. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ តេន ខោ បន សមយេន អាយស្មា នន្ទោ ភគវតោ ភាតា មាតុច្ឆាបុត្តោ សម្ពហុលានំ ភិក្ខូនំ ឯវមារោចេតិ – “អនភិរតោ អហំ, អាវុសោ, ព្រហ្មចរិយំ ចរាមិ; ន សក្កោមិ ព្រហ្មចរិយំ សន្ធារេតុំ, សិក្ខំ បច្ចក្ខាយ ហីនាយាវត្តិស្សាមី”តិ។

អថ ខោ អញ្ញតរោ ភិក្ខុ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ សោ ភិក្ខុ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “អាយស្មា, ភន្តេ, នន្ទោ ភគវតោ ភាតា មាតុច្ឆាបុត្តោ សម្ពហុលានំ ភិក្ខូនំ ឯវមារោចេតិ – ‘អនភិរតោ អហំ, អាវុសោ, ព្រហ្មចរិយំ ចរាមិ, ន សក្កោមិ ព្រហ្មចរិយំ សន្ធារេតុំ, សិក្ខំ បច្ចក្ខាយ ហីនាយាវត្តិស្សាមី’”តិ។

អថ ខោ ភគវា អញ្ញតរំ ភិក្ខុំ អាមន្តេសិ – “ឯហិ ត្វំ, ភិក្ខុ, មម វចនេន នន្ទំ ភិក្ខុំ អាមន្តេហិ – ‘សត្ថា តំ, អាវុសោ នន្ទ, អាមន្តេតី’”តិ។ “ឯវំ, ភន្តេ”តិ ខោ សោ ភិក្ខុ ភគវតោ បដិស្សុត្វា យេនាយស្មា នន្ទោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា អាយស្មន្តំ នន្ទំ ឯតទវោច – “សត្ថា តំ, អាវុសោ នន្ទ, អាមន្តេតី”តិ។

“ឯវមាវុសោ”តិ ខោ អាយស្មា នន្ទោ តស្ស ភិក្ខុនោ បដិស្សុត្វា យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នំ ខោ អាយស្មន្តំ នន្ទំ ភគវា ឯតទវោច –

“សច្ចំ កិរ ត្វំ, នន្ទ, សម្ពហុលានំ ភិក្ខូនំ ឯវមារោចេសិ – ‘អនភិរតោ អហំ, អាវុសោ, ព្រហ្មចរិយំ ចរាមិ, ន សក្កោមិ ព្រហ្មចរិយំ សន្ធារេតុំ, សិក្ខំ បច្ចក្ខាយ ហីនាយាវត្តិស្សាមី’”តិ ? “ឯវំ, ភន្តេ”តិ។

“កិស្ស បន ត្វំ, នន្ទ, អនភិរតោ ព្រហ្មចរិយំ ចរសិ, ន សក្កោសិ ព្រហ្មចរិយំ សន្ធារេតុំ , សិក្ខំ បច្ចក្ខាយ ហីនាយាវត្តិស្សសី”តិ? “សាកិយានី មំ [មម (ស្យា., អដ្ឋកថា ឱលោកេតព្ពា)], ភន្តេ, ជនបទកល្យាណី ឃរា និក្ខមន្តស្ស [និក្ខមន្តំ (អដ្ឋកថាយំ បាឋន្តរំ)] ឧបឌ្ឍុល្លិខិតេហិ កេសេហិ អបលោកេត្វា មំ ឯតទវោច – ‘តុវដំ ខោ, អយ្យបុត្ត, អាគច្ឆេយ្យាសី’តិ។ សោ ខោ អហំ, ភន្តេ, តមនុស្សរមានោ អនភិរតោ ព្រហ្មចរិយំ ចរាមិ, ន សក្កោមិ ព្រហ្មចរិយំ សន្ធារេតុំ, សិក្ខំ បច្ចក្ខាយ ហីនាយាវត្តិស្សាមី”តិ។

អថ ខោ ភគវា អាយស្មន្តំ នន្ទំ ពាហាយំ គហេត្វា – សេយ្យថាបិ នាម ពលវា បុរិសោ សមិញ្ជិតំ [សម្មិញ្ជិតំ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] វា ពាហំ បសារេយ្យ, បសារិតំ វា ពាហំ សមិញ្ជេយ្យ [សម្មិញ្ជេយ្យ (សី. ស្យា. កំ. បី.)], ឯវមេវ – ជេតវនេ អន្តរហិតោ ទេវេសុ តាវតឹសេសុ បាតុរហោសិ។

តេន ខោ បន សមយេន បញ្ចមត្តានិ អច្ឆរាសតានិ សក្កស្ស ទេវានមិន្ទស្ស ឧបដ្ឋានំ អាគតានិ ហោន្តិ កកុដបាទានិ។ អថ ខោ ភគវា អាយស្មន្តំ នន្ទំ អាមន្តេសិ – “បស្សសិ នោ ត្វំ, នន្ទ, ឥមានិ បញ្ច អច្ឆរាសតានិ កកុដបាទានី”តិ? “ឯវំ, ភន្តេ”តិ។

“តំ កឹ មញ្ញសិ, នន្ទ, កតមា នុ ខោ អភិរូបតរា វា ទស្សនីយតរា វា បាសាទិកតរា វា, សាកិយានី វា ជនបទកល្យាណី, ឥមានិ វា បញ្ច អច្ឆរាសតានិ កកុដបាទានី”តិ? “សេយ្យថាបិ, ភន្តេ, បលុដ្ឋមក្កដី កណ្ណនាសច្ឆិន្នា, ឯវមេវ ខោ, ភន្តេ, សាកិយានី ជនបទកល្យាណី ឥមេសំ បញ្ចន្នំ អច្ឆរាសតានំ ឧបនិធាយ សង្ខម្បិ [សង្ខម្បិ (សី.)] នោបេតិ កលភាគម្បិ នោបេតិ ឧបនិធិម្បិ នោបេតិ។ អថ ខោ ឥមានិ បញ្ច អច្ឆរាសតានិ អភិរូបតរានិ ចេវ ទស្សនីយតរានិ ច បាសាទិកតរានិ ចា”តិ។

“អភិរម, នន្ទ, អភិរម, នន្ទ! អហំ តេ បាដិភោគោ បញ្ចន្នំ អច្ឆរាសតានំ បដិលាភាយ កកុដបាទាន”ន្តិ។ “សចេ មេ, ភន្តេ, ភគវា បាដិភោគោ បញ្ចន្នំ អច្ឆរាសតានំ បដិលាភាយ កកុដបាទានំ, អភិរមិស្សាមហំ, ភន្តេ, ភគវតិ ព្រហ្មចរិយេ”តិ [ភគវា ព្រហ្មចរិយេតិ (ស្យា. បី.), ភគវា ព្រហ្មចរិយន្តិ (ក.)]។

អថ ខោ ភគវា អាយស្មន្តំ នន្ទំ ពាហាយំ គហេត្វា – សេយ្យថាបិ នាម ពលវា បុរិសោ សមិញ្ជិតំ វា ពាហំ បសារេយ្យ, បសារិតំ វា ពាហំ សមិញ្ជេយ្យ, ឯវមេវ – ទេវេសុ តាវតិំសេសុ អន្តរហិតោ ជេតវនេ បាតុរហោសិ។

អស្សោសុំ ខោ ភិក្ខូ – “អាយស្មា កិរ នន្ទោ ភគវតោ ភាតា មាតុច្ឆាបុត្តោ អច្ឆរានំ ហេតុ ព្រហ្មចរិយំ ចរតិ; ភគវា កិរស្ស បាដិភោគោ បញ្ចន្នំ អច្ឆរាសតានំ បដិលាភាយ កកុដបាទាន”ន្តិ។

អថ ខោ អាយស្មតោ នន្ទស្ស សហាយកា ភិក្ខូ អាយស្មន្តំ នន្ទំ ភតកវាទេន ច ឧបក្កិតកវាទេន ច សមុទាចរន្តិ – “ភតកោ កិរាយស្មា នន្ទោ ឧបក្កិតកោ កិរាយស្មា នន្ទោ អច្ឆរានំ ហេតុ ព្រហ្មចរិយំ ចរតិ; ភគវា កិរស្ស បាដិភោគោ បញ្ចន្នំ អច្ឆរាសតានំ បដិលាភាយ កកុដបាទាន”ន្តិ។

អថ ខោ អាយស្មា នន្ទោ សហាយកានំ ភិក្ខូនំ ភតកវាទេន ច ឧបក្កិតកវាទេន ច អដ្ដីយមានោ ហរាយមានោ ជិគុច្ឆមានោ ឯកោ វូបកដ្ឋោ អប្បមត្តោ អាតាបី បហិតត្តោ វិហរន្តោ នចិរស្សេវ – យស្សត្ថាយ កុលបុត្តា សម្មទេវ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជន្តិ តទនុត្តរំ – ព្រហ្មចរិយបរិយោសានំ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហាសិ។ “ខីណា ជាតិ, វុសិតំ ព្រហ្មចរិយំ, កតំ ករណីយំ, នាបរំ ឥត្ថត្តាយា”តិ អព្ភញ្ញាសិ។ អញ្ញតរោ ខោ បនាយស្មា នន្ទោ អរហតំ អហោសិ។

អថ ខោ អញ្ញតរា ទេវតា អភិក្កន្តាយ រត្តិយា អភិក្កន្តវណ្ណា កេវលកប្បំ ជេតវនំ ឱភាសេត្វា យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋាសិ។ ឯកមន្តំ ឋិតា ខោ សា ទេវតា ភគវន្តំ ឯតទវោច – “អាយស្មា, ភន្តេ, នន្ទោ ភគវតោ ភាតា មាតុច្ឆាបុត្តោ អាសវានំ ខយា អនាសវំ ចេតោវិមុត្តិំ បញ្ញាវិមុត្តិំ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរតី”តិ។ ភគវតោបិ ខោ ញាណំ ឧទបាទិ – “នន្ទោ អាសវានំ ខយា អនាសវំ ចេតោវិមុត្តិំ បញ្ញាវិមុត្តិំ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរតី”តិ។

អថ ខោ អាយស្មា នន្ទោ តស្សា រត្តិយា អច្ចយេន យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ អាយស្មា នន្ទោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “យំ មេ, ភន្តេ, ភគវា បាដិភោគោ បញ្ចន្នំ អច្ឆរាសតានំ បដិលាភាយ កកុដបាទានំ, មុញ្ចាមហំ, ភន្តេ, ភគវន្តំ ឯតស្មា បដិស្សវា”តិ។ “មយាបិ ខោ ត្វំ, នន្ទ [ខោ តេ នន្ទ (សី. ស្យា. បី.), ខោ នន្ទ (ក.)], ចេតសា ចេតោ បរិច្ច វិទិតោ – ‘នន្ទោ អាសវានំ ខយា អនាសវំ ចេតោវិមុត្តិំ បញ្ញាវិមុត្តិំ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរតី’តិ។ ទេវតាបិ មេ ឯតមត្ថំ អារោចេសិ – ‘អាយស្មា, ភន្តេ, នន្ទោ ភគវតោ ភាតា មាតុច្ឆាបុត្តោ អាសវានំ ខយា អនាសវំ ចេតោវិមុត្តិំ បញ្ញាវិមុត្តិំ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរតី’តិ។ យទេវ ខោ តេ, នន្ទ, អនុបាទាយ អាសវេហិ ចិត្តំ វិមុត្តំ, អថាហំ មុត្តោ ឯតស្មា បដិស្សវា”តិ។

អថ ខោ ភគវា ឯតមត្ថំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

“យស្ស និត្តិណ្ណោ បង្កោ,
មទ្ទិតោ កាមកណ្ដកោ;

មោហក្ខយំ អនុប្បត្តោ,
សុខទុក្ខេសុ ន វេធតី ស ភិក្ខូ’’តិ។ ទុតិយំ;

៣. យសោជសុត្តំ

២៣. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ តេន ខោ បន សមយេន យសោជប្បមុខានិ បញ្ចមត្តានិ ភិក្ខុសតានិ សាវត្ថិំ អនុប្បត្តានិ ហោន្តិ ភគវន្តំ ទស្សនាយ។ តេធ ខោ អាគន្តុកា ភិក្ខូ នេវាសិកេហិ ភិក្ខូហិ សទ្ធិំ បដិសម្មោទមានា សេនាសនានិ បញ្ញាបយមានា បត្តចីវរានិ បដិសាមយមានា ឧច្ចាសទ្ទា មហាសទ្ទា [ឧច្ចាសទ្ទមហាសទ្ទា (ក.)] អហេសុំ ។

អថ ខោ ភគវា អាយស្មន្តំ អានន្ទំ អាមន្តេសិ – ‘‘កេ បនេតេ, អានន្ទ, ឧច្ចាសទ្ទា មហាសទ្ទា កេវដ្ដា មញ្ញេ មច្ឆវិលោបេ’’តិ? ‘‘ឯតានិ, ភន្តេ, យសោជប្បមុខានិ បញ្ចមត្តានិ ភិក្ខុសតានិ សាវត្ថិំ អនុប្បត្តានិ ភគវន្តំ ទស្សនាយ។ តេតេ អាគន្តុកា ភិក្ខូ នេវាសិកេហិ ភិក្ខូហិ សទ្ធិំ បដិសម្មោទមានា សេនាសនានិ បញ្ញាបយមានា បត្តចីវរានិ បដិសាមយមានា ឧច្ចាសទ្ទា មហាសទ្ទា’’តិ។ ‘‘តេនហានន្ទ, មម វចនេន តេ ភិក្ខូ អាមន្តេហិ – ‘សត្ថា អាយស្មន្តេ អាមន្តេតី’’’តិ។

‘‘ឯវំ , ភន្តេ’’តិ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ ភគវតោ បដិស្សុត្វា យេន តេ ភិក្ខូ តេនុបសង្កមិ ; ឧបសង្កមិត្វា តេ ភិក្ខូ ឯតទវោច – ‘‘សត្ថា អាយស្មន្តេ អាមន្តេតី’’តិ។ ‘‘ឯវមាវុសោ’’តិ ខោ តេ ភិក្ខូ អាយស្មតោ អានន្ទស្ស បដិស្សុត្វា យេន ភគវា តេនុបសង្កមឹសុ ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទឹសុ។ ឯកមន្តំ និសិន្នេ ខោ តេ ភិក្ខូ ភគវា ឯតទវោច –

‘‘កឹ នុ តុម្ហេ, ភិក្ខវេ, ឧច្ចាសទ្ទា មហាសទ្ទា, កេវដ្ដា មញ្ញេ មច្ឆវិលោបេ’’តិ? ឯវំ វុត្តេ, អាយស្មា យសោជោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – ‘‘ឥមានិ, ភន្តេ, បញ្ចមត្តានិ ភិក្ខុសតានិ សាវត្ថិំ អនុប្បត្តានិ ភគវន្តំ ទស្សនាយ។ តេមេ អាគន្តុកា ភិក្ខូ នេវាសិកេហិ ភិក្ខូហិ សទ្ធិំ បដិសម្មោទមានា សេនាសនានិ បញ្ញាបយមានា បត្តចីវរានិ បដិសាមយមានា ឧច្ចាសទ្ទា មហាសទ្ទា’’តិ។ ‘‘គច្ឆថ, ភិក្ខវេ, បណាមេមិ វោ [វោ បណាមេមិ (សព្ពត្ថ) ម. និ. ២.១៥៧ បស្សិតព្វំ]; ន វោ មម សន្តិកេ វត្ថព្ព’’ន្តិ។

‘‘ឯវំ, ភន្តេ’’តិ ខោ តេ ភិក្ខូ ភគវតោ បដិស្សុត្វា ឧដ្ឋាយាសនា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា បទក្ខិណំ កត្វា សេនាសនំ សំសាមេត្វា [បដិសំសាមេត្វា (ស្យា.)] បត្តចីវរមាទាយ យេន វជ្ជី តេន ចារិកំ បក្កមឹសុ។ វជ្ជីសុ អនុបុព្ពេន ចារិកំ ចរមានា យេន វគ្គុមុទា នទី តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា វគ្គុមុទាយ នទិយា តីរេ បណ្ណកុដិយោ ករិត្វា វស្សំ ឧបគច្ឆឹសុ។

អថ ខោ អាយស្មា យសោជោ វស្សូបគតោ [វស្សូបគតេ (ក.)] ភិក្ខូ អាមន្តេសិ – ‘‘ភគវតា មយំ, អាវុសោ, បណាមិតា អត្ថកាមេន ហិតេសិនា, អនុកម្បកេន អនុកម្បំ ឧបាទាយ។ ហន្ទ មយំ, អាវុសោ, តថា វិហារំ កប្បេម យថា នោ វិហរតំ ភគវា អត្តមនោ អស្សា’’តិ។ ‘‘ឯវមាវុសោ’’តិ ខោ តេ ភិក្ខូ អាយស្មតោ យសោជស្ស បច្ចស្សោសុំ។ អថ ខោ តេ ភិក្ខូ វូបកដ្ឋា អប្បមត្តា អាតាបិនោ បហិតត្តា វិហរន្តា តេនេវន្តរវស្សេន សព្ពេវ តិស្សោ វិជ្ជា សច្ឆាកំសុ។

អថ ខោ ភគវា សាវត្ថិយំ យថាភិរន្តំ វិហរិត្វា យេន វេសាលី តេន ចារិកំ បក្កាមិ។ អនុបុព្ពេន ចារិកំ ចរមានោ យេន វេសាលី តទវសរិ។ តត្រ សុទំ ភគវា វេសាលិយំ វិហរតិ មហាវនេ កូដាគារសាលាយំ។

អថ ខោ ភគវា វគ្គុមុទាតីរិយានំ ភិក្ខូនំ ចេតសា ចេតោ បរិច្ច មនសិ ករិត្វា អាយស្មន្តំ អានន្ទំ អាមន្តេសិ – ‘‘អាលោកជាតា វិយ មេ, អានន្ទ, ឯសា ទិសា, ឱភាសជាតា វិយ មេ, អានន្ទ, ឯសា ទិសា; យស្សំ ទិសាយំ [យាយំ (ក.)] វគ្គុមុទាតីរិយា ភិក្ខូ វិហរន្តិ។ គន្តុំ អប្បដិកូលាសិ មេ មនសិ កាតុំ។ បហិណេយ្យាសិ ត្វំ, អានន្ទ, វគ្គុមុទាតីរិយានំ ភិក្ខូនំ សន្តិកេ ទូតំ – ‘សត្ថា អាយស្មន្តេ អាមន្តេតិ, សត្ថា អាយស្មន្តានំ ទស្សនកាមោ’’’តិ។

‘‘ឯវំ, ភន្តេ’’តិ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ ភគវតោ បដិស្សុត្វា យេន អញ្ញតរោ ភិក្ខុ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា តំ ភិក្ខុំ ឯតទវោច – ‘‘ឯហិ ត្វំ, អាវុសោ, យេន វគ្គុមុទាតីរិយា ភិក្ខូ តេនុបសង្កម; ឧបសង្កមិត្វា វគ្គុមុទាតីរិយេ ភិក្ខូ ឯវំ វទេហិ – ‘សត្ថា អាយស្មន្តេ អាមន្តេតិ, សត្ថា អាយស្មន្តានំ ទស្សនកាមោ’’’តិ។

“ឯវមាវុសោ”តិ ខោ សោ ភិក្ខុ អាយស្មតោ អានន្ទស្ស បដិស្សុត្វា – សេយ្យថាបិ នាម ពលវា បុរិសោ សមិញ្ជិតំ វា ពាហំ បសារេយ្យ, បសារិតំ វា ពាហំ សមិញ្ជេយ្យ, ឯវមេវ – មហាវនេ កូដាគារសាលាយំ អន្តរហិតោ វគ្គមុទាយ នទិយា តីរេ តេសំ ភិក្ខូនំ បុរតោ បាតុរហោសិ។ អថ ខោ សោ ភិក្ខុ វគ្គមុទាតីរិយេ ភិក្ខូ ឯតទវោច – “សត្ថា អាយស្មន្តេ អាមន្តេតិ, សត្ថា អាយស្មន្តានំ ទស្សនកាមោ”តិ។

“ឯវមាវុសោ”តិ ខោ តេ ភិក្ខូ តស្ស ភិក្ខុនោ បដិស្សុត្វា សេនាសនំ សំសាមេត្វា បត្តចីវរមាទាយ – សេយ្យថាបិ នាម ពលវា បុរិសោ សមិញ្ជិតំ វា ពាហំ បសារេយ្យ, បសារិតំ វា ពាហំ សមិញ្ជេយ្យ, ឯវមេវ – វគ្គមុទាយ នទិយា តីរេ អន្តរហិតា មហាវនេ កូដាគារសាលាយំ ភគវតោ សម្មុខេ បាតុរហេសុំ។ តេន ខោ បន សមយេន ភគវា អានេញ្ជេន សមាធិនា និសិន្នោ ហោតិ។ អថ ខោ តេសំ ភិក្ខូនំ ឯតទហោសិ – “កតមេន នុ ខោ ភគវា វិហារេន ឯតរហិ វិហរតី”តិ? អថ ខោ តេសំ ភិក្ខូនំ ឯតទហោសិ – “អានេញ្ជេន ខោ ភគវា វិហារេន ឯតរហិ វិហរតី”តិ។ សព្ពេវ អានេញ្ជសមាធិនា និសីទីសុ។

អថ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ អភិក្កន្តាយ រត្តិយា, និក្ខន្តេ បឋមេ យាមេ, ឧដ្ឋាយាសនា ឯកំសំ ឧត្តរាសង្គំ [ចីវរំ (សព្ពត្ថ)] ករិត្វា យេន ភគវា តេនញ្ជលឹ បណាមេត្វា ភគវន្តំ ឯតទវោច – “អភិក្កន្តា, ភន្តេ, រត្តិ; និក្ខន្តោ បឋមោ យាមោ; ចិរនិសិន្នា អាគន្តុកា ភិក្ខូ; បដិសម្មោទតុ, ភន្តេ, ភគវា អាគន្តុកេហិ ភិក្ខូហី”តិ។ ឯវំ វុត្តេ, ភគវា តុណ្ហី អហោសិ។

ទុតិយម្បិ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ អភិក្កន្តាយ រត្តិយា, និក្ខន្តេ មជ្ឈិមេ យាមេ, ឧដ្ឋាយាសនា ឯកំសំ ឧត្តរាសង្គំ ករិត្វា យេន ភគវា តេនញ្ជលឹ បណាមេត្វា ភគវន្តំ ឯតទវោច – “អភិក្កន្តា, ភន្តេ, រត្តិ; និក្ខន្តោ មជ្ឈិមោ យាមោ; ចិរនិសិន្នា អាគន្តុកា ភិក្ខូ; បដិសម្មោទតុ, ភន្តេ, ភគវា អាគន្តុកេហិ ភិក្ខូហី”តិ។ ទុតិយម្បិ ខោ ភគវា តុណ្ហី អហោសិ។

តតិយម្បិ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ អភិក្កន្តាយ រត្តិយា, និក្ខន្តេ បច្ឆិមេ យាមេ, ឧទ្ធស្តេ អរុណេ, នន្ទិមុខិយា រត្តិយា ឧដ្ឋាយាសនា ឯកំសំ ឧត្តរាសង្គំ ករិត្វា យេន ភគវា តេនញ្ជលឹ បណាមេត្វា ភគវន្តំ ឯតទវោច – “អភិក្កន្តា, ភន្តេ, រត្តិ; និក្ខន្តោ បច្ឆិមោ យាមោ; ឧទ្ធស្តោ អរុណោ; នន្ទិមុខី រត្តិ; ចិរនិសិន្នា អាគន្តុកា ភិក្ខូ; បដិសម្មោទតុ, ភន្តេ, ភគវា, អាគន្តុកេហិ ភិក្ខូហី”តិ។

អថ ខោ ភគវា តម្ហា សមាធិម្ហា វុដ្ឋហិត្វា អាយស្មន្តំ អានន្ទំ អាមន្តេសិ – “សចេ ខោ ត្វំ, អានន្ទ, ជានេយ្យាសិ ឯត្តកម្បិ តេ នប្បដិភាសេយ្យ [នប្បដិភេយ្យ (?)]។ អហញ្ច, អានន្ទ, ឥមានិ ច បញ្ច ភិក្ខុសតានិ សព្ពេវ អានេញ្ជសមាធិនា និសីទិម្ហា”តិ។

អថ ខោ ភគវា ឯតមត្ថំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

“យស្ស ជិតោ កាមកណ្ដកោ,
អក្កោសោ ច វធោ ច ពន្ធនញ្ច;
បព្ពតោវ [បព្ពតោ វិយ (សី. ស្យា. បី.)] សោ ឋិតោ អនេជោ,
សុខទុក្ខេសុ ន វេធតី ស ភិក្ខូ”តិ។ តតិយំ;

៤. សារិបុត្តសុត្តំ

២៤. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ តេន ខោ បន សមយេន អាយស្មា សារិបុត្តោ ភគវតោ អវិទូរេ និសិន្នោ ហោតិ បល្លង្កំ អាភុជិត្វា ឧជុំ កាយំ បណិធាយ បរិមុខំ សតឹ ឧបដ្ឋបេត្វា។ អទ្ទសា ខោ ភគវា អាយស្មន្តំ សារិបុត្តំ អវិទូរេ និសិន្នំ បល្លង្កំ អាភុជិត្វា ឧជុំ កាយំ បណិធាយ បរិមុខំ សតឹ ឧបដ្ឋបេត្វា។

អថ ខោ ភគវា ឯតមត្ថំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

“យថាបិ បព្ពតោ សេលោ, អចលោ សុប្បតិដ្ឋិតោ;
ឯវំ មោហក្ខយា ភិក្ខុ, បព្ពតោវ ន វេធតី”តិ។ ចតុត្ថំ;

៥. មហាមោគ្គល្លានសុត្តំ

២៥. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ តេន ខោ បន សមយេន អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ ភគវតោ អវិទូរេ និសិន្នោ ហោតិ បល្លង្កំ អាភុជិត្វា ឧជុំ កាយំ បណិធាយ កាយគតាយ សតិយា អជ្ឈត្តំ សូបដ្ឋិតាយ។ អទ្ទសា ខោ ភគវា អាយស្មន្តំ មហាមោគ្គល្លានំ អវិទូរេ និសិន្នំ បល្លង្កំ អាភុជិត្វា ឧជុំ កាយំ បណិធាយ កាយគតាយ សតិយា អជ្ឈត្តំ សូបដ្ឋិតាយ។

អថ ខោ ភគវា ឯតមត្ថំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

“សតិ កាយគតា ឧបដ្ឋិតា,
ឆសុ ផស្សាយតនេសុ សំវុតោ;
សតតំ ភិក្ខុ សមាហិតោ,
ជញ្ញា និព្ពានមត្តនោ”តិ។ បញ្ចមំ;

៦. បិលិន្ទវច្ឆសុត្តំ

២៦. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា រាជគហេ វិហរតិ វេឡុវនេ កលន្ទកនិវាបេ។ តេន ខោ បន សមយេន អាយស្មា បិលិន្ទវច្ឆោ [បិលិន្ទិវច្ឆោ (សី.)] ភិក្ខូ វសលវាទេន សមុទាចរតិ។ អថ ខោ សម្ពហុលា ភិក្ខូ យេន ភគវា តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទឹសុ។ ឯកមន្តំ និសិន្នា ខោ តេ ភិក្ខូ ភគវន្តំ ឯតទវោចុំ – “អាយស្មា, ភន្តេ, បិលិន្ទវច្ឆោ ភិក្ខូ វសលវាទេន សមុទាចរតី”តិ។

អថ ខោ ភគវា អញ្ញតរំ ភិក្ខុំ អាមន្តេសិ – “ឯហិ ត្វំ, ភិក្ខុ, មម វចនេន បិលិន្ទវច្ឆំ ភិក្ខុំ អាមន្តេហិ – ‘សត្ថា តំ, អាវុសោ បិលិន្ទវច្ឆ [វច្ឆ (ស្យា.)], អាមន្តេតី’”តិ។ “ឯវំ, ភន្តេ”តិ ខោ សោ ភិក្ខុ ភគវតោ បដិស្សុត្វា យេនាយស្មា បិលិន្ទវច្ឆោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា អាយស្មន្តំ បិលិន្ទវច្ឆំ ឯតទវោច – “សត្ថា តំ, អាវុសោ បិលិន្ទវច្ឆ, អាមន្តេតី”តិ។

“ឯវមាវុសោ”តិ ខោ អាយស្មា បិលិន្ទវច្ឆោ តស្ស ភិក្ខុនោ បដិស្សុត្វា យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នំ ខោ អាយស្មន្តំ បិលិន្ទវច្ឆំ ភគវា ឯតទវោច – “សច្ចំ កិរ ត្វំ, វច្ឆ, ភិក្ខូ វសលវាទេន សមុទាចរសី”តិ? “ឯវំ, ភន្តេ”តិ។

អថ ខោ ភគវា អាយស្មតោ បិលិន្ទវច្ឆស្ស បុព្ពេនិវាសំ មនសិ ករិត្វា ភិក្ខូ អាមន្តេសិ – “មា ខោ តុម្ហេ, ភិក្ខវេ, វច្ឆស្ស ភិក្ខុនោ ឧជ្ឈាយិត្ថ។ ន, ភិក្ខវេ, វច្ឆោ ទោសន្តរោ ភិក្ខូ វសលវាទេន សមុទាចរតិ។ វច្ឆស្ស, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុនោ បញ្ច ជាតិសតានិ អព្ពោកិណ្ណានិ ព្រាហ្មណកុលេ បច្ចាជាតានិ។ សោ តស្ស វសលវាទោ ទីឃរត្តំ សមុទាចិណ្ណោ [អជ្ឈាចិណ្ណោ (ស្យា. បី. ក. អដ្ឋកថាយំ បាឋន្តរំ)]។ តេនាយំ វច្ឆោ ភិក្ខូ វសលវាទេន សមុទាចរតី”តិ។

អថ ខោ ភគវា ឯតមត្ថំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

“យម្ហិ ន មាយា វសតី ន មានោ,
យោ វីតលោភោ អមមោ និរាសោ;
បនុណ្ណកោធោ [បណុន្នកោធោ (បី.)] អភិនិព្ពុតត្តោ,
សោ ព្រាហ្មណោ សោ សមណោ ស ភិក្ខូ”តិ។ ឆដ្ឋំ;

៧. សក្កុទានសុត្តំ

២៧. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា រាជគហេ វិហរតិ វេឡុវនេ កលន្ទកនិវាបេ។ តេន ខោ បន សមយេន អាយស្មា មហាកស្សបោ បិប្ផលិគុហាយំ វិហរតិ, សត្តាហំ ឯកបល្លង្កេន និសិន្នោ ហោតិ អញ្ញតរំ [និសិន្នោ អញ្ញតរំ (ស្យា. ក.)] សមាធឹ សមាបជ្ជិត្វា។ អថ ខោ អាយស្មា មហាកស្សបោ តស្ស សត្តាហស្ស អច្ចយេន តម្ហា សមាធិម្ហា វុដ្ឋាសិ។ អថ ខោ អាយស្មតោ មហាកស្សបស្ស តម្ហា សមាធិម្ហា វុដ្ឋិតស្ស ឯតទហោសិ – “យំនូនាហំ រាជគហំ បិណ្ឌាយ បវិសេយ្យ”ន្តិ។

តេន ខោ បន សមយេន បញ្ចមត្តានិ ទេវតាសតានិ ឧស្សុក្កំ អាបន្នានិ ហោន្តិ អាយស្មតោ មហាកស្សបស្ស បិណ្ឌបាតបដិលាភាយ។ អថ ខោ អាយស្មា មហាកស្សបោ តានិ បញ្ចមត្តានិ ទេវតាសតានិ

បដិក្កមិត្វា បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ រាជគហំ បិណ្ឌាយ បាវិសិ។

តេន ខោ បន សមយេន សក្កោ ទេវានមិន្ទោ អាយស្មតោ មហាកស្សបស្ស បិណ្ឌបាតំ ទាតុកាមោ ហោតិ។ បេសការវណ្ណំ អភិនិម្មិនិត្វា តន្តំ វិនាតិ។ សុជា [សុជាតា (ស្យា. បី. ក.)] អសុរកញ្ញា តសរំ បូរេតិ។ អថ ខោ អាយស្មា មហាកស្សបោ រាជគហេ សបទានំ បិណ្ឌាយ ចរមានោ យេន សក្កស្ស ទេវានមិន្ទស្ស និវេសនំ តេនុបសង្កមិ។ អទ្ទសា ខោ សក្កោ ទេវានមិន្ទោ អាយស្មន្តំ មហាកស្សបំ ទូរតោវ អាគច្ឆន្តំ។ ទិស្វាន ឃរា និក្ខមិត្វា បច្ចុគ្គន្ត្វា ហត្ថតោ បត្តំ គហេត្វា ឃរំ បវិសិត្វា [បវិសេត្វា (ក.)] ឃដិយា ឱទនំ ឧទ្ធរិត្វា បត្តំ បូរេត្វា អាយស្មតោ មហាកស្សបស្ស អទាសិ។ សោ អហោសិ បិណ្ឌបាតោ អនេកសូបោ អនេកព្យញ្ជនោ អនេករសព្យញ្ជនោ [អនេកសូបរសព្យញ្ជនោ (សី. បី.)]។ អថ ខោ អាយស្មតោ មហាកស្សបស្ស ឯតទហោសិ – "កោ នុ ខោ អយំ សត្តោ យស្សាយំ ឯវរូបោ ឥទ្ធានុភាវោ"តិ ? អថ ខោ អាយស្មតោ មហាកស្សបស្ស ឯតទហោសិ – "សក្កោ ខោ អយំ ទេវានមិន្ទោ"តិ។ ឥតិ វិទិត្វា សក្កំ ទេវានមិន្ទំ ឯតទវោច – "កតំ ខោ តេ ឥទំ, កោសិយ; មា [មាស្សុ (សី. ស្យា.)] បុនបិ ឯវរូបមកាសី"តិ។ "អម្ហាកម្បិ, ភន្តេ កស្សប, បុញ្ញេន អត្ថោ; អម្ហាកម្បិ បុញ្ញេន ករណីយ"ន្តិ។

អថ ខោ សក្កោ ទេវានមិន្ទោ អាយស្មន្តំ មហាកស្សបំ អភិវាទេត្វា បទក្ខិណំ កត្វា វេហាសំ អព្ភុគ្គន្ត្វា អាកាសេ អន្តលិក្ខេ តិក្ខត្តុំ ឧទានំ ឧទានេសិ – "អហោ ទានំ បរមទានំ [បរមំ ទានំ (បី. ក.)] កស្សបេ សុប្បតិដ្ឋិតំ! អហោ ទានំ បរមទានំ កស្សបេ សុប្បតិដ្ឋិតំ!! អហោ ទានំ បរមទានំ កស្សបេ សុប្បតិដ្ឋិត"ន្តិ!!! អស្សោសិ ខោ ភគវា ទិព្ពាយ សោតធាតុយា វិសុទ្ធាយ អតិក្កន្តមានុសិកាយ សក្កស្ស ទេវានមិន្ទស្ស វេហាសំ អព្ភុគ្គន្ត្វា អាកាសេ អន្តលិក្ខេ តិក្ខត្តុំ ឧទានំ ឧទានេន្តស្ស – "អហោ ទានំ បរមទានំ កស្សបេ សុប្បតិដ្ឋិតំ! អហោ ទានំ បរមទានំ កស្សបេ សុប្បតិដ្ឋិតំ!! អហោ ទានំ បរមទានំ កស្សបេ សុប្បតិដ្ឋិត"ន្តិ!!!

អថ ខោ ភគវា ឯតមត្ថំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

"បិណ្ឌបាតិកស្ស ភិក្ខុនោ,
អត្តភរស្ស អនញ្ញបោសិនោ;
ទេវា បិហយន្តិ តាទិនោ,
ឧបសន្តស្ស សទា សតីមតោ"តិ។ សត្តមំ;

៨. បិណ្ឌបាតិកសុត្តំ

២៨. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ តេន ខោ បន សមយេន សម្ពហុលានំ ភិក្ខូនំ បច្ឆាភត្តំ បិណ្ឌបាតបដិក្កន្តានំ ករេរិមណ្ឌលមាឡេ សន្និសិន្នានំ សន្និបតិតានំ អយមន្តរាកថា ឧទបាទិ –

"បិណ្ឌបាតិកោ, អាវុសោ, ភិក្ខុ បិណ្ឌាយ ចរន្តោ លភតិ កាលេន កាលំ មនាបិកេ ចក្ខុនា រូបេ បស្សិតុំ, លភតិ កាលេន កាលំ មនាបិកេ សោតេន សទ្ទេ សោតុំ, លភតិ កាលេន កាលំ មនាបិកេ ឃានេន គន្ធេ ឃាយិតុំ, លភតិ កាលេន កាលំ មនាបិកេ ជិវ្ហាយ រសេ សាយិតុំ, លភតិ កាលេន កាលំ មនាបិកេ កាយេន ផោដ្ឋព្ពេ ផុសិតុំ។ បិណ្ឌបាតិកោ, អាវុសោ, ភិក្ខុ សក្កតោ គរុកតោ មានិតោ បូជិតោ អបចិតោ បិណ្ឌាយ ចរតិ។ ហន្ទាវុសោ, មយម្បិ បិណ្ឌបាតិកា ហោម។ មយម្បិ លច្ឆាម កាលេន កាលំ មនាបិកេ ចក្ខុនា រូបេ បស្សិតុំ, មយម្បិ លច្ឆាម កាលេន កាលំ មនាបិកេ សោតេន សទ្ទេ សោតុំ, មយម្បិ លច្ឆាម កាលេន កាលំ មនាបិកេ ឃានេន គន្ធេ ឃាយិតុំ, មយម្បិ លច្ឆាម កាលេន កាលំ មនាបិកេ ជិវ្ហាយ រសេ សាយិតុំ, មយម្បិ លច្ឆាម កាលេន កាលំ មនាបិកេ កាយេន ផោដ្ឋព្ពេ ផុសិតុំ; មយម្បិ សក្កតា គរុកតា មានិតា បូជិតា អបចិតា បិណ្ឌាយ ចរិស្សាមា"តិ។ អយញ្ចរហិ តេសំ ភិក្ខូនំ អន្តរាកថា ហោតិ វិប្បកតា។

អថ ខោ ភគវា សាយន្ហសមយំ បដិសល្លានា វុដ្ឋិតោ យេន ករេរិមណ្ឌលមាឡោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា បញ្ញត្តេ អាសនេ និសីទិ។ និសជ្ជ ខោ ភគវា ភិក្ខូ អាមន្តេសិ – "កាយ នុត្ថ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា, កា ច បន វោ អន្តរាកថា វិប្បកតា"តិ?

"ឥធ, ភន្តេ, អម្ហាកំ បច្ឆាភត្តំ បិណ្ឌបាតបដិក្កន្តានំ ករេរិមណ្ឌលមាឡេ សន្និសិន្នានំ សន្និបតិតានំ អយមន្តរាកថា ឧទបាទិ –

‘បិណ្ឌបាតិកោ, អាវុសោ, ភិក្ខុ បិណ្ឌាយ ចរន្តោ លភតិ កាលេន កាលំ មនាបិកេ ចក្ខុនា រូបេ បស្សិតុំ, លភតិ កាលេន កាលំ មនាបិកេ សោតេន សទ្ទេ សោតុំ, លភតិ កាលេន កាលំ មនាបិកេ ឃានេន គន្ធេ ឃាយិតុំ, លភតិ កាលេន កាលំ មនាបិកេ ជិវ្ហាយ រសេ សាយិតុំ, លភតិ កាលេន កាលំ មនាបិកេ កាយេន ផោដ្ឋព្ពេ ផុសិតុំ។ បិណ្ឌបាតិកោ, អាវុសោ, ភិក្ខុ សក្កតោ គរុកតោ មានិតោ បូជិតោ អបចិតោ បិណ្ឌាយ ចរតិ។ ហន្ទាវុសោ, មយម្បិ បិណ្ឌបាតិកា ហោម។ មយម្បិ លច្ឆាម កាលេន កាលំ មនាបិកេ ចក្ខុនា រូបេ បស្សិតុំ...បេ. ... កាយេន ផោដ្ឋព្ពេ ផុសិតុំ។ មយម្បិ សក្កតា គរុកតា មានិតា បូជិតា អបចិតា បិណ្ឌាយ ចរិស្សាមា’តិ។ អយំ ខោ នោ, ភន្តេ, អន្តរាកថា វិប្បកតា, អថ ភគវា អនុប្បត្តោ’’តិ។

‘‘ន ខ្វេតំ, ភិក្ខវេ, តុម្ហាកំ បតិរូបំ កុលបុត្តានំ សទ្ធា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតានំ យំ តុម្ហេ ឯវរូបឹ កថំ កថេយ្យាថ។ សន្និបតិតានំ វោ, ភិក្ខវេ, ទ្វយំ ករណីយំ – ធម្មី វា កថា អរិយោ វា តុណ្ហីភាវោ’’តិ។

អថ ខោ ភគវា ឯតមត្ថំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

‘‘បិណ្ឌបាតិកស្ស ភិក្ខុនោ,
អត្តភរស្ស អនញ្ញបោសិនោ;
ទេវា បិហយន្តិ តាទិនោ,
នោ ចេ សទ្ទសិលោកនិស្សិតោ’’តិ។ អដ្ឋមំ;

៩. សិប្បសុត្តំ

២៩. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ តេន ខោ បន សមយេន សម្ពហុលានំ ភិក្ខូនំ បច្ឆាភត្តំ បិណ្ឌបាតបដិក្កន្តានំ មណ្ឌលមាឡេ សន្និសិន្នានំ សន្និបតិតានំ អយមន្តរាកថា ឧទបាទិ – ‘‘កោ នុ ខោ, អាវុសោ, សិប្បំ ជានាតិ? កោ កឹ សិប្បំ សិក្ខិ? កតរំ សិប្បំ សិប្បានំ អគ្គ’’ន្តិ?

តត្ថេកច្ចេ ឯវមាហំសុ – ‘‘ហត្ថិសិប្បំ សិប្បានំ អគ្គ’’ន្តិ។ ឯកច្ចេ ឯវមាហំសុ – ‘‘អស្សសិប្បំ សិប្បានំ អគ្គ’’ន្តិ។ ឯកច្ចេ ឯវមាហំសុ – ‘‘រថសិប្បំ សិប្បានំ អគ្គ’’ន្តិ។ ឯកច្ចេ ឯវមាហំសុ – ‘‘ធនុសិប្បំ សិប្បានំ អគ្គ’’ន្តិ។ ឯកច្ចេ ឯវមាហំសុ – ‘‘ថរុសិប្បំ សិប្បានំ អគ្គ’’ន្តិ។ ឯកច្ចេ ឯវមាហំសុ – ‘‘មុទ្ទាសិប្បំ សិប្បានំ អគ្គ’’ន្តិ។ ឯកច្ចេ ឯវមាហំសុ – ‘‘គណនាសិប្បំ សិប្បានំ អគ្គ’’ន្តិ។ ឯកច្ចេ ឯវមាហំសុ – ‘‘សង្ខានសិប្បំ សិប្បានំ អគ្គ’’ន្តិ។ ឯកច្ចេ ឯវមាហំសុ – ‘‘លេខាសិប្បំ សិប្បានំ អគ្គ’’ន្តិ។ ឯកច្ចេ ឯវមាហំសុ – ‘‘កាវេយ្យសិប្បំ [កាព្យសិប្បំ (ស្យា.)] សិប្បានំ អគ្គ’’ន្តិ។ ឯកច្ចេ ឯវមាហំសុ – ‘‘លោកាយតសិប្បំ សិប្បានំ អគ្គ’’ន្តិ។ ឯកច្ចេ ឯវមាហំសុ – ‘‘ខត្តវិជ្ជាសិប្បំ សិប្បានំ អគ្គ’’ន្តិ។ អយញ្ចរហិ តេសំ ភិក្ខូនំ អន្តរាកថា ហោតិ វិប្បកតា។

អថ ខោ ភគវា សាយន្ហសមយំ បដិសល្លានា វុដ្ឋិតោ យេន មណ្ឌលមាឡោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា បញ្ញត្តេ អាសនេ និសីទិ។ និសជ្ជ ខោ ភគវា ភិក្ខូ អាមន្តេសិ – ‘‘កាយ នុត្ថ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា, កា ច បន វោ អន្តរាកថា វិប្បកតា’’តិ?

‘‘ឥធ, ភន្តេ, អម្ហាកំ បច្ឆាភត្តំ បិណ្ឌបាតបដិក្កន្តានំ មណ្ឌលមាឡេ សន្និសិន្នានំ អយមន្តរាកថា ឧទបាទិ – ‘កោ នុ ខោ, អាវុសោ, សិប្បំ ជានាតិ? កោ កឹ សិប្បំ សិក្ខិ? កតរំ សិប្បំ សិប្បានំ អគ្គ’ន្តិ?

‘‘តត្ថេកច្ចេ ឯវមាហំសុ – ‘ហត្ថិសិប្បំ សិប្បានំ អគ្គ’ន្តិ។ ឯកច្ចេ ឯវមាហំសុ – ‘អស្សសិប្បំ សិប្បានំ អគ្គ’ន្តិ; ឯកច្ចេ ឯវមាហំសុ – ‘រថសិប្បំ សិប្បានំ អគ្គ’ន្តិ; ឯកច្ចេ ឯវមាហំសុ – ‘ធនុសិប្បំ សិប្បានំ អគ្គ’ន្តិ; ឯកច្ចេ ឯវមាហំសុ – ‘ថរុសិប្បំ សិប្បានំ អគ្គ’ន្តិ, ឯកច្ចេ ឯវមាហំសុ – ‘មុទ្ទាសិប្បំ សិប្បានំ អគ្គ’ន្តិ ឯកច្ចេ ឯវមាហំសុ – ‘គណនាសិប្បំ សិប្បានំ អគ្គ’ន្តិ; ឯកច្ចេ ឯវមាហំសុ – ‘សង្ខានសិប្បំ សិប្បានំ អគ្គ’ន្តិ; ឯកច្ចេ ឯវមាហំសុ – ‘លេខាសិប្បំ សិប្បានំ អគ្គ’ន្តិ; ឯកច្ចេ ឯវមាហំសុ – ‘កាវេយ្យសិប្បំ សិប្បានំ អគ្គ’ន្តិ; ឯកច្ចេ ឯវមាហំសុ – ‘លោកាយតសិប្បំ សិប្បានំ អគ្គ’ន្តិ; ឯកច្ចេ ឯវមាហំសុ – ‘ខត្តវិជ្ជាសិប្បំ សិប្បានំ អគ្គ’ន្តិ។ អយំ ខោ នោ, ភន្តេ, អន្តរាកថា ហោតិ វិប្បកតា, អថ ភគវា អនុប្បត្តោ’’តិ។

‘‘ន ខ្វេតំ, ភិក្ខវេ, តុម្ហាកំ បតិរូបំ កុលបុត្តានំ សទ្ធា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតានំ យំ តុម្ហេ ឯវរូបឹ កថំ កថេយ្យាថ។ សន្និបតិតានំ វោ, ភិក្ខវេ, ទ្វយំ ករណីយំ – ធម្មី វា កថា អរិយោ វា តុណ្ហីភាវោ’’តិ។

អថ ខោ ភគវា ឯតមត្ថំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

“អសិប្បជីវី លហុ អត្ថកាមោ,
យតិន្ទ្រិយោ សព្ពធិ វិប្បមុត្តោ;
អនោកសារី អមមោ និរាសោ,
ហិត្វា មានំ ឯកចរោ ស ភិក្ខូ”តិ។ នវមំ;

១០. លោកសុត្តំ

៣០. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា ឧរុវេលាយំ វិហរតិ នជ្ជា នេរញ្ជរាយ តីរេ ពោធិរុក្ខមូលេ បឋមាភិសម្ពុទ្ធោ។ តេន ខោ បន សមយេន ភគវា សត្តាហំ ឯកបល្លង្កេន និសិន្នោ ហោតិ វិមុត្តិសុខបដិសំវេទី។

អថ ខោ ភគវា តស្ស សត្តាហស្ស អច្ចយេន តម្ហា សមាធិម្ហា វុដ្ឋហិត្វា ពុទ្ធចក្ខុនា លោកំ វោលោកេសិ។ អទ្ទសា ខោ ភគវា ពុទ្ធចក្ខុនា វោលោកេន្តោ សត្តេ អនេកេហិ សន្តាបេហិ សន្តប្បមានេ, អនេកេហិ ច បរិឡាហេហិ បរិឌយ្ហមានេ – រាគជេហិបិ, ទោសជេហិបិ, មោហជេហិបិ [មោហជេហិបីតិ (សព្ពត្ថ)]។

អថ ខោ ភគវា ឯតមត្ថំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

“អយំ លោកោ សន្តាបជាតោ,
ផស្សបរេតោ រោគំ វទតិ អត្តតោ;
យេន យេន ហិ មញ្ញតិ [យេន ហិ មញ្ញតិ (ស្យា. បី.)],
តតោ តំ ហោតិ អញ្ញថា។

“អញ្ញថាភាវី ភវសត្តោ លោកោ,
ភវបរេតោ ភវមេវាភិនន្ទតិ;
យទភិនន្ទតិ តំ ភយំ,
យស្ស ភាយតិ តំ ទុក្ខំ;
ភវវិប្បហានាយ ខោ បនិទំ ព្រហ្មចរិយំ វុស្សតិ”។

“‘យេ ហិ កេចិ សមណា វា ព្រាហ្មណា វា ភវេន ភវស្ស វិប្បមោក្ខមាហំសុ, សព្ពេ តេ អវិប្បមុត្តា ភវស្មា’តិ វទាមិ។ ‘យេ វា បន កេចិ សមណា វា ព្រាហ្មណា វា វិភវេន ភវស្ស និស្សរណមាហំសុ, សព្ពេ តេ អនិស្សដា ភវស្មា’តិ វទាមិ។

“ឧបធិញ្ហិ បដិច្ច ទុក្ខមិទំ សម្ភោតិ, សព្ពុបាទានក្ខយា នត្ថិ ទុក្ខស្ស សម្ភវោ។ លោកមិមំ បស្ស; បុថូ អវិជ្ជាយ បរេតា ភូតា ភូតរតា អបរិមុត្តា; យេ ហិ កេចិ ភវា សព្ពធិ សព្ពត្ថតាយ សព្ពេ តេ ភវា អនិច្ចា ទុក្ខា វិបរិណាមធម្មា”តិ។

“ឯវមេតំ យថាភូតំ, សម្មប្បញ្ញាយ បស្សតោ;
ភវតណ្ហា បហីយតិ, វិភវំ នាភិនន្ទតិ។

“សព្ពសោ តណ្ហានំ ខយា,
អសេសវិរាគនិរោធោ និព្ពានំ;
តស្ស និព្ពុតស្ស ភិក្ខុនោ,
អនុបាទា [អនុបាទានា (សី.)] បុនព្ភវោ ន ហោតិ;
អភិភូតោ មារោ វិជិតសង្គាមោ,
ឧបច្ចគា សព្ពភវានិ តាទី”តិ។ ទសមំ;

នន្ទវគ្គោ តតិយោ និដ្ឋិតោ។

តស្សុទ្ទានំ –

កម្ពុ នន្ទោ យសោជោ ច, សារិបុត្តោ ច កោលិតោ;
បិលិន្ទោ [បិលិន្ទិ (សី.)] កស្សបោ បិណ្ឌោ, សិប្បំ លោកេន តេ ទសាតិ។

៤. មេឃិយវគ្គោ

១. មេឃិយសុត្តំ

៣១. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា ចាលិកាយំ វិហរតិ ចាលិកេ បព្ពតេ។ តេន ខោ បន សមយេន អាយស្មា មេឃិយោ ភគវតោ ឧបដ្ឋាកោ ហោតិ។ អថ ខោ អាយស្មា មេឃិយោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋាសិ។ ឯកមន្តំ ឋិតោ ខោ អាយស្មា មេឃិយោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – ‘‘ឥច្ឆាមហំ, ភន្តេ, ជន្តុគាមំ បិណ្ឌាយ បវិសិតុ’’ន្តិ។ ‘‘យស្សទានិ ត្វំ, មេឃិយ, កាលំ មញ្ញសី’’តិ។

អថ ខោ អាយស្មា មេឃិយោ បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ ជន្តុគាមំ បិណ្ឌាយ បាវិសិ។ ជន្តុគាមេ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា បច្ឆាភត្តំ បិណ្ឌបាតបដិក្កន្តោ យេន កិមិកាឡាយ នទិយា តីរំ តេនុបសង្កមិ។ [ឧបសង្កមិត្វា (សព្ពត្ថ) អ. និ. ៩.៣ បស្សិតព្ពំ] អទ្ទសា ខោ អាយស្មា មេឃិយោ [ឧបសង្កមិត្វា (សព្ពត្ថ) អ. និ. ៩.៣ បស្សិតព្ពំ] កិមិកាឡាយ នទិយា តីរេ ជង្ឃាវិហារំ [ជង្ឃវិហារំ (ក.)] អនុចង្កមមានោ អនុវិចរមានោ [អនុវិចរមានោ អទ្ទសា ខោ (សី. ស្យា. បី.), អនុវិចរមានោ អទ្ទស (ក.)] អម្ពវនំ បាសាទិកំ មនុញ្ញំ រមណីយំ។ ទិស្វានស្ស ឯតទហោសិ – ‘‘បាសាទិកំ វតិទំ អម្ពវនំ មនុញ្ញំ [ឥទំ បទំ វិទេសបោត្ថកេសុ នត្ថិ, អដ្ឋកថាយំ បន ទិស្សតិ] រមណីយំ។ អលំ វតិទំ កុលបុត្តស្ស បធានត្ថិកស្ស បធានាយ។ សចេ មំ ភគវា អនុជានេយ្យ, អាគច្ឆេយ្យាហំ ឥមំ អម្ពវនំ បធានាយា’’តិ។

អថ ខោ អាយស្មា មេឃិយោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ អាយស្មា មេឃិយោ ភគវន្តំ ឯតទវោច –

‘‘ឥធាហំ, ភន្តេ, បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ ជន្តុគាមំ បិណ្ឌាយ បាវិសឹ។ ជន្តុគាមេ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា បច្ឆាភត្តំ បិណ្ឌបាតបដិក្កន្តោ យេន កិមិកាឡាយ នទិយា តីរំ តេនុបសង្កមឹ [ឧបសង្កមិត្វា (សព្ពត្ថ)]។ អទ្ទសំ ខោ អហំ, ភន្តេ [ឧបសង្កមិត្វា (សព្ពត្ថ)], កិមិកាឡាយ នទិយា តីរេ ជង្ឃាវិហារំ អនុចង្កមមានោ អនុវិចរមានោ [អនុវិចរមានោ អទ្ទសំ (សព្ពត្ថ)] អម្ពវនំ បាសាទិកំ មនុញ្ញំ រមណីយំ។ ទិស្វាន មេ ឯតទហោសិ – ‘បាសាទិកំ វតិទំ អម្ពវនំ មនុញ្ញំ រមណីយំ។ អលំ វតិទំ កុលបុត្តស្ស បធានត្ថិកស្ស បធានាយ។ សចេ មំ ភគវា អនុជានេយ្យ, អាគច្ឆេយ្យាហំ ឥមំ អម្ពវនំ បធានាយា’តិ។ សចេ មំ, ភន្តេ, ភគវា អនុជានាតិ [អនុជានេយ្យ (អ. និ. ៩.៣)], គច្ឆេយ្យាហំ តំ អម្ពវនំ បធានាយា’’តិ។

ឯវំ វុត្តេ, ភគវា អាយស្មន្តំ មេឃិយំ ឯតទវោច – ‘‘អាគមេហិ តាវ, មេឃិយ, ឯកកម្ហិ [ឯកកម្ហា (សី. បី.), ឯកកោម្ហិ (ស្យា.)] តាវ, យាវ អញ្ញោបិ កោចិ ភិក្ខុ អាគច្ឆតី’’តិ។

ទុតិយម្បិ ខោ អាយស្មា មេឃិយោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – ‘‘ភគវតោ, ភន្តេ, នត្ថិ កិញ្ចិ ឧត្តរិ [ឧត្តរឹ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] ករណីយំ, នត្ថិ កតស្ស វា បតិចយោ។ មយ្ហំ ខោ បន, ភន្តេ, អត្ថិ ឧត្តរិ ករណីយំ, អត្ថិ កតស្ស បតិចយោ។ សចេ មំ ភគវា អនុជានាតិ, គច្ឆេយ្យាហំ តំ អម្ពវនំ បធានាយា’’តិ។ ទុតិយម្បិ ខោ ភគវា អាយស្មន្តំ មេឃិយំ ឯតទវោច – ‘‘អាគមេហិ តាវ, មេឃិយ, ឯកកម្ហិ តាវ, យាវ អញ្ញោបិ កោចិ ភិក្ខុ អាគច្ឆតី’’តិ។

តតិយម្បិ ខោ អាយស្មា មេឃិយោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – ‘‘ភគវតោ, ភន្តេ, នត្ថិ កិញ្ចិ ឧត្តរិ ករណីយំ, នត្ថិ កតស្ស វា បតិចយោ។ មយ្ហំ ខោ បន, ភន្តេ, អត្ថិ ឧត្តរិ ករណីយំ, អត្ថិ កតស្ស បតិចយោ។ សចេ មំ ភគវា អនុជានាតិ, គច្ឆេយ្យាហំ តំ អម្ពវនំ បធានាយា’’តិ។ ‘‘បធានន្តិ ខោ, មេឃិយ, វទមានំ កិន្តិ វទេយ្យាម? យស្សទានិ ត្វំ, មេឃិយ, កាលំ មញ្ញសី’’តិ។

អថ ខោ អាយស្មា មេឃិយោ ឧដ្ឋាយាសនា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា បទក្ខិណំ កត្វា យេន តំ អម្ពវនំ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា តំ អម្ពវនំ អជ្ឈោគាហេត្វា [អជ្ឈោគហេត្វា (សី. ស្យា. បី.)] អញ្ញតរស្មឹ រុក្ខមូលេ ទិវាវិហារំ និសីទិ។ អថ ខោ អាយស្មតោ មេឃិយស្ស តស្មឹ អម្ពវនេ វិហរន្តស្ស យេភុយ្យេន តយោ បាបកា អកុសលា វិតក្កា សមុទាចរន្តិ, សេយ្យថិទំ – កាមវិតក្កោ, ព្យាបាទវិតក្កោ, វិហឹសាវិតក្កោ [វិតក្កោតិ (សី. បី. ក.)]។

អថ ខោ អាយស្មតោ មេឃិយស្ស ឯតទហោសិ – ‘‘អច្ឆរិយំ វត ភោ, អព្ភុតំ វត ភោ! សទ្ធាយ ច វតម្ហា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតា។ អថ ច បនិមេហិ តីហិ បាបកេហិ អកុសលេហិ វិតក្កេហិ អន្វាសត្តា, សេយ្យថិទំ

– កាមវិតក្កេន, ព្យាបាទវិតក្កេន, វិហឹសាវិតក្កេន”។

អថ ខោ អាយស្មា មេឃិយោ សាយន្ហសមយំ បដិសល្លានា វុដ្ឋិតោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ អាយស្មា មេឃិយោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “ឥធ មយ្ហំ, ភន្តេ, តស្មិំ អម្ពវនេ វិហរន្តស្ស យេភុយ្យេន តយោ បាបកា អកុសលា វិតក្កា សមុទាចរន្តិ, សេយ្យថិទំ – កាមវិតក្កោ, ព្យាបាទវិតក្កោ, វិហឹសាវិតក្កោ ។ តស្ស មយ្ហំ, ភន្តេ, ឯតទហោសិ – ‘អច្ឆរិយំ វត, ភោ, អព្ភុតំ វត, ភោ! សទ្ធាយ ច វតម្ហា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតា។ អថ ច បនិមេហិ តីហិ បាបកេហិ អកុសលេហិ វិតក្កេហិ អន្វាសត្តា, សេយ្យថិទំ – កាមវិតក្កេន, ព្យាបាទវិតក្កេន, វិហឹសាវិតក្កេន’”។

“អបរិបក្កាយ , មេឃិយ, ចេតោវិមុត្តិយា បញ្ច ធម្មា បរិបាកាយ សំវត្តន្តិ។ កតមេ បញ្ច?

“ឥធ, មេឃិយ, ភិក្ខុ កល្យាណមិត្តោ ហោតិ កល្យាណសហាយោ កល្យាណសម្បវង្កោ។ អបរិបក្កាយ, មេឃិយ, ចេតោវិមុត្តិយា អយំ បឋមោ ធម្មោ បរិបាកាយ សំវត្តតិ។

“បុន ចបរំ, មេឃិយ, ភិក្ខុ សីលវា ហោតិ, បាតិមោក្ខសំវរសំវុតោ វិហរតិ អាចារគោចរសម្បន្នោ, អណុមត្តេសុ វជ្ជេសុ ភយទស្សាវី, សមាទាយ សិក្ខតិ សិក្ខាបទេសុ។ អបរិបក្កាយ, មេឃិយ, ចេតោវិមុត្តិយា អយំ ទុតិយោ ធម្មោ បរិបាកាយ សំវត្តតិ។

“បុន ចបរំ, មេឃិយ, ភិក្ខុ យាយំ កថា អភិសល្លេខិកា ចេតោវិវរណសប្បាយា ឯកន្តនិព្ពិទាយ វិរាគាយ និរោធាយ ឧបសមាយ អភិញ្ញាយ សម្ពោធាយ និព្ពានាយ សំវត្តតិ, សេយ្យថិទំ – អប្បិច្ឆកថា, សន្តុដ្ឋិកថា, បវិវេកកថា, អសំសគ្គកថា, វីរិយារម្ភកថា, សីលកថា, សមាធិកថា, បញ្ញាកថា, វិមុត្តិកថា, វិមុត្តិញាណទស្សនកថា; ឯវរូបាយ កថាយ និកាមលាភី ហោតិ អកិច្ឆលាភី អកសិរលាភី។ អបរិបាកាយ, មេឃិយ, ចេតោវិមុត្តិយា អយំ តតិយោ ធម្មោ បរិបាកាយ សំវត្តតិ។

“បុន ចបរំ , មេឃិយ, ភិក្ខុ អារទ្ធវីរិយោ វិហរតិ, អកុសលានំ ធម្មានំ បហានាយ, កុសលានំ ធម្មានំ ឧបសម្បទាយ [ឧប្បាទាយ (ស្យា.)], ថាមវា ទឡ្ហបរក្កមោ អនិក្ខិត្តធុរោ កុសលេសុ ធម្មេសុ។ អបរិបក្កាយ, មេឃិយ, ចេតោវិមុត្តិយា អយំ ចតុត្ថោ ធម្មោ បរិបាកាយ សំវត្តតិ។

“បុន ចបរំ, មេឃិយ, ភិក្ខុ បញ្ញវា ហោតិ ឧទយត្ថគាមិនិយា បញ្ញាយ សមន្នាគតោ អរិយាយ និព្ពេធិកាយ សម្មា ទុក្ខក្ខយគាមិនិយា។ អបរិបក្កាយ, មេឃិយ, ចេតោវិមុត្តិយា អយំ បញ្ចមោ ធម្មោ បរិបាកាយ សំវត្តតិ។ អបរិបក្កាយ, មេឃិយ, ចេតោវិមុត្តិយា ឥមេ បញ្ច ធម្មា បរិបាកាយ សំវត្តន្តិ។

“កល្យាណមិត្តស្សេតំ , មេឃិយ, ភិក្ខុនោ បាដិកង្ខំ កល្យាណសហាយស្ស កល្យាណសម្បវង្កស្ស យំ សីលវា ភវិស្សតិ, បាតិមោក្ខសំវរសំវុតោ វិហរិស្សតិ, អាចារគោចរសម្បន្នោ, អណុមត្តេសុ វជ្ជេសុ ភយទស្សាវី, សមាទាយ សិក្ខិស្សតិ សិក្ខាបទេសុ។

“កល្យាណមិត្តស្សេតំ , មេឃិយ, ភិក្ខុនោ បាដិកង្ខំ កល្យាណសហាយស្ស កល្យាណសម្បវង្កស្ស យំ យាយំ កថា អភិសល្លេខិកា ចេតោវិវរណសប្បាយា ឯកន្តនិព្ពិទាយ វិរាគាយ និរោធាយ ឧបសមាយ អភិញ្ញាយ សម្ពោធាយ និព្ពានាយ សំវត្តតិ, សេយ្យថិទំ – អប្បិច្ឆកថា, សន្តុដ្ឋិកថា, បវិវេកកថា, អសំសគ្គកថា, វីរិយារម្ភកថា, សីលកថា, សមាធិកថា, បញ្ញាកថា, វិមុត្តិកថា, វិមុត្តិញាណទស្សនកថា; ឯវរូបាយ កថាយ និកាមលាភី ភវិស្សតិ អកិច្ឆលាភី អកសិរលាភី។

“កល្យាណមិត្តស្សេតំ, មេឃិយ, ភិក្ខុនោ បាដិកង្ខំ កល្យាណសហាយស្ស កល្យាណសម្បវង្កស្ស យំ អារទ្ធវីរិយោ វិហរិស្សតិ អកុសលានំ ធម្មានំ បហានាយ, កុសលានំ ធម្មានំ ឧបសម្បទាយ, ថាមវា ទឡ្ហបរក្កមោ អនិក្ខិត្តធុរោ កុសលេសុ ធម្មេសុ។

“កល្យាណមិត្តស្សេតំ, មេឃិយ, ភិក្ខុនោ បាដិកង្ខំ កល្យាណសហាយស្ស កល្យាណសម្បវង្កស្ស យំ បញ្ញវា ភវិស្សតិ, ឧទយត្ថគាមិនិយា បញ្ញាយ សមន្នាគតោ អរិយាយ និព្ពេធិកាយ សម្មា ទុក្ខក្ខយគាមិនិយា។

“តេន ច បន, មេឃិយ, ភិក្ខុនា ឥមេសុ បញ្ចសុ ធម្មេសុ បតិដ្ឋាយ ចត្តារោ ធម្មា ឧត្តរិ ភាវេតព្ពា – អសុភា ភាវេតព្ពា រាគស្ស បហានាយ, មេត្តា ភាវេតព្ពា ព្យាបាទស្ស បហានាយ, អានាបានស្សតិ ភាវេតព្ពា

វិតក្កុបច្ឆេទាយ, អនិច្ចសញ្ញា ភាវេតព្ពា អស្មិមានសមុគ្ឃាតាយ។ អនិច្ចសញ្ញិនោ ហិ, មេឃិយ, អនត្តសញ្ញា សណ្ឋាតិ, អនត្តសញ្ញី អស្មិមានសមុគ្ឃាតំ បាបុណាតិ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ និព្ពាន’’ន្តិ។

អថ ខោ ភគវា ឯតមត្ថំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

‘‘ខុទ្ទា វិតក្កា សុខុមា វិតក្កា,
អនុគតា [អនុគ្គតា (សី. ក. អដ្ឋកថាយំ បាឋន្តរំ)] មនសោ ឧប្បិលាវា [ឧព្ពិលាបា (សី. ស្យា. បី.)];
ឯតេ អវិទ្វា មនសោ វិតក្កេ,
ហុរា ហុរំ ធាវតិ ភន្តចិត្តោ។

‘‘ឯតេ ច វិទ្វា មនសោ វិតក្កេ,
អាតាបិយោ សំវរតី សតីមា;
អនុគតេ មនសោ ឧប្បិលាវេ,
អសេសមេតេ បជហាសិ ពុទ្ធោ’’តិ។ បឋមំ;

២. ឧទ្ធតសុត្តំ

៣២. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា កុសិនារាយំ វិហរតិ ឧបវត្តនេ មល្លានំ សាលវនេ។ តេន ខោ បន សមយេន សម្ពហុលា ភិក្ខូ ភគវតោ អវិទូរេ អរញ្ញកុដិកាយំ វិហរន្តិ ឧទ្ធតា ឧន្នឡា ចបលា មុខរា វិកិណ្ណវាចា មុដ្ឋស្សតិនោ អសម្បជានា អសមាហិតា វិព្ភន្តចិត្តា បាកតិន្ទ្រិយា។

អទ្ទសា ខោ ភគវា តេ សម្ពហុលេ ភិក្ខូ អវិទូរេ អរញ្ញកុដិកាយំ វិហរន្តេ ឧទ្ធតេ ឧន្នឡេ ចបលេ មុខរេ វិកិណ្ណវាចេ មុដ្ឋស្សតិនោ អសម្បជានេ អសមាហិតេ វិព្ភន្តចិត្តេ បាកតិន្ទ្រិយេ។

អថ ខោ ភគវា ឯតមត្ថំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

‘‘អរក្ខិតេន កាយេន [ចិត្តេន (នេត្តិយំ)], មិច្ឆាទិដ្ឋិហតេន [មិច្ឆាទិដ្ឋិគតេន (ពហូសុ)] ច;
ថិនមិទ្ធា [ថីនមិទ្ធា (សី. ស្យា. កំ. បី.)] ភិភូតេន, វសំ មារស្ស គច្ឆតិ។

‘‘តស្មា រក្ខិតចិត្តស្ស, សម្មាសង្កប្បគោចរោ;
សម្មាទិដ្ឋិបុរេក្ខារោ, ញត្វាន ឧទយព្ពយំ;
ថីនមិទ្ធាភិភូ ភិក្ខុ, សព្ពា ទុគ្គតិយោ ជហេ’’តិ។ ទុតិយំ;

៣. គោបាលកសុត្តំ

៣៣. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា កោសលេសុ ចារិកំ ចរតិ មហតា ភិក្ខុសង្ឃេន សទ្ធិំ។ អថ ខោ ភគវា មគ្គា ឱក្កម្ម យេន អញ្ញតរំ រុក្ខមូលំ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា បញ្ញត្តេ អាសនេ និសីទិ។

អថ ខោ អញ្ញតរោ គោបាលកោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នំ ខោ តំ គោបាលកំ ភគវា ធម្មិយា កថាយ សន្ទស្សេសិ សមាទបេសិ [សមាទាបេសិ (?)] សមុត្តេជេសិ សម្បហំសេសិ។

អថ ខោ សោ គោបាលកោ ភគវតា ធម្មិយា កថាយ សន្ទស្សិតោ សមាទបិតោ [សមាទិបិតោ (?)] សមុត្តេជិតោ សម្បហំសិតោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – ‘‘អធិវាសេតុ មេ, ភន្តេ, ភគវា ស្វាតនាយ ភត្តំ សទ្ធិំ ភិក្ខុសង្ឃេនា’’តិ។ អធិវាសេសិ ភគវា តុណ្ហីភាវេន។ អថ ខោ សោ គោបាលកោ ភគវតោ អធិវាសនំ វិទិត្វា ឧដ្ឋាយាសនា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា បទក្ខិណំ កត្វា បក្កាមិ។

អថ ខោ សោ គោបាលកោ តស្សា រត្តិយា អច្ចយេន សកេ និវេសនេ បហូតំ អប្បោទកបាយសំ [អប្បោទកបាយាសំ (សព្ពត្ថ)] បដិយាទាបេត្វា នវញ្ច សប្បិំ ភគវតោ កាលំ អារោចេសិ – ‘‘កាលោ, ភន្តេ, និដ្ឋិតំ ភត្ត’’ន្តិ។ អថ ខោ ភគវា បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ សទ្ធិំ ភិក្ខុសង្ឃេន យេន តស្ស គោបាលកស្ស និវេសនំ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា បញ្ញត្តេ អាសនេ និសីទិ។ អថ ខោ សោ គោបាលកោ

ពុទ្ធប្បមុខំ ភិក្ខុសង្ឃំ អប្បោទកបាយសេន [អប្បោទកបាយាសេន ច (ស្យា. បី.)] នវេន ច សប្បិនា សហត្ថា សន្តប្បេសិ សម្បវារេសិ។ អថ ខោ សោ គោបាលកោ ភគវន្តំ ភុត្តាវឹ ឱនីតបត្តបាណឹ អញ្ញតរំ នីចំ អាសនំ គហេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នំ ខោ តំ គោបាលកំ ភគវា ធម្មិយា កថាយ សន្ទស្សេត្វា សមាទបេត្វា សមុត្តេជេត្វា សម្បហំសេត្វា ឧដ្ឋាយាសនា បក្កាមិ។ អថ ខោ អចិរបក្កន្តស្ស ភគវតោ តំ គោបាលកំ អញ្ញតរោ បុរិសោ សីមន្តរិកាយ ជីវិតា វោរោបេសិ។

អថ ខោ សម្ពហុលា ភិក្ខូ យេន ភគវា តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទឹសុ។ ឯកមន្តំ និសិន្នា ខោ តេ ភិក្ខូ ភគវន្តំ ឯតទវោចុំ – “យេន, ភន្តេ, គោបាលកេន អជ្ជ ពុទ្ធប្បមុខោ ភិក្ខុសង្ឃោ អប្បោទកបាយសេន នវេន ច សប្បិនា សហត្ថា សន្តប្បិតោ សម្បវារិតោ សោ កិរ, ភន្តេ, គោបាលកោ អញ្ញតរេន បុរិសេន សីមន្តរិកាយ ជីវិតា វោរោបិតោ”តិ។

អថ ខោ ភគវា ឯតមត្ថំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

“ទិសោ ទិសំ យំ តំ កយិរា, វេរី វា បន វេរិនំ;
មិច្ឆាបណិហិតំ ចិត្តំ, បាបិយោ នំ តតោ ករេ”តិ។ តតិយំ;

៤. យក្ខបហារសុត្តំ

៣៤. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា រាជគហេ វិហរតិ វេឡុវនេ កលន្ទកនិវាបេ។ តេន ខោ បន សមយេន អាយស្មា ច សារិបុត្តោ អាយស្មា ច មហាមោគ្គល្លានោ កបោតកន្ទរាយំ វិហរន្តិ។ តេន ខោ បន សមយេន អាយស្មា សារិបុត្តោ ជុណ្ហាយ រត្តិយា នវោរោបិតេហិ កេសេហិ អព្ភោកាសេ និសិន្នោ ហោតិ អញ្ញតរំ សមាធិំ សមាបជ្ជិត្វា។

តេន ខោ បន សមយេន ទ្វេ យក្ខា សហាយកា ឧត្តរាយ ទិសាយ ទក្ខិណំ ទិសំ គច្ឆន្តិ កេនចិទេវ ករណីយេន។ អទ្ទសំសុ ខោ តេ យក្ខា អាយស្មន្តំ សារិបុត្តំ ជុណ្ហាយ រត្តិយា នវោរោបិតេហិ កេសេហិ អព្ភោកាសេ និសិន្នំ។ ទិស្វាន ឯកោ យក្ខោ ទុតិយំ យក្ខំ ឯតទវោច – “បដិភាតិ មំ, សម្ម, ឥមស្ស សមណស្ស សីសេ បហារំ ទាតុ”ន្តិ។ ឯវំ វុត្តេ, សោ យក្ខោ តំ យក្ខំ ឯតទវោច – “អលំ, សម្ម, មា សមណំ អាសាទេសិ។ ឧឡារោ សោ, សម្ម, សមណោ មហិទ្ធិកោ មហានុភាវោ”តិ។

ទុតិយម្បិ ខោ សោ យក្ខោ តំ យក្ខំ ឯតទវោច – “បដិភាតិ មំ, សម្ម, ឥមស្ស សមណស្ស សីសេ បហារំ ទាតុ”ន្តិ។ ទុតិយម្បិ ខោ សោ យក្ខោ តំ យក្ខំ ឯតទវោច – “អលំ, សម្ម, មា សមណំ អាសាទេសិ។ ឧឡារោ សោ, សម្ម, សមណោ មហិទ្ធិកោ មហានុភាវោ”តិ។ តតិយម្បិ ខោ សោ យក្ខោ តំ យក្ខំ ឯតទវោច – “បដិភាតិ មំ, សម្ម, ឥមស្ស សមណស្ស សីសេ បហារំ ទាតុ”ន្តិ។ តតិយម្បិ ខោ សោ យក្ខោ តំ យក្ខំ ឯតទវោច – “អលំ, សម្ម, មា សមណំ អាសាទេសិ។ ឧឡារោ សោ, សម្ម, សមណោ មហិទ្ធិកោ មហានុភាវោ”តិ។

អថ ខោ សោ យក្ខោ តំ យក្ខំ អនាទិយិត្វា អាយស្មតោ សារិបុត្តត្ថេរស្ស សីសេ បហារំ អទាសិ។ តាវ មហា បហារោ អហោសិ, អបិ តេន បហារេន សត្តរតនំ វា អឌ្ឍដ្ឋមរតនំ វា នាគំ ឱសាទេយ្យ, មហន្តំ វា បព្ពតកូដំ បទាលេយ្យ។ អថ ច បន សោ យក្ខោ ‘ឌយ្ហាមិ ឌយ្ហាមី’តិ វត្វា តត្ថេវ មហានិរយំ អបតាសិ [អវត្ថាសិ (ក. សី.)]។

អទ្ទសា ខោ អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ ទិព្ពេន ចក្ខុនា វិសុទ្ធេន អតិក្កន្តមានុសកេន តេន យក្ខេន អាយស្មតោ សារិបុត្តត្ថេរស្ស សីសេ បហារំ ទីយមានំ។ ទិស្វា យេន អាយស្មា សារិបុត្តោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា អាយស្មន្តំ សារិបុត្តំ ឯតទវោច – “កច្ចិ តេ, អាវុសោ, ខមនីយំ, កច្ចិ យាបនីយំ, កច្ចិ ន កិញ្ចិ ទុក្ខ”ន្តិ ? “ខមនីយំ មេ, អាវុសោ មោគ្គល្លាន, យាបនីយំ មេ, អាវុសោ មោគ្គល្លាន; អបិ ច មេ សីសំ ថោកំ ទុក្ខ”ន្តិ។

“អច្ឆរិយំ, អាវុសោ សារិបុត្ត, អព្ភុតំ, អាវុសោ សារិបុត្ត! យាវ [យំ ត្វំ (សី. ក.), យំ (ស្យា.)] មហិទ្ធិកោ អាយស្មា សារិបុត្តោ មហានុភាវោ! ឥធ តេ, អាវុសោ សារិបុត្ត, អញ្ញតរោ យក្ខោ សីសេ បហារំ អទាសិ។ តាវ មហា បហារោ អហោសិ, អបិ តេន បហារេន សត្តរតនំ វា អឌ្ឍដ្ឋមរតនំ វា នាគំ ឱសាទេយ្យ, មហន្តំ វា បព្ពតកូដំ បទាលេយ្យ, អថ ច បនាយស្មា សារិបុត្តោ ឯវមាហ – ‘ខមនីយំ មេ, អាវុសោ មោគ្គល្លាន, យាបនីយំ មេ, អាវុសោ មោគ្គល្លាន; អបិ ច មេ សីសំ ថោកំ ទុក្ខ’”ន្តិ។

“អច្ឆរិយំ, អាវុសោ មោគ្គល្លាន, អព្ភុតំ, អាវុសោ មោគ្គល្លាន! យាវ [យំ (ស្យា.)] មហិទ្ធិកោ អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ មហានុភាវោ យត្រ ហិ នាម យក្ខម្បិ បស្សិស្សតិ! មយំ បនេតរហិ បំសុបិសាចកម្បិ ន បស្សាមា”តិ។

អស្សោសិ ខោ ភគវា ទិព្ពាយ សោតធាតុយា វិសុទ្ធាយ អតិក្កន្តមានុសិកាយ តេសំ ឧភិន្នំ មហានាគានំ ឥមំ ឯវរូបំ កថាសល្លាបំ។

អថ ខោ ភគវា ឯតមត្ថំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

“យស្ស សេលូបមំ ចិត្តំ, ឋិតំ នានុបកម្បតិ;
វិរត្តំ រជនីយេសុ, កោបនេយ្យេ ន កុប្បតិ;
យស្សេវំ ភាវិតំ ចិត្តំ, កុតោ តំ ទុក្ខមេស្សតី”តិ។ ចតុត្ថំ;

៥. នាគសុត្តំ

៣៥. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា កោសម្ពិយំ វិហរតិ ឃោសិតារាមេ ។ តេន ខោ បន សមយេន ភគវា អាកិណ្ណោ វិហរតិ ភិក្ខូហិ ភិក្ខុនីហិ ឧបាសកេហិ ឧបាសិកាហិ រាជូហិ រាជមហាមត្តេហិ តិត្ថិយេហិ តិត្ថិយសាវកេហិ។ អាកិណ្ណោ ទុក្ខំ ន ផាសុ វិហរតិ។ អថ ខោ ភគវតោ ឯតទហោសិ – “អហំ ខោ ឯតរហិ អាកិណ្ណោ វិហរាមិ ភិក្ខូហិ ភិក្ខុនីហិ ឧបាសកេហិ ឧបាសិកាហិ រាជូហិ រាជមហាមត្តេហិ តិត្ថិយេហិ តិត្ថិយសាវកេហិ។ អាកិណ្ណោ ទុក្ខំ ន ផាសុ វិហរាមិ។ យំនូនាហំ ឯកោ គណស្មា វូបកដ្ឋោ វិហរេយ្យ”ន្តិ។

អថ ខោ ភគវា បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ កោសម្ពឹ បិណ្ឌាយ បាវិសិ។ កោសម្ពិយំ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា បច្ឆាភត្តំ បិណ្ឌបាតបដិក្កន្តោ សាមំ សេនាសនំ សំសាមេត្វា បត្តចីវរមាទាយ អនាមន្តេត្វា ឧបដ្ឋាកំ អនបលោកេត្វា ភិក្ខុសង្ឃំ ឯកោ អទុតិយោ យេន បាលិលេយ្យកំ តេន ចារិកំ បក្កាមិ។ អនុបុព្ពេន ចារិកំ ចរមានោ យេន បាលិលេយ្យកំ តទវសរិ។ តត្រ សុទំ ភគវា បាលិលេយ្យកេ វិហរតិ រក្ខិតវនសណ្ឌេ ភទ្ទសាលមូលេ។

អញ្ញតរោបិ ខោ ហត្ថិនាគោ អាកិណ្ណោ វិហរតិ ហត្ថីហិ ហត្ថិនីហិ ហត្ថិកលភេហិ ហត្ថិច្ឆាបេហិ។ ឆិន្នគ្គានិ ចេវ តិណានិ ខាទតិ, ឱភគ្គោភគ្គញ្ចស្ស សាខាភង្គំ ខាទន្តិ, អាវិលានិ ច បានីយានិ បិវតិ, ឱគាហា ចស្ស ឧត្តិណ្ណស្ស ហត្ថិនិយោ កាយំ ឧបនិឃំសន្តិយោ គច្ឆន្តិ។ អាកិណ្ណោ ទុក្ខំ ន ផាសុ វិហរតិ។ អថ ខោ តស្ស ហត្ថិនាគស្ស ឯតទហោសិ – “អហំ ខោ ឯតរហិ អាកិណ្ណោ វិហរាមិ ហត្ថីហិ ហត្ថិនីហិ ហត្ថិកលភេហិ ហត្ថិច្ឆាបេហិ, ឆិន្នគ្គានិ ចេវ តិណានិ ខាទាមិ, ឱភគ្គោភគ្គញ្ច មេ សាខាភង្គំ ខាទន្តិ, អាវិលានិ ច បានីយានិ បិវាមិ, ឱគាហា ច មេ ឧត្តិណ្ណស្ស ហត្ថិនិយោ កាយំ ឧបនិឃំសន្តិយោ គច្ឆន្តិ, អាកិណ្ណោ ទុក្ខំ ន ផាសុ វិហរាមិ។ យំនូនាហំ ឯកោ គណស្មា វូបកដ្ឋោ វិហរេយ្យ”ន្តិ។

អថ ខោ សោ ហត្ថិនាគោ យូថា អបក្កម្ម យេន បាលិលេយ្យកំ រក្ខិតវនសណ្ឌោ ភទ្ទសាលមូលំ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ។ តត្រ សុទំ [ឧបសង្កមិត្វា តត្រ សុទំ (ស្យា. បី. ក.)] សោ ហត្ថិនាគោ យស្មឹ បទេសេ ភគវា វិហរតិ តំ បទេសំ [អប្បហរិតញ្ច ករោតិ, សោណ្ឌាយ (ពហូសុ)] អប្បហរិតំ ករោតិ, សោណ្ឌាយ ច [អប្បហរិតញ្ច ករោតិ, សោណ្ឌាយ (ពហូសុ)] ភគវតោ បានីយំ បរិភោជនីយំ ឧបដ្ឋាបេតិ [ឧបដ្ឋបេតិ (សី. ស្យា. កំ. បី.)]។

អថ ខោ ភគវតោ រហោគតស្ស បដិសល្លីនស្ស ឯវំ ចេតសោ បរិវិតក្កោ ឧទបាទិ – “អហំ ខោ បុព្ពេ អាកិណ្ណោ វិហាសឹ ភិក្ខូហិ ភិក្ខុនីហិ ឧបាសកេហិ ឧបាសិកាហិ រាជូហិ រាជមហាមត្តេហិ តិត្ថិយេហិ តិត្ថិយសាវកេហិ, អាកិណ្ណោ ទុក្ខំ ន ផាសុ វិហាសឹ។ សោម្ហិ ឯតរហិ អនាកិណ្ណោ វិហរាមិ ភិក្ខូហិ ភិក្ខុនីហិ ឧបាសកេហិ ឧបាសិកាហិ រាជូហិ រាជមហាមត្តេហិ តិត្ថិយេហិ តិត្ថិយសាវកេហិ, អនាកិណ្ណោ សុខំ ផាសុ វិហរាមី”តិ។

តស្សបិ ខោ ហត្ថិនាគស្ស ឯវំ ចេតសោ បរិវិតក្កោ ឧទបាទិ – “អហំ ខោ បុព្ពេ អាកិណ្ណោ វិហាសឹ ហត្ថីហិ ហត្ថិនីហិ ហត្ថិកលភេហិ ហត្ថិច្ឆាបេហិ, ឆិន្នគ្គានិ ចេវ តិណានិ ខាទឹ, ឱភគ្គោភគ្គញ្ច មេ សាខាភង្គំ ខាទឹសុ, អាវិលានិ ច បានីយានិ អបាយឹ, ឱគាហា ច មេ ឧត្តិណ្ណស្ស ហត្ថិនិយោ កាយំ ឧបនិឃំសន្តិយោ អគមំសុ, អាកិណ្ណោ ទុក្ខំ ន ផាសុ វិហាសឹ។ សោម្ហិ ឯតរហិ អនាកិណ្ណោ វិហរាមិ ហត្ថីហិ ហត្ថិនីហិ ហត្ថិកលភេហិ ហត្ថិច្ឆាបេហិ, អច្ឆិន្នគ្គានិ ចេវ តិណានិ ខាទាមិ, ឱភគ្គោភគ្គញ្ច មេ សាខាភង្គំ ន ខាទន្តិ, អនាវិលានិ ច

បានីយានិ បិវាមិ, ឱគាហា ច មេ ឧត្តិណ្ណស្ស ហត្ថិនិយោ ន កាយំ ឧបនិឃំសន្តិយោ គច្ឆន្តិ, អនាកិណ្ណោ សុខំ ផាសុ វិហរាមី’’តិ។

អថ ខោ ភគវា អត្តនោ ច បវិវេកំ វិទិត្វា តស្ស ច ហត្ថិនាគស្ស ចេតសា ចេតោបរិវិតក្កមញ្ញាយ តាយំ វេលាយំ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

‘‘ឯតំ [ឯវំ (ក.)] នាគស្ស នាគេន, ឦសាទន្តស្ស ហត្ថិនោ;
សមេតិ ចិត្តំ ចិត្តេន, យទេកោ រមតី មនោ’’តិ។ បញ្ចមំ;

៦. បិណ្ឌោលសុត្តំ

៣៦. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ តេន ខោ បន សមយេន អាយស្មា បិណ្ឌោលភារទ្វាជោ ភគវតោ អវិទូរេ និសិន្នោ ហោតិ បល្លង្កំ អាភុជិត្វា ឧជុំ កាយំ បណិធាយ អារញ្ញិកោ បិណ្ឌបាតិកោ បំសុកូលិកោ តេចីវរិកោ អប្បិច្ឆោ សន្តុដ្ឋោ បវិវិត្តោ អសំសដ្ឋោ អារទ្ធវីរិយោ [អារទ្ធវិរិយោ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] ធុតវាទោ អធិចិត្តមនុយុត្តោ។

អទ្ទសា ខោ ភគវា អាយស្មន្តំ បិណ្ឌោលភារទ្វាជំ អវិទូរេ និសិន្នំ បល្លង្កំ អាភុជិត្វា ឧជុំ កាយំ បណិធាយ អារញ្ញិកំ បិណ្ឌបាតិកំ បំសុកូលិកំ តេចីវរិកំ អប្បិច្ឆំ សន្តុដ្ឋំ បវិវិត្តំ អសំសដ្ឋំ អារទ្ធវីរិយំ ធុតវាទំ អធិចិត្តមនុយុត្តំ ។

អថ ខោ ភគវា ឯតមត្ថំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

‘‘អនូបវាទោ អនូបឃាតោ [អនុបវាទោ អនុបឃាតោ (ស្យា. បី. ក.)], បាតិមោក្ខេ ច សំវរោ;
មត្តញ្ញុតា ច ភត្តស្មិំ, បន្តញ្ច សយនាសនំ;
អធិចិត្តេ ច អាយោគោ, ឯតំ ពុទ្ធាន សាសន’’ន្តិ។ ឆដ្ឋំ;

៧. សារិបុត្តសុត្តំ

៣៧. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ តេន ខោ បន សមយេន អាយស្មា សារិបុត្តោ ភគវតោ អវិទូរេ និសិន្នោ ហោតិ បល្លង្កំ អាភុជិត្វា ឧជុំ កាយំ បណិធាយ អប្បិច្ឆោ សន្តុដ្ឋោ បវិវិត្តោ អសំសដ្ឋោ អារទ្ធវីរិយោ អធិចិត្តមនុយុត្តោ។

អទ្ទសា ខោ ភគវា អាយស្មន្តំ សារិបុត្តំ អវិទូរេ និសិន្នំ បល្លង្កំ អាភុជិត្វា ឧជុំ កាយំ បណិធាយ អប្បិច្ឆំ សន្តុដ្ឋំ បវិវិត្តំ អសំសដ្ឋំ អារទ្ធវីរិយំ អធិចិត្តមនុយុត្តំ។

អថ ខោ ភគវា ឯតមត្ថំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

‘‘អធិចេតសោ អប្បមជ្ជតោ,
មុនិនោ មោនបថេសុ សិក្ខតោ;
សោកា ន ភវន្តិ តាទិនោ,
ឧបសន្តស្ស សទា សតីមតោ’’តិ។ សត្តមំ;

៨. សុន្ទរីសុត្តំ

៣៨. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ តេន ខោ បន សមយេន ភគវា សក្កតោ ហោតិ គរុកតោ មានិតោ បូជិតោ អបចិតោ លាភី ចីវរបិណ្ឌបាតសេនាសនគិលានបច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារានំ ។ ភិក្ខុសង្ឃោបិ សក្កតោ ហោតិ គរុកតោ មានិតោ បូជិតោ អបចិតោ លាភី ចីវរបិណ្ឌបាតសេនាសនគិលានបច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារានំ។ អញ្ញតិត្ថិយា បន បរិព្ពាជកា អសក្កតា ហោន្តិ អគរុកតា អមានិតា អបូជិតា អនបចិតា ន លាភិនោ ចីវរបិណ្ឌបាតសេនាសនគិលានបច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារានំ។

អថ ខោ តេ អញ្ញតិត្ថិយា បរិព្ពាជកា ភគវតោ សក្ការំ អសហមានា ភិក្ខុសង្ឃស្ស ច យេន សុន្ទរី បរិព្ពាជិកា តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា សុន្ទរិំ បរិព្ពាជិកំ ឯតទវោចុំ – “ឧស្សហសិ ត្វំ, ភគិនិ, ញាតីនំ អត្ថំ កាតុ”ន្តិ? “ក្យាហំ, អយ្យា, ករោមិ? កិំ មយា ន សក្កា [កិំ មយា សក្កា (ស្យា. បី.)] កាតុំ? ជីវិតម្បិ មេ បរិច្ចត្តំ ញាតីនំ អត្ថាយា”តិ។

“តេន ហិ, ភគិនិ, អភិក្ខណំ ជេតវនំ គច្ឆាហី”តិ។ “ឯវំ, អយ្យា”តិ ខោ សុន្ទរី បរិព្ពាជិកា តេសំ អញ្ញតិត្ថិយានំ បរិព្ពាជកានំ បដិស្សុត្វា អភិក្ខណំ ជេតវនំ អគមាសិ។

យទា តេ អញ្ញឹសុ អញ្ញតិត្ថិយា បរិព្ពាជកា – “វោទិដ្ឋា ខោ សុន្ទរី បរិព្ពាជិកា ពហុជនេន អភិក្ខណំ ជេតវនំ គច្ឆតី”តិ [គច្ឆតីតិ (សី. ស្យា. កំ. បី.)]។ អថ នំ ជីវិតា វោរោបេត្វា តត្ថេវ ជេតវនស្ស បរិខាកូបេ និក្ខិបិត្វា [និខនិត្វា (សី. ស្យា. បី.)] យេន រាជា បសេនទិ កោសលោ តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា រាជានំ បសេនទិំ កោសលំ ឯតទវោចុំ – “យា សា, មហារាជ, សុន្ទរី បរិព្ពាជិកា; សា នោ ន ទិស្សតី”តិ។ “កត្ថ បន តុម្ហេ អាសង្កថា”តិ ? “ជេតវនេ, មហារាជា”តិ។ “តេន ហិ ជេតវនំ វិចិនថា”តិ។

អថ ខោ តេ អញ្ញតិត្ថិយា បរិព្ពាជកា ជេតវនំ វិចិនិត្វា យថានិក្ខិត្តំ បរិខាកូបា ឧទ្ធរិត្វា មញ្ចកំ អារោបេត្វា សាវត្ថិំ បវេសេត្វា រថិយាយ រថិយំ សិង្ឃាដកេន សិង្ឃាដកំ ឧបសង្កមិត្វា មនុស្សេ ឧជ្ឈាបេសុំ –

“បស្សថាយ្យា សមណានំ សក្យបុត្តិយានំ កម្មំ! អលជ្ជិនោ ឥមេ សមណា សក្យបុត្តិយា ទុស្សីលា បាបធម្មា មុសាវាទិនោ អព្រហ្មចារិនោ។ ឥមេ ហិ នាម ធម្មចារិនោ សមចារិនោ ព្រហ្មចារិនោ សច្ចវាទិនោ សីលវន្តោ កល្យាណធម្មា បដិជានិស្សន្តិ! នត្ថិ ឥមេសំ សាមញ្ញំ, នត្ថិ ឥមេសំ ព្រហ្មញ្ញំ។ នដ្ឋំ ឥមេសំ សាមញ្ញំ, នដ្ឋំ ឥមេសំ ព្រហ្មញ្ញំ។ កុតោ ឥមេសំ សាមញ្ញំ, កុតោ ឥមេសំ ព្រហ្មញ្ញំ? អបគតា ឥមេ សាមញ្ញា, អបគតា ឥមេ ព្រហ្មញ្ញា។ កថញ្ហិ នាម បុរិសោ បុរិសកិច្ចំ ករិត្វា ឥត្ថិំ ជីវិតា វោរោបេស្សតី”តិ!

តេន ខោ បន សមយេន សាវត្ថិយំ មនុស្សា ភិក្ខូ ទិស្វា អសព្ភាហិ ផរុសាហិ វាចាហិ អក្កោសន្តិ បរិភាសន្តិ រោសន្តិ វិហេសន្តិ –

“អលជ្ជិនោ ឥមេ សមណា សក្យបុត្តិយា ទុស្សីលា បាបធម្មា មុសាវាទិនោ អព្រហ្មចារិនោ ។ ឥមេ ហិ នាម ធម្មចារិនោ សមចារិនោ ព្រហ្មចារិនោ សច្ចវាទិនោ សីលវន្តោ កល្យាណធម្មា បដិជានិស្សន្តិ! នត្ថិ ឥមេសំ សាមញ្ញំ, នត្ថិ ឥមេសំ ព្រហ្មញ្ញំ។ នដ្ឋំ ឥមេសំ សាមញ្ញំ, នដ្ឋំ ឥមេសំ ព្រហ្មញ្ញំ។ កុតោ ឥមេសំ សាមញ្ញំ, កុតោ ឥមេសំ ព្រហ្មញ្ញំ? អបគតា ឥមេ សាមញ្ញា, អបគតា ឥមេ ព្រហ្មញ្ញា។ កថញ្ហិ នាម បុរិសោ បុរិសកិច្ចំ ករិត្វា ឥត្ថិំ ជីវិតា វោរោបេស្សតី”តិ!

អថ ខោ សម្ពហុលា ភិក្ខូ បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ សាវត្ថិំ បិណ្ឌាយ បាវិសឹសុ។ សាវត្ថិយំ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា បច្ឆាភត្តំ បិណ្ឌបាតបដិក្កន្តា យេន ភគវា តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទឹសុ។ ឯកមន្តំ និសិន្នា ខោ តេ ភិក្ខូ ភគវន្តំ ឯតទវោចុំ –

“ឯតរហិ, ភន្តេ, សាវត្ថិយំ មនុស្សា ភិក្ខូ ទិស្វា អសព្ភាហិ ផរុសាហិ វាចាហិ អក្កោសន្តិ បរិភាសន្តិ រោសន្តិ វិហេសន្តិ – ‘អលជ្ជិនោ ឥមេ សមណា សក្យបុត្តិយា ទុស្សីលា បាបធម្មា មុសាវាទិនោ អព្រហ្មចារិនោ។ ឥមេ ហិ នាម ធម្មចារិនោ សមចារិនោ ព្រហ្មចារិនោ សច្ចវាទិនោ សីលវន្តោ កល្យាណធម្មា បដិជានិស្សន្តិ។ នត្ថិ ឥមេសំ សាមញ្ញំ, នត្ថិ ឥមេសំ ព្រហ្មញ្ញំ។ នដ្ឋំ ឥមេសំ សាមញ្ញំ, នដ្ឋំ ឥមេសំ ព្រហ្មញ្ញំ។ កុតោ ឥមេសំ សាមញ្ញំ, កុតោ ឥមេសំ ព្រហ្មញ្ញំ? អបគតា ឥមេ សាមញ្ញា, អបគតា ឥមេ ព្រហ្មញ្ញា។ កថញ្ហិ នាម បុរិសោ បុរិសកិច្ចំ ករិត្វា ឥត្ថិំ ជីវិតា វោរោបេស្សតី’”តិ!

“នេសោ, ភិក្ខវេ, សទ្ទោ ចិរំ ភវិស្សតិ សត្តាហមេវ ភវិស្សតិ។ សត្តាហស្ស អច្ចយេន អន្តរធាយិស្សតិ។ តេន ហិ, ភិក្ខវេ, យេ មនុស្សា ភិក្ខូ ទិស្វា អសព្ភាហិ ផរុសាហិ វាចាហិ អក្កោសន្តិ បរិភាសន្តិ រោសន្តិ វិហេសន្តិ, តេ តុម្ហេ ឥមាយ គាថាយ បដិចោទេថ –

“‘អភូតវាទី និរយំ ឧបេតិ,
យោ វាបិ [យោ ចាបិ (សី. បី. ក.)] កត្វា ន ករោមិ ចាហ;
ឧភោបិ តេ បេច្ច សមា ភវន្តិ,

និហីនកម្មា មនុជា បរត្ថា’’តិ។

អថ ខោ តេ ភិក្ខូ ភគវតោ សន្តិកេ ឥមំ គាថំ បរិយាបុណិត្វា យេ មនុស្សា ភិក្ខូ ទិស្វា អសព្ភាហិ ផរុសាហិ វាចាហិ អក្កោសន្តិ បរិភាសន្តិ រោសន្តិ វិហេសន្តិ តេ ឥមាយ គាថាយ បដិចោទេន្តិ –

“អភូតវាទី និរយំ ឧបេតិ,
យោ វាបិ កត្វា ន ករោមិចាហ;
ឧភោបិ តេ បេច្ច សមា ភវន្តិ,
និហីនកម្មា មនុជា បរត្ថា’’តិ។

មនុស្សានំ ឯតទហោសិ – “អការកា ឥមេ សមណា សក្យបុត្តិយា។ នយិមេហិ កតំ។ សបន្តិមេ សមណា សក្យបុត្តិយា’’តិ។ នេវ សោ សទ្ទោ ចិរំ អហោសិ។ សត្តាហមេវ អហោសិ។ សត្តាហស្ស អច្ចយេន អន្តរធាយិ។

អថ ខោ សម្ពហុលា ភិក្ខូ យេន ភគវា តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទឹសុ។ ឯកមន្តំ និសិន្នា ខោ តេ ភិក្ខូ ភគវតោ ឯតទវោចុំ –

“អច្ឆរិយំ, ភន្តេ, អព្ភុតំ, ភន្តេ! យាវ សុភាសិតំ ចិទំ ភន្តេ ភគវតា – ‘នេសោ, ភិក្ខវេ, សទ្ទោ ចិរំ ភវិស្សតិ។ សត្តាហមេវ ភវិស្សតិ។ សត្តាហស្ស អច្ចយេន អន្តរធាយិស្សតី’តិ។ អន្តរហិតោ សោ, ភន្តេ, សទ្ទោ’’តិ។

អថ ខោ ភគវា ឯតមត្ថំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

“តុទន្តិ វាចាយ ជនា អសញ្ញតា,
សរេហិ សង្គាមគតំវ កុញ្ជរំ;
សុត្វាន វាក្យំ ផរុសំ ឧទីរិតំ,
អធិវាសយេ ភិក្ខុ អទុដ្ឋចិត្តោ’’តិ។ អដ្ឋមំ;

៩. ឧបសេនសុត្តំ

៣៩. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា រាជគហេ វិហរតិ វេឡុវនេ កលន្ទកនិវាបេ។ អថ ខោ អាយស្មតោ ឧបសេនស្ស វង្គន្តបុត្តស្ស រហោគតស្ស បដិសល្លីនស្ស ឯវំ ចេតសោ បរិវិតក្កោ ឧទបាទិ – “លាភា វត មេ, សុលទ្ធំ វត មេ, សត្ថា ច មេ ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ; ស្វាក្ខាតេ ចម្ហិ ធម្មវិនយេ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតោ; សព្រហ្មចារិនោ ច មេ សីលវន្តោ កល្យាណធម្មា; សីលេសុ ចម្ហិ បរិបូរការី; សុសមាហិតោ ចម្ហិ ឯកគ្គចិត្តោ; អរហា ចម្ហិ ខីណាសវោ; មហិទ្ធិកោ ចម្ហិ មហានុភាវោ។ ភទ្ទកំ មេ ជីវិតំ, ភទ្ទកំ មរណ’’ន្តិ។

អថ ខោ ភគវា អាយស្មតោ ឧបសេនស្ស វង្គន្តបុត្តស្ស ចេតសា ចេតោបរិវិតក្កមញ្ញាយ តាយំ វេលាយំ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

“យំ ជីវិតំ ន តបតិ, មរណន្តេ ន សោចតិ;
ស វេ ទិដ្ឋបទោ ធីរោ, សោកមជ្ឈេ ន សោចតិ។

“ឧច្ឆិន្នភវតណ្ហស្ស , សន្តចិត្តស្ស ភិក្ខុនោ;
វិក្ខីណោ ជាតិសំសារោ, នត្ថិ តស្ស បុនព្ភវោ’’តិ។ នវមំ;

១០. សារិបុត្តឧបសមសុត្តំ

៤០. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ តេន ខោ បន សមយេន អាយស្មា សារិបុត្តោ ភគវតោ អវិទូរេ និសិន្នោ ហោតិ បល្លង្កំ អាភុជិត្វា ឧជុំ កាយំ បណិធាយ អត្តនោ ឧបសមំ បច្ចវេក្ខមានោ។

អទ្ទសា ខោ ភគវា អាយស្មន្តំ សារិបុត្តំ អវិទូរេ និសិន្នំ បល្លង្កំ អាភុជិត្វា ឧជុំ កាយំ បណិធាយ អត្តនោ ឧបសមំ បច្ចវេក្ខមានំ។

អថ ខោ ភគវា ឯតមត្ថំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

“ឧបសន្តសន្តចិត្តស្ស, នេត្តិច្ឆិន្នស្ស ភិក្ខុនោ;
វិក្ខីណោ ជាតិសំសារោ, មុត្តោ សោ មារពន្ធនា”តិ។ ទសមំ;

មេឃិយវគ្គោ ចតុត្ថោ និដ្ឋិតោ។

តស្សុទ្ទានំ –

មេឃិយោ ឧទ្ធតា គោបាលោ, យក្ខោ [ជុណ្ហា (សី. ស្យា. បី.), ជុណ្ហំ (ក.)] នាគេន បញ្ចមំ;
បិណ្ឌោលោ សារិបុត្តោ ច, សុន្ទរី ភវតិ អដ្ឋមំ;
ឧបសេនោ វង្គន្តបុត្តោ, សារិបុត្តោ ច តេ ទសាតិ។

៥. សោណវគ្គោ [មហាវគ្គ (អដ្ឋកថាយ សមេតិ)]

១. បិយតរសុត្តំ

៤១. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ តេន ខោ បន សមយេន រាជា បសេនទិ កោសលោ មល្លិកាយ ទេវិយា សទ្ធិំ ឧបរិបាសាទវរគតោ ហោតិ។ អថ ខោ រាជា បសេនទិ កោសលោ មល្លិកំ ទេវិំ ឯតទវោច – “អត្ថិ នុ ខោ តេ, មល្លិកេ, កោចញ្ញោ អត្តនា បិយតរោ”តិ?

“នត្ថិ ខោ មេ, មហារាជ, កោចញ្ញោ អត្តនា បិយតរោ។ តុយ្ហំ បន, មហារាជ, អត្ថញ្ញោ កោចិ អត្តនា បិយតរោ”តិ? “មយ្ហម្បិ ខោ, មល្លិកេ, នត្ថញ្ញោ កោចិ អត្តនា បិយតរោ”តិ។

អថ ខោ រាជា បសេនទិ កោសលោ បាសាទា ឱរោហិត្វា យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ រាជា បសេនទិ កោសលោ ភគវន្តំ ឯតទវោច –

“ឥធាហំ, ភន្តេ, មល្លិកាយ ទេវិយា សទ្ធិំ ឧបរិបាសាទវរគតោ មល្លិកំ ទេវិំ ឯតទវោចំ – ‘អត្ថិ នុ ខោ តេ, មល្លិកេ, កោចញ្ញោ អត្តនា បិយតរោ’តិ? ឯវំ វុត្តេ, មល្លិកា ទេវី មំ ឯតទវោច – ‘នត្ថិ ខោ មេ, មហារាជ, កោចញ្ញោ អត្តនា បិយតរោ។ តុយ្ហំ បន, មហារាជ, អត្ថញ្ញោ កោចិ អត្តនា បិយតរោ’តិ? ឯវំ វុត្តេ, អហំ, ភន្តេ, មល្លិកំ ទេវិំ ឯតទវោចំ – ‘មយ្ហម្បិ ខោ, មល្លិកេ, នត្ថញ្ញោ កោចិ អត្តនា បិយតរោ’”តិ។

អថ ខោ ភគវា ឯតមត្ថំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

“សព្ពា ទិសា អនុបរិគម្ម ចេតសា,
នេវជ្ឈគា បិយតរមត្តនា ក្វចិ;
ឯវំ បិយោ បុថុ អត្តា បរេសំ,
តស្មា ន ហិំសេ បរមត្តកាមោ”តិ។ បឋមំ;

២. អប្បាយុកសុត្តំ

៤២. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ អថ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ សាយន្ហសមយំ បដិសល្លានា [បដិសល្លាណា (សី.)] វុដ្ឋិតោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “អច្ឆរិយំ, ភន្តេ, អព្ភុតំ, ភន្តេ! យាវ អប្បាយុកា ហិ, ភន្តេ, ភគវតោ មាតា អហោសិ, សត្តាហជាតេ ភគវតិ ភគវតោ មាតា កាលមកាសិ, តុសិតំ កាយំ ឧបបជ្ជី”តិ។

“ឯវមេតំ, អានន្ទ [ឯវមេតំ អានន្ទ ឯវមេតំ អានន្ទ (ស្យា.)], អប្បាយុកា ហិ, អានន្ទ, ពោធិសត្តមាតរោ ហោន្តិ។ សត្តាហជាតេសុ ពោធិសត្តេសុ ពោធិសត្តមាតរោ កាលំ ករោន្តិ, តុសិតំ កាយំ ឧបបជ្ជន្តី”តិ។

អថ ខោ ភគវា ឯតមត្ថំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

“យេ កេចិ ភូតា ភវិស្សន្តិ យេ វាបិ,
សព្ពេ គមិស្សន្តិ បហាយ ទេហំ;
តំ សព្ពជានិ កុសលោ វិទិត្វា,
អាតាបិយោ ព្រហ្មចរិយំ ចរេយ្យា”តិ។ ទុតិយំ;

៣. សុប្បពុទ្ធកុដ្ឋិសុត្តំ

៤៣. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា រាជគហេ វិហរតិ វេឡុវនេ កលន្ទកនិវាបេ។ តេន ខោ បន សមយេន រាជគហេ សុប្បពុទ្ធោ នាម កុដ្ឋី អហោសិ – មនុស្សទលិទ្ទោ, មនុស្សកបណោ , មនុស្សវរាកោ។ តេន ខោ បន សមយេន ភគវា មហតិយា បរិសាយ បរិវុតោ ធម្មំ ទេសេន្តោ និសិន្នោ ហោតិ។

អទ្ទសា ខោ សុប្បពុទ្ធោ កុដ្ឋី តំ មហាជនកាយំ ទូរតោវ សន្និបតិតំ។ ទិស្វានស្ស ឯតទហោសិ – “និស្សំសយំ ខោ ឯត្ថ កិញ្ចិ ខាទនីយំ វា ភោជនីយំ វា ភាជីយតិ [ភាជីយិស្សតិ (សី.)]។ យំន្វូនាហំ យេន សោ មហាជនកាយោ តេនុបសង្កមេយ្យំ។ អប្បេវ នាមេត្ថ កិញ្ចិ ខាទនីយំ វា ភោជនីយំ វា លភេយ្យ”ន្តិ។

អថ ខោ សុប្បពុទ្ធោ កុដ្ឋី យេន សោ មហាជនកាយោ តេនុបសង្កមិ។ អទ្ទសា ខោ សុប្បពុទ្ធោ កុដ្ឋី ភគវន្តំ មហតិយា បរិសាយ បរិវុតំ ធម្មំ ទេសេន្តំ និសិន្នំ។ ទិស្វានស្ស ឯតទហោសិ – “ន ខោ ឯត្ថ កិញ្ចិ ខាទនីយំ វា ភោជនីយំ វា ភាជីយតិ។ សមណោ អយំ គោតមោ បរិសតិ ធម្មំ ទេសេតិ។ យំន្វូនាហម្បិ ធម្មំ សុណេយ្យ”ន្តិ។ តត្ថេវ ឯកមន្តំ និសីទិ – “អហម្បិ ធម្មំ សោស្សាមី”តិ។

អថ ខោ ភគវា សព្ពាវន្តំ បរិសំ ចេតសា ចេតោ បរិច្ច មនសាកាសិ “កោ នុ ខោ ឥធ ភព្ពោ ធម្មំ វិញ្ញាតុ”ន្តិ? អទ្ទសា ខោ ភគវា សុប្បពុទ្ធំ កុដ្ឋឹ តស្សំ បរិសាយំ និសិន្នំ។ ទិស្វានស្ស ឯតទហោសិ – “អយំ ខោ ឥធ ភព្ពោ ធម្មំ វិញ្ញាតុ”ន្តិ។ សុប្បពុទ្ធំ កុដ្ឋឹ អារព្ភ អានុបុព្ពឹ កថំ [អានុបុព្ពិកថំ (សី.), អនុបុព្ពិកថំ (ស្យា. បី. ក.)] កថេសិ, សេយ្យថិទំ – ទានកថំ សីលកថំ សគ្គកថំ; កាមានំ អាទីនវំ ឱការំ សង្កិលេសំ; នេក្ខម្មេ [នេក្ខម្មេ ច (សី. ស្យា. បី.)] អានិសំសំ បកាសេសិ។ យទា ភគវា អញ្ញាសិ សុប្បពុទ្ធំ កុដ្ឋឹ កល្លចិត្តំ មុទុចិត្តំ វិនីវរណចិត្តំ ឧទគ្គចិត្តំ បសន្នចិត្តំ, អថ យា ពុទ្ធានំ សាមុក្កំសិកា ធម្មទេសនា តំ បកាសេសិ – ទុក្ខំ, សមុទយំ, និរោធំ, មគ្គំ។ សេយ្យថាបិ នាម សុទ្ធំ វត្ថំ អបគតកាឡកំ សម្មទេវ រជនំ បដិគ្គណ្ហេយ្យ, ឯវមេវ សុប្បពុទ្ធស្ស កុដ្ឋិស្ស តស្មិំយេវ អាសនេ វិរជំ វីតមលំ ធម្មចក្ខុំ ឧទបាទិ – “យំ កិញ្ចិ សមុទយធម្មំ សព្ពំ តំ និរោធធម្ម”ន្តិ។

អថ ខោ សុប្បពុទ្ធោ កុដ្ឋី ទិដ្ឋធម្មោ បត្តធម្មោ វិទិតធម្មោ បរិយោគាឡ្ហធម្មោ តិណ្ណវិចិកិច្ឆោ វិគតកថំកថោ វេសារជ្ជប្បត្តោ អបរប្បច្ចយោ សត្ថុ សាសនេ ឧដ្ឋាយាសនា យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ សុប្បពុទ្ធោ កុដ្ឋី ភគវន្តំ ឯតទវោច –

“អភិក្កន្តំ , ភន្តេ, អភិក្កន្តំ, ភន្តេ! សេយ្យថាបិ, ភន្តេ, និក្កុជ្ជិតំ វា ឧក្កុជ្ជេយ្យ, បដិច្ឆន្នំ វា វិវរេយ្យ, មូឡ្ហស្ស វា មគ្គំ អាចិក្ខេយ្យ, អន្ធការេ វា តេលបជ្ជោតំ ធារេយ្យ – ចក្ខុមន្តោ រូបានិ ទក្ខន្តីតិ; ឯវមេវំ ភគវតា អនេកបរិយាយេន ធម្មោ បកាសិតោ។ ឯសាហំ, ភន្តេ, ភគវន្តំ សរណំ គច្ឆាមិ ធម្មញ្ច ភិក្ខុសង្ឃញ្ច។ ឧបាសកំ មំ ភគវា ធារេតុ អជ្ជតគ្គេ បាណុបេតំ សរណំ គត”ន្តិ។

អថ ខោ សុប្បពុទ្ធោ កុដ្ឋី ភគវតា ធម្មិយា កថាយ សន្ទស្សិតោ សមាទបិតោ សមុត្តេជិតោ សម្បហំសិតោ ភគវតោ ភាសិតំ អភិនន្ទិត្វា អនុមោទិត្វា ឧដ្ឋាយាសនា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា បទក្ខិណំ កត្វា បក្កាមិ។ អថ ខោ អចិរបក្កន្តំ សុប្បពុទ្ធំ កុដ្ឋឹ គាវី តរុណវច្ឆា អធិបតិត្វា ជីវិតា វោរោបេសិ។

អថ ខោ សម្ពហុលា ភិក្ខូ យេន ភគវា តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទឹសុ។ ឯកមន្តំ និសិន្នា ខោ តេ ភិក្ខូ ភគវន្តំ ឯតទវោចុំ – “យោ សោ, ភន្តេ, សុប្បពុទ្ធោ នាម កុដ្ឋី ភគវតា ធម្មិយា កថាយ សន្ទស្សិតោ សមាទបិតោ សមុត្តេជិតោ សម្បហំសិតោ, សោ កាលង្កតោ។ តស្ស កា គតិ, កោ អភិសម្បរាយោ”តិ?

“បណ្ឌិតោ, ភិក្ខវេ, សុប្បពុទ្ធោ កុដ្ឋី; បច្ចបាទិ ធម្មស្សានុធម្មំ; ន ច មំ ធម្មាធិករណំ វិហេសេសិ។ សុប្បពុទ្ធោ, ភិក្ខវេ, កុដ្ឋី តិណ្ណំ សំយោជនានំ បរិក្ខយា សោតាបន្នោ អវិនិបាតធម្មោ និយតោ សម្ពោធិបរាយណោ”តិ។

ឯវំ វុត្តេ, អញ្ញតរោ ភិក្ខុ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “កោ នុ ខោ, ភន្តេ, ហេតុ, កោ បច្ចយោ យេន សុប្បពុទ្ធោ កុដ្ឋី អហោសិ – មនុស្សទលិទ្ទោ, មនុស្សកបណោ, មនុស្សវរាកោ”តិ?

“ភូតបុព្ពំ, ភិក្ខវេ, សុប្បពុទ្ធោ កុដ្ឋី ឥមស្មិំយេវ រាជគហេ សេដ្ឋិបុត្តោ អហោសិ។ សោ ឧយ្យានភូមឹ និយ្យន្តោ អទ្ទស តគរសិខឹ [តគ្គរសិខឹ (ក.)] បច្ចេកពុទ្ធំ នគរំ បិណ្ឌាយ បវិសន្តំ។ ទិស្វានស្ស ឯតទហោសិ – ‘ក្វាយំ កុដ្ឋី កុដ្ឋិចីវរេន វិចរតី’តិ? និដ្ឋុភិត្វា អបសព្យតោ [អបព្យាមតោ (ស្យា. សំ. និ. ១.២៥៥)] ករិត្វា បក្កាមិ។ សោ តស្ស កម្មស្ស វិបាកេន ពហូនិ វស្សសតានិ ពហូនិ វស្សសហស្សានិ ពហូនិ វស្សសតសហស្សានិ និរយេ បច្ចិត្ថ។ តស្សេវ កម្មស្ស វិបាកាវសេសេន ឥមស្មិំយេវ រាជគហេ កុដ្ឋី អហោសិ មនុស្សទលិទ្ទោ, មនុស្សកបណោ, មនុស្សវរាកោ។ សោ តថាគតប្បវេទិតំ ធម្មវិនយំ អាគម្ម សទ្ធំ សមាទិយិ សីលំ សមាទិយិ សុតំ សមាទិយិ ចាគំ សមាទិយិ បញ្ញំ

សមាទិយិ។ សោ តថាគតប្បវេទិតំ ធម្មវិនយំ អាគម្ម សទ្ធំ សមាទិយិត្វា សីលំ សមាទិយិត្វា សុតំ សមាទិយិត្វា ចាគំ សមាទិយិត្វា បញ្ញំ សមាទិយិត្វា កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា សុគតឹ សគ្គំ លោកំ ឧបបន្នោ ទេវានំ តាវតឹសានំ សហព្យតំ។ សោ តត្ថ អញ្ញេ ទេវេ អតិរោចតិ វណ្ណេន ចេវ យសសា ចា’’តិ។

អថ ខោ ភគវា ឯតមត្ថំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

“ចក្ខុមា វិសមានីវ, វិជ្ជមានេ បរក្កមេ;
បណ្ឌិតោ ជីវលោកស្មិំ, បាបានិ បរិវជ្ជយេ’’តិ។ តតិយំ;

៤. កុមារកសុត្តំ

៤៤. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ តេន ខោ បន សមយេន សម្ពហុលា កុមារកា អន្តរា ច សាវត្ថឹ អន្តរា ច ជេតវនំ មច្ឆកេ ពាធេន្តិ។

អថ ខោ ភគវា បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ សាវត្ថឹ បិណ្ឌាយ បាវិសិ។ អទ្ទសា ខោ ភគវា តេ សម្ពហុលេ កុមារកេ អន្តរា ច សាវត្ថឹ អន្តរា ច ជេតវនំ មច្ឆកេ ពាធេន្តេ។ ទិស្វាន យេន តេ កុមារកា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា តេ កុមារកេ ឯតទវោច – “ភាយថ វោ, តុម្ហេ កុមារកា, ទុក្ខស្ស, អប្បិយំ វោ ទុក្ខ’’ន្តិ? “ឯវំ, ភន្តេ, ភាយាម មយំ, ភន្តេ, ទុក្ខស្ស , អប្បិយំ នោ ទុក្ខ’’ន្តិ។

អថ ខោ ភគវា ឯតមត្ថំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

“សចេ ភាយថ ទុក្ខស្ស, សចេ វោ ទុក្ខមប្បិយំ;
មាកត្ថ បាបកំ កម្មំ, អាវិ វា យទិ វា រហោ។

“សចេ ច បាបកំ កម្មំ, ករិស្សថ ករោថ វា;
ន វោ ទុក្ខា បមុត្យត្ថិ, ឧបេច្ចបិ [ឧបច្ចបិ (ក.), ឧប្បច្ចបិ (?), ឧប្បតិត្វាបិ ឥតិ អត្ថោ] ប
លាយត’’ន្តិ។ ចតុត្ថំ;

៥. ឧបោសថសុត្តំ

៤៥. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ បុព្ពារាមេ មិគារមាតុបាសាទេ។ តេន ខោ បន សមយេន ភគវា តទហុបោសថេ ភិក្ខុសង្ឃបរិវុតោ និសិន្នោ ហោតិ។

អថ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ អភិក្កន្តាយ រត្តិយា, និក្ខន្តេ បឋមេ យាមេ, ឧដ្ឋាយាសនា ឯកំសំ ឧត្តរាសង្គំ [ចីវរំ (សព្ពត្ថ)] ករិត្វា យេន ភគវា តេនញ្ជលឹ បណាមេត្វា ភគវន្តំ ឯតទវោច – “អភិក្កន្តា, ភន្តេ, រត្តិ; និក្ខន្តោ បឋមោ យាមោ; ចិរនិសិន្នោ ភិក្ខុសង្ឃោ; ឧទ្ទិសតុ, ភន្តេ, ភគវា ភិក្ខូនំ បាតិមោក្ខ’’ន្តិ។ ឯវំ វុត្តេ, ភគវា តុណ្ហី អហោសិ។

ទុតិយម្បិ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ អភិក្កន្តាយ រត្តិយា, និក្ខន្តេ មជ្ឈិមេ យាមេ, ឧដ្ឋាយាសនា ឯកំសំ ឧត្តរាសង្គំ ករិត្វា យេន ភគវា តេនញ្ជលឹ បណាមេត្វា ភគវន្តំ ឯតទវោច – “អភិក្កន្តា, ភន្តេ, រត្តិ; និក្ខន្តោ មជ្ឈិមោ យាមោ; ចិរនិសិន្នោ ភិក្ខុសង្ឃោ; ឧទ្ទិសតុ, ភន្តេ, ភគវា ភិក្ខូនំ បាតិមោក្ខ’’ន្តិ។ ទុតិយម្បិ ខោ ភគវា តុណ្ហី អហោសិ។

តតិយម្បិ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ អភិក្កន្តាយ រត្តិយា, និក្ខន្តេ បច្ឆិមេ យាមេ, ឧទ្ធស្តេ អរុណេ, នន្ទិមុខិយា រត្តិយា ឧដ្ឋាយាសនា ឯកំសំ ឧត្តរាសង្គំ ករិត្វា យេន ភគវា តេនញ្ជលឹ បណាមេត្វា ភគវន្តំ ឯតទវោច – “អភិក្កន្តា, ភន្តេ, រត្តិ; និក្ខន្តោ បច្ឆិមោ យាមោ; ឧទ្ធស្តោ អរុណោ; នន្ទិមុខី រត្តិ; ចិរនិសិន្នោ ភិក្ខុសង្ឃោ; ឧទ្ទិសតុ, ភន្តេ, ភគវា ភិក្ខូនំ បាតិមោក្ខ’’ន្តិ។ “អបរិសុទ្ធា, អានន្ទ, បរិសា’’តិ។

អថ ខោ អាយស្មតោ មហាមោគ្គល្លានស្ស ឯតទហោសិ – “កំ នុ ខោ ភគវា បុគ្គលំ សន្ធាយ ឯវមាហ – ‘អបរិសុទ្ធា, អានន្ទ, បរិសា’តិ? អថ ខោ អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ សព្ពាវន្តំ ភិក្ខុសង្ឃំ ចេតសា ចេតោ បរិច្ច មនសាកាសិ។ អទ្ទសា ខោ អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ តំ បុគ្គលំ ទុស្សីលំ បាបធម្មំ អសុចិ សង្កស្សរសមាចារំ

បដិច្ឆន្នកម្មន្តំ អស្សមណំ សមណបដិញ្ញំ អព្រហ្មចារិំ ព្រហ្មចារិបដិញ្ញំ អន្តោបូតិំ អវស្សុតំ កសម្ពុជាតំ មជ្ឈេ ភិក្ខុសង្ឃស្ស និសិន្នំ។ ទិស្វាន ឧដ្ឋាយាសនា យេន សោ បុគ្គលោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា តំ បុគ្គលំ ឯតទវោច – ‘‘ឧដ្ឋេហិ, អាវុសោ, ទិដ្ឋោសិ ភគវតា; នត្ថិ តេ ភិក្ខូហិ សទ្ធិំ សំវាសោ’’តិ។ ឯវំ វុត្តេ [អថ ខោ (សព្ពត្ថ), ចូឡវ. ៣៨៣; អ. និ. ៨.២០ បស្សិតព្ពំ], សោ បុគ្គលោ តុណ្ហី អហោសិ។

ទុតិយម្បិ ខោ អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ តំ បុគ្គលំ ឯតទវោច – ‘‘ឧដ្ឋេហិ, អាវុសោ, ទិដ្ឋោសិ ភគវតា; នត្ថិ តេ ភិក្ខូហិ សទ្ធិំ សំវាសោ’’តិ។ ទុតិយម្បិ ខោ…បេ…. តតិយម្បិ ខោ សោ បុគ្គលោ តុណ្ហី អហោសិ។

អថ ខោ អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ តំ បុគ្គលំ ពាហាយំ គហេត្វា ពហិទ្វារកោដ្ឋកា និក្ខាមេត្វា សូចិឃដិកំ ទត្វា យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ ឯតទវោច – ‘‘និក្ខាមិតោ, ភន្តេ, សោ បុគ្គលោ មយា។ បរិសុទ្ធា បរិសា។ ឧទ្ទិសតុ, ភន្តេ, ភគវា ភិក្ខូនំ បាតិមោក្ខ’’ន្តិ។ ‘‘អច្ឆរិយំ, មោគ្គល្លាន, អព្ភុតំ, មោគ្គល្លាន! យាវ ពាហាគហណាបិ នាម សោ មោឃបុរិសោ អាគមេស្សតី’’តិ!

អថ ខោ ភគវា ភិក្ខូ អាមន្តេសិ – ‘‘ន ទានាហំ, ភិក្ខវេ, ឥតោ បរំ [ន ទានាហំ ភិក្ខវេ អជ្ជតគ្គេ (អ. និ. ៨.២០)] ឧបោសថំ ករិស្សាមិ, បាតិមោក្ខំ ឧទ្ទិសិស្សាមិ។ តុម្ហេវ ទានិ, ភិក្ខវេ, ឥតោ បរំ ឧបោសថំ ករេយ្យាថ, បាតិមោក្ខំ ឧទ្ទិសេយ្យាថ។ អដ្ឋានមេតំ, ភិក្ខវេ, អនវកាសោ យំ តថាគតោ អបរិសុទ្ធាយ បរិសាយ ឧបោសថំ ករេយ្យ, បាតិមោក្ខំ ឧទ្ទិសេយ្យ។

‘‘អដ្ឋិមេ, ភិក្ខវេ, មហាសមុទ្ទេ អច្ឆរិយា អព្ភុតា ធម្មា, យេ ទិស្វា ទិស្វា អសុរា មហាសមុទ្ទេ អភិរមន្តិ។ កតមេ អដ្ឋ?

‘‘មហាសមុទ្ទោ, ភិក្ខវេ, អនុបុព្ពនិន្នោ អនុបុព្ពពោណោ អនុបុព្ពបព្ភារោ, ន អាយតកេនេវ បបាតោ។ យម្បិ [យំ (សី. ស្យា. ក.)], ភិក្ខវេ, មហាសមុទ្ទោ អនុបុព្ពនិន្នោ អនុបុព្ពពោណោ អនុបុព្ពបព្ភារោ ន អាយតកេនេវ បបាតោ; អយំ, ភិក្ខវេ, មហាសមុទ្ទេ បឋមោ អច្ឆរិយោ អព្ភុតោ ធម្មោ, យំ ទិស្វា ទិស្វា អសុរា មហាសមុទ្ទេ អភិរមន្តិ។

‘‘បុន ចបរំ, ភិក្ខវេ, មហាសមុទ្ទោ ឋិតធម្មោ វេលំ នាតិវត្តតិ។ យម្បិ, ភិក្ខវេ, មហាសមុទ្ទោ ឋិតធម្មោ វេលំ នាតិវត្តតិ; អយំ, ភិក្ខវេ [អយម្បិ (សព្ពត្ថ)], មហាសមុទ្ទេ ទុតិយោ អច្ឆរិយោ អព្ភុតោ ធម្មោ, យំ ទិស្វា ទិស្វា អសុរា មហាសមុទ្ទេ អភិរមន្តិ។

‘‘បុន ចបរំ, ភិក្ខវេ, មហាសមុទ្ទោ ន មតេន កុណបេន សំវសតិ។ យំ ហោតិ មហាសមុទ្ទេ មតំ កុណបំ តំ ខិប្បមេវ [ខិប្បញ្ញេវ (សី.), ខិប្បំយេវ (ក.)] តីរំ វាហេតិ, ថលំ ឧស្សារេតិ។ យម្បិ, ភិក្ខវេ, មហាសមុទ្ទោ ន មតេន កុណបេន សំវសតិ, យំ ហោតិ មហាសមុទ្ទេ មតំ កុណបំ តំ ខិប្បមេវ តីរំ វាហេតិ ថលំ ឧស្សារេតិ; អយំ, ភិក្ខវេ, មហាសមុទ្ទេ តតិយោ អច្ឆរិយោ អព្ភុតោ ធម្មោ, យំ ទិស្វា ទិស្វា អសុរា មហាសមុទ្ទេ អភិរមន្តិ។

‘‘បុន ចបរំ, ភិក្ខវេ, យា កាចិ មហានទិយោ, សេយ្យថិទំ – គង្គា យមុនា អចិរវតី សរភូ មហី, តា មហាសមុទ្ទំ បត្វា [បត្តា (ស្យា. បី. ក.)] ជហន្តិ បុរិមានិ នាមគោត្តានិ; ‘មហាសមុទ្ទោ’ត្វេវ សង្ខំ គច្ឆន្តិ។ យម្បិ, ភិក្ខវេ, យា កាចិ មហានទិយោ, សេយ្យថិទំ – គង្គា យមុនា អចិរវតី សរភូ មហី តា មហាសមុទ្ទំ បត្វា ជហន្តិ បុរិមានិ នាមគោត្តានិ, ‘មហាសមុទ្ទោ’ត្វេវ សង្ខំ គច្ឆន្តិ; អយំ, ភិក្ខវេ, មហាសមុទ្ទេ ចតុត្ថោ អច្ឆរិយោ អព្ភុតោ ធម្មោ, យំ ទិស្វា ទិស្វា អសុរា មហាសមុទ្ទេ អភិរមន្តិ។

‘‘បុន ចបរំ, ភិក្ខវេ, យា ច លោកេ សវន្តិយោ មហាសមុទ្ទំ អប្បេន្តិ, យា ច អន្តលិក្ខា ធារា បបតន្តិ, ន តេន មហាសមុទ្ទស្ស ឩនត្តំ វា បូរត្តំ វា បញ្ញាយតិ។ យម្បិ, ភិក្ខវេ , យា ច លោកេ សវន្តិយោ មហាសមុទ្ទំ អប្បេន្តិ, យា ច អន្តលិក្ខា ធារា បបតន្តិ, ន តេន មហាសមុទ្ទស្ស ឩនត្តំ វា បូរត្តំ វា បញ្ញាយតិ; អយំ, ភិក្ខវេ, មហាសមុទ្ទេ បញ្ចមោ អច្ឆរិយោ អព្ភុតោ ធម្មោ, យំ ទិស្វា ទិស្វា អសុរា មហាសមុទ្ទេ អភិរមន្តិ។

‘‘បុន ចបរំ, ភិក្ខវេ, មហាសមុទ្ទោ ឯករសោ លោណរសោ។ យម្បិ, ភិក្ខវេ, មហាសមុទ្ទោ ឯករសោ លោណរសោ; អយំ, ភិក្ខវេ, មហាសមុទ្ទេ ឆដ្ឋោ អច្ឆរិយោ អព្ភុតោ ធម្មោ, យំ ទិស្វា ទិស្វា អសុរា មហាសមុទ្ទេ អភិរមន្តិ។

“បុន ចបរំ, ភិក្ខវេ, មហាសមុទ្ទោ ពហុរតនោ អនេករតនោ។ តត្រិមានិ រតនានិ, សេយ្យថិទំ – មុត្តា មណិ វេឡុរិយោ សង្ខោ សិលា បវាឡំ រជតំ ជាតរូបំ លោហិតង្គោ មសារគល្លំ។ យម្បិ, ភិក្ខវេ, មហាសមុទ្ទោ ពហុរតនោ អនេករតនោ, តត្រិមានិ រតនានិ, សេយ្យថិទំ – មុត្តា មណិ វេឡុរិយោ សង្ខោ សិលា បវាឡំ រជតំ ជាតរូបំ លោហិតង្គោ [លោហិតង្គោ (សី. បី.), លោហិតកោ (?)] មសារគល្លំ; អយំ, ភិក្ខវេ, មហាសមុទ្ទេ សត្តមោ អច្ឆរិយោ អព្ភុតោ ធម្មោ, យំ ទិស្វា ទិស្វា អសុរា មហាសមុទ្ទេ អភិរមន្តិ។

“បុន ចបរំ, ភិក្ខវេ, មហាសមុទ្ទោ មហតំ ភូតានំ អាវាសោ។ តត្រិមេ ភូតា – តិមិ តិមិង្គលោ តិមិតិមិង្គលោ [តិមិ តិមិង្គលោ តិមិរបិង្គលោ (សី. បី., អ. និ. ៨.១៩)] អសុរា នាគា គន្ធព្ពា។ សន្តិ មហាសមុទ្ទេ យោជនសតិកាបិ អត្តភាវា, ទ្វិយោជនសតិកាបិ អត្តភាវា, តិយោជនសតិកាបិ អត្តភាវា, ចតុយោជនសតិកាបិ អត្តភាវា, បញ្ចយោជនសតិកាបិ អត្តភាវា។ យម្បិ, ភិក្ខវេ, មហាសមុទ្ទោ មហតំ ភូតានំ អាវាសោ, តត្រិមេ ភូតា – តិមិ តិមិង្គលោ តិមិតិមិង្គលោ អសុរា នាគា គន្ធព្ពា, សន្តិ មហាសមុទ្ទេ យោជនសតិកាបិ អត្តភាវា ទ្វិយោជនសតិកាបិ អត្តភាវា...បេ.... បញ្ចយោជនសតិកាបិ អត្តភាវា; អយំ, ភិក្ខវេ, មហាសមុទ្ទេ អដ្ឋមោ អច្ឆរិយោ អព្ភុតោ ធម្មោ, យំ ទិស្វា ទិស្វា អសុរា មហាសមុទ្ទេ អភិរមន្តិ។ ឥមេ ខោ, ភិក្ខវេ, អដ្ឋ មហាសមុទ្ទេ អច្ឆរិយា អព្ភុតា ធម្មា យេ ទិស្វា ទិស្វា អសុរា មហាសមុទ្ទេ អភិរមន្តិ។

“ឯវមេវ ខោ, ភិក្ខវេ, ឥមស្មឹ ធម្មវិនយេ អដ្ឋ អច្ឆរិយា អព្ភុតា ធម្មា, យេ ទិស្វា ទិស្វា ភិក្ខូ ឥមស្មឹ ធម្មវិនយេ អភិរមន្តិ។ កតមេ អដ្ឋ?

“សេយ្យថាបិ, ភិក្ខវេ, មហាសមុទ្ទោ អនុបុព្ពនិន្នោ អនុបុព្ពបោណោ អនុបុព្ពបព្ភារោ, ន អាយតកេនេវ បបាតោ; ឯវមេវ ខោ, ភិក្ខវេ, ឥមស្មឹ ធម្មវិនយេ អនុបុព្ពសិក្ខា អនុបុព្ពកិរិយា អនុបុព្ពបដិបទា, ន អាយតកេនេវ អញ្ញាបដិវេធោ។ យម្បិ, ភិក្ខវេ, ឥមស្មឹ ធម្មវិនយេ អនុបុព្ពសិក្ខា អនុបុព្ពកិរិយា អនុបុព្ពបដិបទា, ន អាយតកេនេវ អញ្ញាបដិវេធោ; អយំ, ភិក្ខវេ, ឥមស្មឹ ធម្មវិនយេ បឋមោ អច្ឆរិយោ អព្ភុតោ ធម្មោ, យំ ទិស្វា ទិស្វា ភិក្ខូ ឥមស្មឹ ធម្មវិនយេ អភិរមន្តិ។

“សេយ្យថាបិ , ភិក្ខវេ, មហាសមុទ្ទោ ឋិតធម្មោ វេលំ នាតិវត្តតិ; ឯវមេវ ខោ, ភិក្ខវេ, យំ មយា សាវកានំ សិក្ខាបទំ បញ្ញត្តំ តំ មម សាវកា ជីវិតហេតុបិ នាតិក្កមន្តិ។ យម្បិ, ភិក្ខវេ, មយា សាវកានំ សិក្ខាបទំ បញ្ញត្តំ តំ មម សាវកា ជីវិតហេតុបិ នាតិក្កមន្តិ; អយំ, ភិក្ខវេ, ឥមស្មឹ ធម្មវិនយេ ទុតិយោ អច្ឆរិយោ អព្ភុតោ ធម្មោ, យំ ទិស្វា ទិស្វា ភិក្ខូ ឥមស្មឹ ធម្មវិនយេ អភិរមន្តិ។

“សេយ្យថាបិ, ភិក្ខវេ, មហាសមុទ្ទោ ន មតេន កុណបេន សំវសតិ; យំ ហោតិ មហាសមុទ្ទេ មតំ កុណបំ តំ ខិប្បមេវ តីរំ វាហេតិ, ថលំ ឧស្សារេតិ; ឯវមេវ ខោ, ភិក្ខវេ, យោ សោ បុគ្គលោ ទុស្សីលោ បាបធម្មោ អសុចិ សង្កស្សរសមាចារោ បដិច្ឆន្នកម្មន្តោ អស្សមណោ សមណបដិញ្ញោ អព្រហ្មចារី ព្រហ្មចារិបដិញ្ញោ អន្តោបូតិ អវស្សុតោ កសម្ពុជាតោ, ន តេន សង្ឃោ សំវសតិ; អថ ខោ នំ ខិប្បមេវ សន្និបតិត្វា ឧក្ខិបតិ។ កិញ្ចាបិ សោ ហោតិ មជ្ឈេ ភិក្ខុសង្ឃស្ស និសិន្នោ, អថ ខោ សោ អារកាវ សង្ឃម្ហា, សង្ឃោ ច តេន។ យម្បិ, ភិក្ខវេ, យោ សោ បុគ្គលោ ទុស្សីលោ បាបធម្មោ អសុចិ សង្កស្សរសមាចារោ បដិច្ឆន្នកម្មន្តោ អស្សមណោ សមណបដិញ្ញោ អព្រហ្មចារី ព្រហ្មចារិបដិញ្ញោ អន្តោបូតិ អវស្សុតោ កសម្ពុជាតោ, ន តេន សង្ឃោ សំវសតិ; ខិប្បមេវ នំ សន្និបតិត្វា ឧក្ខិបតិ។ កិញ្ចាបិ សោ ហោតិ មជ្ឈេ ភិក្ខុសង្ឃស្ស និសិន្នោ, អថ ខោ សោ អារកាវ សង្ឃម្ហា, សង្ឃោ ច តេន; អយំ, ភិក្ខវេ, ឥមស្មឹ ធម្មវិនយេ តតិយោ អច្ឆរិយោ អព្ភុតោ ធម្មោ, យំ ទិស្វា ទិស្វា ភិក្ខូ ឥមស្មឹ ធម្មវិនយេ អភិរមន្តិ។

“សេយ្យថាបិ, ភិក្ខវេ, យា កាចិ មហានទិយោ, សេយ្យថិទំ – គង្គា យមុនា អចិរវតី សរភូ មហី តា មហាសមុទ្ទំ បត្វា ជហន្តិ បុរិមានិ នាមគោត្តានិ, ‘មហាសមុទ្ទោ’ត្វេវ សង្ខំ គច្ឆន្តិ; ឯវមេវ ខោ, ភិក្ខវេ, ចត្តារោ វណ្ណា – ខត្តិយា, ព្រាហ្មណា, វេស្សា, សុទ្ទា តេ តថាគតប្បវេទិតេ ធម្មវិនយេ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិត្វា [បព្ពជិតា (ក. សី.)] ជហន្តិ បុរិមានិ នាមគោត្តានិ, ‘សមណា សក្យបុត្តិយា’ត្វេវ សង្ខំ គច្ឆន្តិ។ យម្បិ, ភិក្ខវេ, ចត្តារោ វណ្ណា – ខត្តិយា, ព្រាហ្មណា, វេស្សា, សុទ្ទា តេ តថាគតប្បវេទិតេ ធម្មវិនយេ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិត្វា ជហន្តិ បុរិមានិ នាមគោត្តានិ , ‘សមណា សក្យបុត្តិយា’ត្វេវ សង្ខំ គច្ឆន្តិ; អយំ, ភិក្ខវេ, ឥមស្មឹ ធម្មវិនយេ ចតុត្ថោ អច្ឆរិយោ អព្ភុតោ ធម្មោ, យំ ទិស្វា ទិស្វា ភិក្ខូ ឥមស្មឹ ធម្មវិនយេ អភិរមន្តិ។

“សេយ្យថាបិ, ភិក្ខវេ, យា ច លោកេ សវន្តិយោ មហាសមុទ្ទំ អប្បេន្តិ, យា ច អន្តលិក្ខា ធារា បបតន្តិ, ន តេន មហាសមុទ្ទស្ស ឩនត្តំ វា បូរត្តំ វា បញ្ញាយតិ; ឯវមេវ ខោ, ភិក្ខវេ, ពហូ ចេបិ ភិក្ខូ អនុបាទិសេសាយ

និព្ពានធាតុយា បរិនិព្ពាយន្តិ, ន តេន និព្ពានធាតុយា ឩនត្តំ វា បូរត្តំ វា បញ្ញាយតិ។ យម្បិ, ភិក្ខវេ, ពហូ ចេបិ ភិក្ខូ អនុបាទិសេសាយ និព្ពានធាតុយា បរិនិព្ពាយន្តិ, ន តេន និព្ពានធាតុយា ឩនត្តំ វា បូរត្តំ វា បញ្ញាយតិ; អយំ, ភិក្ខវេ, ឥមស្មិំ ធម្មវិនយេ បញ្ចមោ អច្ឆរិយោ អព្ភុតោ ធម្មោ, យំ ទិស្វា ទិស្វា ភិក្ខូ ឥមស្មិំ ធម្មវិនយេ អភិរមន្តិ។

"សេយ្យថាបិ , ភិក្ខវេ, មហាសមុទ្ទោ ឯករសោ លោណរសោ; ឯវមេវ ខោ, ភិក្ខវេ, អយំ ធម្មវិនយោ ឯករសោ វិមុត្តិរសោ។ យម្បិ, ភិក្ខវេ, អយំ ធម្មវិនយោ ឯករសោ វិមុត្តិរសោ; អយំ , ភិក្ខវេ, ឥមស្មិំ ធម្មវិនយេ ឆដ្ឋោ អច្ឆរិយោ អព្ភុតោ ធម្មោ, យំ ទិស្វា ទិស្វា ភិក្ខូ ឥមស្មិំ ធម្មវិនយេ អភិរមន្តិ។

"សេយ្យថាបិ, ភិក្ខវេ, មហាសមុទ្ទោ ពហុរតនោ អនេករតនោ, តត្រិមានិ រតនានិ, សេយ្យថិទំ – មុត្តា មណិ វេឡុរិយោ សង្ខោ សិលា បវាឡំ រជតំ ជាតរូបំ លោហិតង្កោ មសារគល្លំ; ឯវមេវ ខោ, ភិក្ខវេ, អយំ ធម្មវិនយោ ពហុរតនោ អនេករតនោ; តត្រិមានិ រតនានិ, សេយ្យថិទំ – ចត្តារោ សតិបដ្ឋានា, ចត្តារោ សម្មប្បធានា, ចត្តារោ ឥទ្ធិបាទា, បញ្ចិន្ទ្រិយានិ, បញ្ច ពលានិ, សត្ត ពោជ្ឈង្គា, អរិយោ អដ្ឋង្គិកោ មគ្គោ។ យម្បិ, ភិក្ខវេ, អយំ ធម្មវិនយោ ពហុរតនោ អនេករតនោ, តត្រិមានិ រតនានិ, សេយ្យថិទំ – ចត្តារោ សតិបដ្ឋានា, ចត្តារោ សម្មប្បធានា, ចត្តារោ ឥទ្ធិបាទា, បញ្ចិន្ទ្រិយានិ, បញ្ច ពលានិ, សត្ត ពោជ្ឈង្គា, អរិយោ អដ្ឋង្គិកោ មគ្គោ; អយំ, ភិក្ខវេ, ឥមស្មិំ ធម្មវិនយេ សត្តមោ អច្ឆរិយោ អព្ភុតោ ធម្មោ, យំ ទិស្វា ទិស្វា ភិក្ខូ ឥមស្មិំ ធម្មវិនយេ អភិរមន្តិ។

"សេយ្យថាបិ , ភិក្ខវេ, មហាសមុទ្ទោ មហតំ ភូតានំ អាវាសោ, តត្រិមេ ភូតា – តិមិ តិមិង្គលោ តិមិតិមិង្គលោ អសុរា នាគា គន្ធព្ពា, សន្តិ មហាសមុទ្ទេ យោជនសតិកាបិ អត្តភាវា ទ្វិយោជនសតិកាបិ អត្តភាវា តិយោជនសតិកាបិ អត្តភាវា ចតុយោជនសតិកាបិ អត្តភាវា បញ្ចយោជនសតិកាបិ អត្តភាវា; ឯវមេវ ខោ, ភិក្ខវេ, អយំ ធម្មវិនយោ មហតំ ភូតានំ អាវាសោ; តត្រិមេ ភូតា – សោតាបន្នោ, សោតាបត្តិផលសច្ឆិកិរិយាយ បដិបន្នោ, សកទាគាមិ, សកទាគាមិផលសច្ឆិកិរិយាយ បដិបន្នោ, អនាគាមី, អនាគាមីផលសច្ឆិកិរិយាយ បដិបន្នោ, អរហា, អរហត្តាយ បដិបន្នោ [អរហត្តផលសច្ឆិកិរិយាយ (សី.)]។ យម្បិ, ភិក្ខវេ, អយំ ធម្មវិនយោ មហតំ ភូតានំ អាវាសោ, តត្រិមេ ភូតា – សោតាបន្នោ, សោតាបត្តិផលសច្ឆិកិរិយាយ បដិបន្នោ, សកទាគាមី, សកទាគាមិផលសច្ឆិកិរិយាយ បដិបន្នោ, អនាគាមី, អនាគាមិផលសច្ឆិកិរិយាយ បដិបន្នោ, អរហា, អរហត្តាយ បដិបន្នោ; អយំ, ភិក្ខវេ, ឥមស្មិំ ធម្មវិនយេ អដ្ឋមោ អច្ឆរិយោ អព្ភុតោ ធម្មោ, យំ ទិស្វា ទិស្វា ភិក្ខូ ឥមស្មិំ ធម្មវិនយេ អភិរមន្តិ។ ឥមេ ខោ, ភិក្ខវេ, ឥមស្មិំ ធម្មវិនយេ អដ្ឋ អច្ឆរិយា អព្ភុតា ធម្មា, យេ ទិស្វា ទិស្វា ភិក្ខូ ឥមស្មិំ ធម្មវិនយេ អភិរមន្តី"តិ។

អថ ខោ ភគវា ឯតមត្ថំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

"ឆន្នមតិវស្សតិ, វិវដំ នាតិវស្សតិ;
តស្មា ឆន្នំ វិវរេថ, ឯវំ តំ នាតិវស្សតី"តិ។ បញ្ចមំ;

៦. សោណសុត្តំ

៤៦. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ តេន ខោ បន សមយេន អាយស្មា មហាកច្ចានោ អវន្តីសុ វិហរតិ កុររឃរេ [កុររឃរេ (ស្យា. មហាវ. ២៥៧), កុលឃរេ (ក.)] បវត្តេ បព្ពតេ។ តេន ខោ បន សមយេន សោណោ ឧបាសកោ កុដិកណ្ណោ អាយស្មតោ មហាកច្ចានស្ស ឧបដ្ឋាកោ ហោតិ។

អថ ខោ សោណស្ស ឧបាសកស្ស កុដិកណ្ណស្ស រហោគតស្ស បដិសល្លីនស្ស ឯវំ ចេតសោ បរិវិតក្កោ ឧទបាទិ – "យថា យថា ខោ អយ្យោ មហាកច្ចានោ ធម្មំ ទេសេតិ នយិទំ សុករំ អគារំ អជ្ឈាវសតា ឯកន្តបរិបុណ្ណំ ឯកន្តបរិសុទ្ធំ សង្ខលិខិតំ ព្រហ្មចរិយំ ចរិតុំ។ យំនូនាហំ កេសមស្សុំ ឱហារេត្វា កាសាយានិ វត្ថានិ អច្ឆាទេត្វា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជេយ្យ"ន្តិ។

អថ ខោ សោណោ ឧបាសកោ កុដិកណ្ណោ យេនាយស្មា មហាកច្ចានោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា អាយស្មន្តំ មហាកច្ចានំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ សោណោ ឧបាសកោ កុដិកណ្ណោ អាយស្មន្តំ មហាកច្ចានំ ឯតទវោច –

“ឥធ មយ្ហំ, ភន្តេ, រហោគតស្ស បដិសល្លីនស្ស ឯវំ ចេតសោ បរិវិតក្កោ ឧទបាទិ – ‘យថា យថា ខោ អយ្យោ មហាកច្ចានោ ធម្មំ ទេសេតិ នយិទំ សុករំ អគារំ អជ្ឈាវសតា ឯកន្តបរិបុណ្ណំ ឯកន្តបរិសុទ្ធំ សង្ខលិខិតំ ព្រហ្មចរិយំ ចរិតុំ។ យំនូនាហំ កេសមស្សុំ ឱហារេត្វា កាសាយានិ វត្ថានិ អច្ឆាទេត្វា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជេយ្យ’ន្តិ។ បព្ពាជេតុ មំ, ភន្តេ , អយ្យោ មហាកច្ចានោ”តិ។

ឯវំ វុត្តេ, អាយស្មា មហាកច្ចានោ សោណំ ឧបាសកំ កុដិកណ្ណំ ឯតទវោច – “ទុក្ករំ ខោ, សោណ, យាវជីវំ ឯកភត្តំ ឯកសេយ្យំ ព្រហ្មចរិយំ។ ឥង្ឃ ត្វំ, សោណ, តត្ថេវ អាគារិកភូតោ សមានោ ពុទ្ធានំ សាសនំ អនុយុញ្ជ កាលយុត្តំ ឯកភត្តំ ឯកសេយ្យំ ព្រហ្មចរិយ”ន្តិ។ អថ ខោ សោណស្ស ឧបាសកស្ស កុដិកណ្ណស្ស យោ អហោសិ បព្ពជ្ជាភិសង្ខារោ សោ បដិបស្សម្ភិ។

ទុតិយម្បិ ខោ...បេ.... ទុតិយម្បិ ខោ អាយស្មា មហាកច្ចានោ សោណំ ឧបាសកំ កុដិកណ្ណំ ឯតទវោច – “ទុក្ករំ ខោ, សោណ, យាវជីវំ ឯកភត្តំ ឯកសេយ្យំ ព្រហ្មចរិយំ។ ឥង្ឃ ត្វំ, សោណ, តត្ថេវ អាគារិកភូតោ សមានោ ពុទ្ធានំ សាសនំ អនុយុញ្ជ កាលយុត្តំ ឯកភត្តំ ឯកសេយ្យំ ព្រហ្មចរិយ”ន្តិ។ ទុតិយម្បិ ខោ សោណស្ស ឧបាសកស្ស កុដិកណ្ណស្ស យោ អហោសិ បព្ពជ្ជាភិសង្ខារោ សោ បដិបស្សម្ភិ។

តតិយម្បិ ខោ សោណស្ស ឧបាសកស្ស កុដិកណ្ណស្ស រហោគតស្ស បដិសល្លីនស្ស ឯវំ ចេតសោ បរិវិតក្កោ ឧទបាទិ – “យថា យថា ខោ អយ្យោ មហាកច្ចានោ ធម្មំ ទេសេតិ នយិទំ សុករំ អគារំ អជ្ឈាវសតា ឯកន្តបរិបុណ្ណំ ឯកន្តបរិសុទ្ធំ សង្ខលិខិតំ ព្រហ្មចរិយំ ចរិតុំ។ យំនូនាហំ កេសមស្សុំ ឱហារេត្វា កាសាយានិ វត្ថានិ អច្ឆាទេត្វា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជេយ្យ”ន្តិ។ តតិយម្បិ ខោ សោណោ ឧបាសកោ កុដិកណ្ណោ យេនាយស្មា មហាកច្ចានោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា អាយស្មន្តំ មហាកច្ចានំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ សោណោ ឧបាសកោ កុដិកណ្ណោ អាយស្មន្តំ មហាកច្ចានំ ឯតទវោច –

“ឥធ មយ្ហំ, ភន្តេ, រហោគតស្ស បដិសល្លីនស្ស ឯវំ ចេតសោ បរិវិតក្កោ ឧទបាទិ – ‘យថា យថា ខោ អយ្យោ មហាកច្ចានោ ធម្មំ ទេសេតិ នយិទំ សុករំ អគារំ អជ្ឈាវសតា ឯកន្តបរិបុណ្ណំ ឯកន្តបរិសុទ្ធំ សង្ខលិខិតំ ព្រហ្មចរិយំ ចរិតុំ។ យំនូនាហំ កេសមស្សុំ ឱហារេត្វា កាសាយានិ វត្ថានិ អច្ឆាទេត្វា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជេយ្យ’ន្តិ។ បព្ពាជេតុ មំ, ភន្តេ, អយ្យោ មហាកច្ចានោ”តិ។

អថ ខោ អាយស្មា មហាកច្ចានោ សោណំ ឧបាសកំ កុដិកណ្ណំ បព្ពាជេសិ។ តេន ខោ បន សមយេន អវន្តិទក្ខិណាបថោ [អវន្តិ ទក្ខិណាបថោ (សី.)] អប្បភិក្ខុកោ ហោតិ។ អថ ខោ អាយស្មា មហាកច្ចានោ តិណ្ណំ វស្សានំ អច្ចយេន កិច្ឆេន កសិរេន តតោ តតោ ទសវគ្គំ ភិក្ខុសង្ឃំ សន្និបាតេត្វា អាយស្មន្តំ សោណំ ឧបសម្បាទេសិ។

អថ ខោ អាយស្មតោ សោណស្ស វស្សំវុដ្ឋស្ស [វស្សំវុត្ថស្ស (សី. ស្យា. កំ. បី.)] រហោគតស្ស បដិសល្លីនស្ស ឯវំ ចេតសោ បរិវិតក្កោ ឧទបាទិ – “ន ខោ មេ សោ ភគវា សម្មុខា ទិដ្ឋោ, អបិ ច សុតោយេវ មេ សោ ភគវា – ‘ឦទិសោ ច ឦទិសោ ចា’តិ។ សចេ មំ ឧបជ្ឈាយោ អនុជានេយ្យ, គច្ឆេយ្យាហំ តំ ភគវន្តំ ទស្សនាយ អរហន្តំ សម្មាសម្ពុទ្ធ”ន្តិ។

អថ ខោ អាយស្មា សោណោ សាយន្ហសមយំ បដិសល្លានា វុដ្ឋិតោ យេនាយស្មា មហាកច្ចានោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា អាយស្មន្តំ មហាកច្ចានំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ អាយស្មា សោណោ អាយស្មន្តំ មហាកច្ចានំ ឯតទវោច –

“ឥធ មយ្ហំ, ភន្តេ, រហោគតស្ស បដិសល្លីនស្ស ឯវំ ចេតសោ បរិវិតក្កោ ឧទបាទិ – ‘ន ខោ មេ សោ ភគវា សម្មុខា ទិដ្ឋោ, អបិ ច សុតោយេវ មេ សោ ភគវា – ឦទិសោ ច ឦទិសោ ចា’តិ។ សចេ មំ ឧបជ្ឈាយោ អនុជានេយ្យ, គច្ឆេយ្យាហំ តំ ភគវន្តំ ទស្សនាយ អរហន្តំ សម្មាសម្ពុទ្ធ”ន្តិ ( ) [(គច្ឆេយ្យាហំ ភន្តេ តំ ភគវន្តំ ទស្សនាយ អរហន្តំ សម្មាសម្ពុទ្ធំ, សចេ មំ ឧបជ្ឈាយោ អនុជានាតីតិ (មហាវ. ២៥៧)]។

“សាធុ សាធុ, សោណ; គច្ឆ ត្វំ, សោណ, តំ ភគវន្តំ ទស្សនាយ អរហន្តំ សម្មាសម្ពុទ្ធំ [សមាសម្ពុទ្ធន្តិ (សព្ពត្ថ)]។ ទក្ខិស្សសិ ត្វំ, សោណ, តំ ភគវន្តំ បាសាទិកំ បសាទនីយំ សន្តិន្ទ្រិយំ សន្តមានសំ ឧត្តមទមថសមថមនុប្បត្តំ ទន្តំ គុត្តំ យតិន្ទ្រិយំ នាគំ។ ទិស្វាន មម វចនេន ភគវតោ បាទេ សិរសា វន្ទាហិ, អប្បាពាធំ អប្បាតង្កំ លហុដ្ឋានំ ពលំ ផាសុវិហារំ [ផាសុវិហារញ្ច (សី.)] បុច្ឆ – ‘ឧបជ្ឈាយោ មេ, ភន្តេ, អាយស្មា

មហាកច្ចានោ ភគវតោ បាទេ សិរសា វន្ទតិ, អប្បាពាធំ អប្បាតង្កំ លហុដ្ឋានំ ពលំ ផាសុវិហារំ [ផាសុវិហារញ្ច (សី.)] បុច្ឆតី’’’តិ។

‘‘ឯវំ, ភន្តេ’’តិ ខោ អាយស្មា សោណោ អាយស្មតោ មហាកច្ចានស្ស ភាសិតំ អភិនន្ទិត្វា អនុមោទិត្វា ឧដ្ឋាយាសនា អាយស្មន្តំ មហាកច្ចានំ អភិវាទេត្វា បទក្ខិណំ កត្វា សេនាសនំ សំសាមេត្វា បត្តចីវរមាទាយ យេន សាវត្ថិ តេន ចារិកំ បក្កាមិ។ អនុបុព្ពេន ចារិកំ ចរមានោ យេន សាវត្ថិ ជេតវនំ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមោ, យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ, ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ អាយស្មា សោណោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – ‘‘ឧបជ្ឈាយោ មេ, ភន្តេ, អាយស្មា មហាកច្ចានោ ភគវតោ បាទេ សិរសា វន្ទតិ, អប្បាពាធំ អប្បាតង្កំ លហុដ្ឋានំ ពលំ ផាសុវិហារំ [ផាសុវិហារញ្ច (សី.)] បុច្ឆតី’’តិ។

‘‘កច្ចិ, ភិក្ខុ, ខមនីយំ, កច្ចិ យាបនីយំ, កច្ចិសិ អប្បកិលមថេន អទ្ធានំ អាគតោ, ន ច បិណ្ឌកេន កិលន្តោសី’’តិ? ‘‘ខមនីយំ ភគវា, យាបនីយំ ភគវា, អប្បកិលមថេន ចាហំ, ភន្តេ, អទ្ធានំ អាគតោ, ន បិណ្ឌកេន កិលន្តោម្ហី’’តិ។

អថ ខោ ភគវា អាយស្មន្តំ អានន្ទំ អាមន្តេសិ – ‘‘ឥមស្សានន្ទ, អាគន្តុកស្ស ភិក្ខុនោ សេនាសនំ បញ្ញាបេហី’’តិ។ អថ ខោ អាយស្មតោ អានន្ទស្ស ឯតទហោសិ – ‘‘យស្ស ខោ មំ ភគវា អាណាបេតិ – ‘ឥមស្សានន្ទ, អាគន្តុកស្ស ភិក្ខុនោ សេនាសនំ បញ្ញាបេហី’តិ, ឥច្ឆតិ ភគវា តេន ភិក្ខុនា សទ្ធិំ ឯកវិហារេ វត្ថុំ, ឥច្ឆតិ ភគវា អាយស្មតា សោណេន សទ្ធិំ ឯកវិហារេ វត្ថុ’’ន្តិ។ យស្មិំ វិហារេ ភគវា វិហរតិ, តស្មិំ វិហារេ អាយស្មតោ សោណស្ស សេនាសនំ បញ្ញាបេសិ។

អថ ខោ ភគវា ពហុទេវ រត្តិំ អព្ភោកាសេ និសជ្ជាយ វីតិនាមេត្វា បាទេ បក្ខាលេត្វា វិហារំ បាវិសិ។ អាយស្មាបិ ខោ សោណោ ពហុទេវ រត្តិំ អព្ភោកាសេ និសជ្ជាយ វីតិនាមេត្វា បាទេ បក្ខាលេត្វា វិហារំ បាវិសិ។ អថ ខោ ភគវា រត្តិយា បច្ចូសសមយំ បច្ចុដ្ឋាយ អាយស្មន្តំ សោណំ អជ្ឈេសិ – ‘‘បដិភាតុ តំ ភិក្ខុ ធម្មោ ភាសិតុ’’ន្តិ។

‘‘ឯវំ, ភន្តេ’’តិ ខោ អាយស្មា សោណោ ភគវតោ បដិស្សុត្វា សោឡស អដ្ឋកវគ្គិកានិ សព្ពានេវ សរេន អភណិ។ អថ ខោ ភគវា អាយស្មតោ សោណស្ស សរភញ្ញបរិយោសានេ អព្ភានុមោទិ – ‘‘សាធុ សាធុ, ភិក្ខុ, សុគ្គហិតានិ តេ, ភិក្ខុ, សោឡស អដ្ឋកវគ្គិកានិ សុមនសិកតានិ សូបធារិតានិ, កល្យាណិយាសិ [កល្យាណិយា ច (ក.), កល្យាណិយា ចាសិ (?)] វាចាយ សមន្នាគតោ វិស្សដ្ឋាយ អនេលគឡាយ អត្ថស្ស វិញ្ញាបនិយា។ កតិវស្សោសិ ត្វំ, ភិក្ខូ’’តិ? ‘‘ឯកវស្សោ អហំ ភគវា’’តិ។ ‘‘កិស្ស បន ត្វំ , ភិក្ខុ, ឯវំ ចិរំ អកាសី’’តិ? ‘‘ចិរំ ទិដ្ឋោ [ចិរទិដ្ឋោ (សី.)] មេ, ភន្តេ, កាមេសុ អាទីនវោ; អបិ ច សម្ពាធោ ឃរាវាសោ ពហុកិច្ចោ ពហុករណីយោ’’តិ។

អថ ខោ ភគវា ឯតមត្ថំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

‘‘ទិស្វា អាទីនវំ លោកេ, ញត្វា ធម្មំ និរូបធិំ;
អរិយោ ន រមតី បាបេ, បាបេ ន រមតី សុចី’’តិ។ ឆដ្ឋំ;

៧. កង្ខារេវតសុត្តំ

៤៧. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ តេន ខោ បន សមយេន អាយស្មា កង្ខារេវតោ ភគវតោ អវិទូរេ និសិន្នោ ហោតិ បល្លង្កំ អាភុជិត្វា ឧជុំ កាយំ បណិធាយ អត្តនោ កង្ខាវិតរណវិសុទ្ធិំ បច្ចវេក្ខមានោ។

អទ្ទសា ខោ ភគវា អាយស្មន្តំ កង្ខារេវតំ អវិទូរេ និសិន្នំ បល្លង្កំ អាភុជិត្វា ឧជុំ កាយំ បណិធាយ អត្តនោ កង្ខាវិតរណវិសុទ្ធិំ បច្ចវេក្ខមានំ។

អថ ខោ ភគវា ឯតមត្ថំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

‘‘យា កាចិ កង្ខា ឥធ វា ហុរំ វា,
សកវេទិយា វា បរវេទិយា វា;
យេ ឈាយិនោ តា បជហន្តិ សព្ពា,
អាតាបិនោ ព្រហ្មចរិយំ ចរន្តា’’តិ។ សត្តមំ;

៨. សង្ឃភេទសុត្តំ

៤៨. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា រាជគហេ វិហរតិ វេឡុវនេ កលន្ទកនិវាបេ។ តេន ខោ បន សមយេន អាយស្មា អានន្ទោ តទហុបោសថេ បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ រាជគហំ បិណ្ឌាយ បាវិសិ។

អទ្ទសា ខោ ទេវទត្តោ អាយស្មន្តំ អានន្ទំ រាជគហេ បិណ្ឌាយ ចរន្តំ។ ទិស្វាន យេនាយស្មា អានន្ទោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា អាយស្មន្តំ អានន្ទំ ឯតទវោច – “អជ្ជតគ្គេ ទានាហំ, អាវុសោ អានន្ទ, អញ្ញត្រេវ ភគវតា អញ្ញត្រ ភិក្ខុសង្ឃា ឧបោសថំ ករិស្សាមិ សង្ឃកម្មានិ ចា”តិ។

អថ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ រាជគហេ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា បច្ឆាភត្តំ បិណ្ឌបាតបដិក្កន្តោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ ភគវន្តំ ឯតទវោច –

“ឥធាហំ, ភន្តេ, បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ រាជគហំ បិណ្ឌាយ បាវិសិំ។ អទ្ទសា ខោ មំ, ភន្តេ, ទេវទត្តោ រាជគហេ បិណ្ឌាយ ចរន្តំ។ ទិស្វាន យេនាហំ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា មំ ឯតទវោច – ‘អជ្ជតគ្គេ ទានាហំ, អាវុសោ អានន្ទ, អញ្ញត្រេវ ភគវតា អញ្ញត្រ ភិក្ខុសង្ឃា ឧបោសថំ ករិស្សាមិ សង្ឃកម្មានិ ចា’តិ។ អជ្ជ, ភន្តេ, ទេវទត្តោ សង្ឃំ ភិន្ទិស្សតិ, ឧបោសថញ្ច ករិស្សតិ សង្ឃកម្មានិ ចា”តិ។

អថ ខោ ភគវា ឯតមត្ថំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

“សុករំ សាធុនា សាធុ, សាធុ បាបេន ទុក្ករំ [សុករំ សាធុនា សាធុំ, សាធុំ បាបេន ទុក្ករំ (ក.)];
បាបំ បាបេន សុករំ, បាបមរិយេហិ ទុក្ករ”ន្តិ។ អដ្ឋមំ;

៩. សធាយមានសុត្តំ

៤៩. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា កោសលេសុ ចារិកំ ចរតិ មហតា ភិក្ខុសង្ឃេន សទ្ធិំ។ តេន ខោ បន សមយេន សម្ពហុលា មាណវកា ភគវតោ អវិទូរេ សធាយមានរូបា [សទ្ធាយមានរូបា (ស្យា. បី. អដ្ឋកថាយំ បាឋន្តរំ), បថាយមានរូបា (ក.), វជាយមានរូបា (ក. សី., ក. អដ្ឋ.), សទ្ទាយមានរូបា (?), សទ្ទធាតុយា សធុធាតុយា វា សិទ្ធមិទន្តិ វេទិតព្ពំ] អតិក្កមន្តិ។ អទ្ទសា ខោ ភគវា សម្ពហុលេ មាណវកេ អវិទូរេ សធាយមានរូបេ អតិក្កន្តេ។

អថ ខោ ភគវា ឯតមត្ថំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

“បរិមុដ្ឋា បណ្ឌិតាភាសា, វាចាគោចរភាណិនោ;
យាវិច្ឆន្តិ មុខាយាមំ, យេន នីតា ន តំ វិទូ”តិ។ នវមំ;

១០. ចូឡបន្ថកសុត្តំ

៥០. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ តេន ខោ បន សមយេន អាយស្មា ចូឡបន្ថកោ [ចុល្លបន្ថកោ (សី.), ចូលបន្ថកោ (បី.)] ភគវតោ អវិទូរេ និសិន្នោ ហោតិ បល្លង្កំ អាភុជិត្វា ឧជុំ កាយំ បណិធាយ បរិមុខំ សតិំ ឧបដ្ឋបេត្វា។

អទ្ទសា ខោ ភគវា អាយស្មន្តំ ចូឡបន្ថកំ អវិទូរេ និសិន្នំ បល្លង្កំ អាភុជិត្វា ឧជុំ កាយំ បណិធាយ បរិមុខំ សតិំ ឧបដ្ឋបេត្វា។

អថ ខោ ភគវា ឯតមត្ថំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

“ឋិតេន កាយេន ឋិតេន ចេតសា,
តិដ្ឋំ និសិន្នោ ឧទ វា សយានោ;
ឯតំ [ឯវំ (ក.)] សតិំ ភិក្ខុ អធិដ្ឋហានោ,

លភេថ បុញ្ញបរិយំ វិសេសំ;
លទ្ធាន បុញ្ញបរិយំ វិសេសំ,
អទស្សនំ មច្ចុរាជស្ស គច្ឆេ”តិ។ ទសមំ;

សោណវគ្គោ [សោណថេរវគ្គោ (ស្យា. កំ. ក.) មហាវគ្គោ (អដ្ឋកថាយ សមេតិ)] បញ្ចមោ និដ្ឋិតោ។

តស្សុទ្ទានំ –

បិយោ អប្បាយុកា កុដ្ឋី, កុមារកា ឧបោសថោ;
សោណោ ច រេវតោ ភេទោ, សធាយ បន្ថកេន ចាតិ។

៦. ជច្ចនវគ្គោ

១. អាយុសង្ខារោស្សជ្ជនសុត្តំ

៥១. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា វេសាលិយំ វិហរតិ មហាវនេ កូដាគារសាលាយំ។ អថ ខោ ភគវា បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ វេសាលី បិណ្ឌាយ បាវិសិ។ វេសាលិយំ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា បច្ឆាភត្តំ បិណ្ឌបាតបដិក្កន្តោ អាយស្មន្តំ អានន្ទំ អាមន្តេសិ – “គណ្ហាហិ, អានន្ទ, និសីទនំ។ យេន ចាបាលំ [បាវាលំ (ស្យា.)] ចេតិយំ តេនុបសង្កមិស្សាម ទិវាវិហារាយា”តិ។

“ឯវំ, ភន្តេ”តិ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ ភគវតោ បដិស្សុត្វា និសីទនំ អាទាយ ភគវន្តំ បិដ្ឋិតោ បិដ្ឋិតោ អនុពន្ធិ។ អថ ខោ ភគវា យេន ចាបាលំ ចេតិយំ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា បញ្ញត្តេ អាសនេ និសីទិ។ និសជ្ជ ខោ ភគវា អាយស្មន្តំ អានន្ទំ អាមន្តេសិ –

“រមណីយា, អានន្ទ, វេសាលី; រមណីយំ ឧទេនំ ចេតិយំ; រមណីយំ គោតមកំ ចេតិយំ; រមណីយំ សត្តម្ពំ ចេតិយំ; រមណីយំ ពហុបុត្តំ ចេតិយំ; រមណីយំ សារន្ទទំ ចេតិយំ; រមណីយំ ចាបាលំ ចេតិយំ។ យស្ស កស្សចិ, អានន្ទ , ចត្តារោ ឥទ្ធិបាទា ភាវិតា ពហុលីកតា យានីកតា វត្ថុកតា អនុដ្ឋិតា បរិចិតា សុសមារទ្ធា, សោ អាកង្ខមានោ ( ) [(អានន្ទ) (ក.)] កប្បំ វា តិដ្ឋេយ្យ កប្បាវសេសំ វា។ តថាគតស្ស ខោ, អានន្ទ, ចត្តារោ ឥទ្ធិបាទា ភាវិតា ពហុលីកតា យានីកតា វត្ថុកតា អនុដ្ឋិតា បរិចិតា សុសមារទ្ធា។ អាកង្ខមានោ, អានន្ទ, តថាគតោ កប្បំ វា តិដ្ឋេយ្យ កប្បាវសេសំ វា”តិ។

ឯវម្បិ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ ភគវតា ឱឡារិកេ និមិត្តេ កយិរមានេ, ឱឡារិកេ ឱភាសេ កយិរមានេ, នាសក្ខិ បដិវិជ្ឈិតុំ; ន ភគវន្តំ យាចិ – “តិដ្ឋតុ, ភន្តេ, ភគវា កប្បំ; តិដ្ឋតុ សុគតោ កប្បំ ពហុជនហិតាយ ពហុជនសុខាយ លោកានុកម្បាយ អត្ថាយ ហិតាយ សុខាយ ទេវមនុស្សាន”ន្តិ, យថា តំ មារេន បរិយុដ្ឋិតចិត្តោ ។ ទុតិយម្បិ ខោ...បេ.... តតិយម្បិ ខោ ភគវា អាយស្មន្តំ អានន្ទំ អាមន្តេសិ –

“រមណីយា, អានន្ទ, វេសាលី; រមណីយំ ឧទេនំ ចេតិយំ; រមណីយំ គោតមកំ ចេតិយំ; រមណីយំ សត្តម្ពំ ចេតិយំ; រមណីយំ ពហុបុត្តំ ចេតិយំ; រមណីយំ សារន្ទទំ ចេតិយំ; រមណីយំ ចាបាលំ ចេតិយំ។ យស្ស កស្សចិ, អានន្ទ, ចត្តារោ ឥទ្ធិបាទា ភាវិតា ពហុលីកតា យានីកតា វត្ថុកតា អនុដ្ឋិតា បរិចិតា សុសមារទ្ធា, សោ អាកង្ខមានោ កប្បំ វា តិដ្ឋេយ្យ កប្បាវសេសំ វា។ តថាគតស្ស ខោ, អានន្ទ, ចត្តារោ ឥទ្ធិបាទា ភាវិតា ពហុលីកតា យានីកតា វត្ថុកតា អនុដ្ឋិតា បរិចិតា សុសមារទ្ធា។ អាកង្ខមានោ, អានន្ទ, តថាគតោ កប្បំ វា តិដ្ឋេយ្យ កប្បាវសេសំ វា”តិ។

ឯវម្បិ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ ភគវតា ឱឡារិកេ និមិត្តេ កយិរមានេ, ឱឡារិកេ ឱភាសេ កយិរមានេ, នាសក្ខិ បដិវិជ្ឈិតុំ; ន ភគវន្តំ យាចិ – “តិដ្ឋតុ, ភន្តេ, ភគវា កប្បំ; តិដ្ឋតុ សុគតោ កប្បំ ពហុជនហិតាយ ពហុជនសុខាយ លោកានុកម្បាយ អត្ថាយ ហិតាយ សុខាយ ទេវមនុស្សាន”ន្តិ, យថា តំ មារេន បរិយុដ្ឋិតចិត្តោ។

អថ ខោ ភគវា អាយស្មន្តំ អានន្ទំ អាមន្តេសិ – “គច្ឆ ត្វំ, អានន្ទ, យស្សទានិ កាលំ មញ្ញសី”តិ។ “ឯវំ, ភន្តេ”តិ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ ភគវតោ បដិស្សុត្វា ឧដ្ឋាយាសនា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា បទក្ខិណំ កត្វា អវិទូរេ អញ្ញតរស្មិំ រុក្ខមូលេ និសីទិ។

អថ ខោ មារោ បាបិមា, អចិរបក្កន្តេ អាយស្មន្តេ អានន្ទេ, យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋាសិ។ ឯកមន្តំ ឋិតោ ខោ មារោ បាបិមា ភគវន្តំ ឯតទវោច –

“បរិនិព្ពាតុ ទានិ, ភន្តេ, ភគវា; បរិនិព្ពាតុ សុគតោ; បរិនិព្ពានកាលោ ទានិ, ភន្តេ, ភគវតោ។ ភាសិតា ខោ បនេសា, ភន្តេ, ភគវតា វាចា – ‘ន តាវាហំ, បាបិម, បរិនិព្ពាយិស្សាមិ យាវ មេ ភិក្ខូ ន សាវកា ភវិស្សន្តិ វិយត្តា វិនីតា វិសារទា [វិសារទា បត្តយោគក្ខេមា (អ. និ. ៨.៧០), វិសារទប្បត្តា យោគក្ខេមា (សី. បី. ក.), វិសារទប្បត្តា យោគក្ខេមកាមា (ស្យា.)] ពហុស្សុតា ធម្មធរា ធម្មានុធម្មប្បដិបន្នា សាមីចិប្បដិបន្នា អនុធម្មចារិនោ, សកំ អាចរិយកំ ឧគ្គហេត្វា អាចិក្ខិស្សន្តិ ទេសេស្សន្តិ បញ្ញបេស្សន្តិ បដ្ឋបេស្សន្តិ វិវរិស្សន្តិ

វិភជិស្សន្តិ ឧត្តានីករិស្សន្តិ ឧប្បន្នំ បរប្បវាទំ សហធម្មេន សុនិគ្គហិតំ និគ្គហេត្វា សប្បាដិហារិយំ ធម្មំ ទេសេស្សន្តី’តិ។ ឯតរហិ ខោ បន, ភន្តេ [សន្តិ ខោ បន ភន្តេ ឯតរហិ (សី. បី. សំ. និ. ៥.៨២២)] ភិក្ខូ ភគវតោ សាវកា វិយត្តា វិនីតា វិសារទា ពហុស្សុតា ធម្មធរា ធម្មានុធម្មប្បដិបន្នា សាមីចិប្បដិបន្នា អនុធម្មចារិនោ សកំ អាចរិយកំ ឧគ្គហេត្វា អាចិក្ខន្តិ ទេសេន្តិ បញ្ញបេន្តិ បដ្ឋបេន្តិ វិវរន្តិ វិភជន្តិ ឧត្តានីករោន្តិ ឧប្បន្នំ បរប្បវាទំ សហធម្មេន សុនិគ្គហិតំ និគ្គហេត្វា សប្បាដិហារិយំ ធម្មំ ទេសេន្តិ។ បរិនិព្ពាតុ ទានិ, ភន្តេ, ភគវា; បរិនិព្ពាតុ សុគតោ; បរិនិព្ពានកាលោ ទានិ, ភន្តេ, ភគវតោ។

“ភាសិតា ខោ បនេសា, ភន្តេ, ភគវតា វាចា – ‘ន តាវាហំ, បាបិម, បរិនិព្ពាយិស្សាមិ យាវ មេ ភិក្ខុនិយោ ន សាវិកា ភវិស្សន្តិ វិយត្តា វិនីតា វិសារទា ពហុស្សុតា ធម្មធរា ធម្មានុធម្មប្បដិបន្នា សាមីចិប្បដិបន្នា អនុធម្មចារិនិយោ សកំ អាចរិយកំ ឧគ្គហេត្វា អាចិក្ខិស្សន្តិ ទេសេស្សន្តិ បញ្ញបេស្សន្តិ បដ្ឋបេស្សន្តិ វិវរិស្សន្តិ វិភជិស្សន្តិ ឧត្តានីករិស្សន្តិ ឧប្បន្នំ បរប្បវាទំ សហធម្មេន សុនិគ្គហិតំ និគ្គហេត្វា សប្បាដិហារិយំ ធម្មំ ទេសេស្សន្តី’តិ។ ឯតរហិ ខោ បន, ភន្តេ , ភិក្ខុនិយោ ភគវតោ សាវិកា វិយត្តា វិនីតា វិសារទា ពហុស្សុតា ធម្មធរា ធម្មានុធម្មប្បដិបន្នា សាមីចិប្បដិបន្នា អនុធម្មចារិនិយោ សកំ អាចរិយកំ ឧគ្គហេត្វា អាចិក្ខន្តិ ទេសេន្តិ បញ្ញបេន្តិ បដ្ឋបេន្តិ វិវរន្តិ វិភជន្តិ ឧត្តានីករោន្តិ ឧប្បន្នំ បរប្បវាទំ សហធម្មេន សុនិគ្គហិតំ និគ្គហេត្វា សប្បាដិហារិយំ ធម្មំ ទេសេន្តិ។ បរិនិព្ពាតុ ទានិ, ភន្តេ, ភគវា; បរិនិព្ពាតុ សុគតោ; បរិនិព្ពានកាលោ ទានិ, ភន្តេ, ភគវតោ។

“ភាសិតា ខោ បនេសា, ភន្តេ, ភគវតា វាចា – ‘ន តាវាហំ, បាបិម, បរិនិព្ពាយិស្សាមិ យាវ មេ ឧបាសកា ន សាវកា ភវិស្សន្តិ វិយត្តា វិនីតា វិសារទា ពហុស្សុតា ធម្មធរា ធម្មានុធម្មប្បដិបន្នា សាមីចិប្បដិបន្នា អនុធម្មចារិនោ សកំ អាចរិយកំ ឧគ្គហេត្វា អាចិក្ខិស្សន្តិ ទេសេស្សន្តិ បញ្ញបេស្សន្តិ បដ្ឋបេស្សន្តិ វិវរិស្សន្តិ វិភជិស្សន្តិ ឧត្តានីករិស្សន្តិ ឧប្បន្នំ បរប្បវាទំ សហធម្មេន សុនិគ្គហិតំ និគ្គហេត្វា សប្បាដិហារិយំ ធម្មំ ទេសេស្សន្តី’តិ។ ឯតរហិ ខោ បន, ភន្តេ, ឧបាសកា ភគវតោ សាវកា វិយត្តា វិនីតា វិសារទា ពហុស្សុតា ធម្មធរា ធម្មានុធម្មប្បដិបន្នា សាមីចិប្បដិបន្នា អនុធម្មចារិនោ សកំ អាចរិយកំ ឧគ្គហេត្វា អាចិក្ខន្តិ ទេសេន្តិ បញ្ញបេន្តិ បដ្ឋបេន្តិ វិវរន្តិ វិភជន្តិ ឧត្តានីករោន្តិ ឧប្បន្នំ បរប្បវាទំ សហធម្មេន សុនិគ្គហិតំ និគ្គហេត្វា សប្បាដិហារិយំ ធម្មំ ទេសេន្តិ។ បរិនិព្ពាតុ ទានិ, ភន្តេ, ភគវា; បរិនិព្ពាតុ សុគតោ; បរិនិព្ពានកាលោ ទានិ, ភន្តេ, ភគវតោ។

“ភាសិតា ខោ បនេសា, ភន្តេ, ភគវតា វាចា – ‘ន តាវាហំ, បាបិម, បរិនិព្ពាយិស្សាមិ យាវ មេ ឧបាសិកា ន សាវិកា ភវិស្សន្តិ វិយត្តា វិនីតា វិសារទា ពហុស្សុតា ធម្មធរា ធម្មានុធម្មប្បដិបន្នា សាមីចិប្បដិបន្នា អនុធម្មចារិនិយោ សកំ អាចរិយកំ ឧគ្គហេត្វា អាចិក្ខិស្សន្តិ ទេសេស្សន្តិ បញ្ញបេស្សន្តិ បដ្ឋបេស្សន្តិ វិវរិស្សន្តិ វិភជិស្សន្តិ ឧត្តានីករិស្សន្តិ ឧប្បន្នំ បរប្បវាទំ សហធម្មេន សុនិគ្គហិតំ និគ្គហេត្វា សប្បាដិហារិយំ ធម្មំ ទេសេស្សន្តី’តិ។ ឯតរហិ ខោ បន, ភន្តេ, ឧបាសិកា ភគវតោ សាវិកា វិយត្តា វិនីតា វិសារទា ពហុស្សុតា ធម្មធរា ធម្មានុធម្មប្បដិបន្នា សាមីចិប្បដិបន្នា អនុធម្មចារិនិយោ សកំ អាចរិយកំ ឧគ្គហេត្វា អាចិក្ខន្តិ ទេសេន្តិ បញ្ញបេន្តិ បដ្ឋបេន្តិ វិវរន្តិ វិភជន្តិ ឧត្តានីករោន្តិ ឧប្បន្នំ បរប្បវាទំ សហធម្មេន សុនិគ្គហិតំ និគ្គហេត្វា សប្បាដិហារិយំ ធម្មំ ទេសេន្តិ។ បរិនិព្ពាតុ ទានិ, ភន្តេ, ភគវា; បរិនិព្ពាតុ សុគតោ; បរិនិព្ពានកាលោ ទានិ, ភន្តេ, ភគវតោ។

“ភាសិតា ខោ បនេសា, ភន្តេ, ភគវតា វាចា – ‘ន តាវាហំ, បាបិម, បរិនិព្ពាយិស្សាមិ យាវ មេ ឥទំ ព្រហ្មចរិយំ ន ឥទ្ធញ្ចេវ ភវិស្សតិ ផីតញ្ច វិត្ថារិកំ ពាហុជញ្ញំ បុថុភូតំ យាវ ទេវមនុស្សេហិ សុប្បកាសិត’ន្តិ។ ឯតរហិ ខោ បន, ភន្តេ [តយិទំ ភន្តេ (សំ. និ. ៥.៨២២)], ភគវតោ ព្រហ្មចរិយំ ឥទ្ធញ្ចេវ ផីតញ្ច វិត្ថារិកំ ពាហុជញ្ញំ បុថុភូតំ យាវ ទេវមនុស្សេហិ សុប្បកាសិតំ។ បរិនិព្ពាតុ ទានិ, ភន្តេ, ភគវា; បរិនិព្ពាតុ សុគតោ; បរិនិព្ពានកាលោ ទានិ, ភន្តេ, ភគវតោ”តិ។

ឯវំ វុត្តេ, ភគវា មារំ បាបិមន្តំ ឯតទវោច – “អប្បោស្សុក្កោ ត្វំ, បាបិម, ហោហិ។ ន ចិរំ តថាគតស្ស បរិនិព្ពានំ ភវិស្សតិ។ ឥតោ តិណ្ណំ មាសានំ អច្ចយេន តថាគតោ បរិនិព្ពាយិស្សតី”តិ។

អថ ខោ ភគវា ចាបាលេ ចេតិយេ សតោ សម្បជានោ អាយុសង្ខារំ ឱស្សជ្ជិ។ ឱស្សដ្ឋេ ច ភគវតា អាយុសង្ខារេ មហាភូមិចាលោ អហោសិ ភីសនកោ លោមហំសោ, ទេវទុន្ទុភិយោ [ទេវទុន្ទ្រភិយោ (ក.)] ច ផលិំសុ។

អថ ខោ ភគវា ឯតមត្ថំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

“គុលមគុលញ្ច សម្ភវំ,
ភវសង្ខារមវស្សជិ មុនិ;
អជ្ឈត្តរតោ សមាហិតោ,
អភិន្ទិ កវចមិវត្តសម្ភវ”ន្តិ។ បឋមំ;

២. សត្តជដិលសុត្តំ

៥២. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ បុព្ពារាមេ មិគារមាតុបាសាទេ។ តេន ខោ បន សមយេន ភគវា សាយន្ហសមយំ បដិសល្លានា វុដ្ឋិតោ ពហិទ្វារកោដ្ឋកេ និសិន្នោ ហោតិ។ អថ ខោ រាជា បសេនទិ កោសលោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។

តេន ខោ បន សមយេន សត្ត ច ជដិលា, សត្ត ច និគណ្ឋា, សត្ត ច អចេលកា, សត្ត ច ឯកសាដកា, សត្ត ច បរិព្ពាជកា, បរូឡ្ហកច្ឆនខលោមា ខារិវិធមាទាយ [ខារិវិធមាទាយ (ក. សំ. និ. ១.១២២; ទី. និ. ១.២៨០)] ភគវតោ អវិទូរេ អតិក្កមន្តិ។

អទ្ទសា ខោ រាជា បសេនទិ កោសលោ តេ សត្ត ច ជដិលេ, សត្ត ច និគណ្ឋេ, សត្ត ច អចេលកេ, សត្ត ច ឯកសាដកេ, សត្ត ច បរិព្ពាជកេ , បរូឡ្ហកច្ឆនខលោមេ ខារិវិធមាទាយ ភគវតោ អវិទូរេ អតិក្កមន្តេ។ ទិស្វាន ឧដ្ឋាយាសនា ឯកំសំ ឧត្តរាសង្គំ ករិត្វា ទក្ខិណជាណុមណ្ឌលំ បឋវិយំ [បឋវិយំ (សី. ស្យា. បី.)] និហន្ត្វា យេន តេ សត្ត ច ជដិលា, សត្ត ច និគណ្ឋា, សត្ត ច អចេលកា, សត្ត ច ឯកសាដកា, សត្ត ច បរិព្ពាជកា, តេនញ្ជលិំ បណាមេត្វា តិក្ខត្តុំ នាមំ សាវេសិ – “រាជាហំ, ភន្តេ, បសេនទិ កោសលោ; រាជាហំ, ភន្តេ, បសេនទិ កោសលោ; រាជាហំ, ភន្តេ, បសេនទិ កោសលោ”តិ។

អថ ខោ រាជា បសេនទិ កោសលោ អចិរបក្កន្តេសុ តេសុ សត្តសុ ច ជដិលេសុ, សត្តសុ ច និគណ្ឋេសុ, សត្តសុ ច អចេលកេសុ, សត្តសុ ច ឯកសាដកេសុ, សត្តសុ ច បរិព្ពាជកេសុ, យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ រាជា បសេនទិ កោសលោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “យេ ខោ [យេ ច ខោ (សី.), យេ ច តេ (ស្យា.), យេ នុ កេចិ ខោ (បី.), យេ តេ (សំ. និ. ១.១២២), យេ នុ ខោ កេចិ (?)] ភន្តេ, លោកេ អរហន្តោ វា អរហត្តមគ្គំ វា សមាបន្នា ឯតេ តេសំ អញ្ញតរេ”តិ [អញ្ញតរាតិ (សី. ក.), អញ្ញតរោតិ (ស្យា. បី.)]។

“ទុជ្ជានំ ខោ ឯតំ, មហារាជ, តយា គិហិនា កាមភោគិនា បុត្តសម្ពាធសយនំ អជ្ឈាវសន្តេន កាសិកចន្ទនំ បច្ចនុភោន្តេន មាលាគន្ធវិលេបនំ ធារយន្តេន ជាតរូបរជតំ សាទិយន្តេន – ឥមេ វា អរហន្តោ, ឥមេ វា អរហត្តមគ្គំ សមាបន្នាតិ។

“សំវាសេន ខោ, មហារាជ, សីលំ វេទិតព្ពំ។ តញ្ច ខោ ទីឃេន អទ្ធុនា ន ឥត្តរំ [ន ឥត្តរេន (ស្យា. សី. ស្យា. អដ្ឋ.)], មនសិករោតា នោ អមនសិករោតា, បញ្ញវតា នោ ទុប្បញ្ញេន។ សំវោហារេន ខោ, មហារាជ, សោចេយ្យំ វេទិតព្ពំ។ តញ្ច ខោ ទីឃេន អទ្ធុនា ន ឥត្តរំ, មនសិករោតា នោ អមនសិករោតា, បញ្ញវតា នោ ទុប្បញ្ញេន។ អាបទាសុ ខោ, មហារាជ, ថាមោ វេទិតព្ពោ។ សោ ច ខោ ទីឃេន អទ្ធុនា ន ឥត្តរំ, មនសិករោតា នោ អមនសិករោតា, បញ្ញវតា នោ ទុប្បញ្ញេន។ សាកច្ឆាយ ខោ, មហារាជ, បញ្ញា វេទិតព្ពា។ សា ច ខោ ទីឃេន អទ្ធុនា ន ឥត្តរំ, មនសិករោតា នោ អមនសិករោតា, បញ្ញវតា នោ ទុប្បញ្ញេនា”តិ ។

“អច្ឆរិយំ, ភន្តេ, អព្ភុតំ, ភន្តេ! យាវ សុភាសិតំ ចិទំ [សុភាសិតមិទំ (សំ. និ. ១.១២២)], ភន្តេ, ភគវតា – ‘ទុជ្ជានំ ខោ ឯតំ, មហារាជ, តយា គិហិនា បុត្តសម្ពាធសយនំ អជ្ឈាវសន្តេន កាសិកចន្ទនំ បច្ចនុភោន្តេន មាលាគន្ធវិលេបនំ ធារយន្តេន ជាតរូបរជតំ សាទិយន្តេន – ឥមេ វា អរហន្តោ, ឥមេ វា អរហត្តមគ្គំ សមាបន្នាតិ។ សំវាសេន ខោ, មហារាជ, សីលំ វេទិតព្ពំ...បេ.... សាកច្ឆាយ ខោ, មហារាជ, បញ្ញា វេទិតព្ពា។ សា ច ខោ ទីឃេន អទ្ធុនា ន ឥត្តរំ, មនសិករោតា នោ អមនសិករោតា, បញ្ញវតា នោ ទុប្បញ្ញេនា’”តិ។

“ឯតេ, ភន្តេ, មម បុរិសា ចោរា [ចរា (សំ. និ. ១.១២២)] ឱចរកា ជនបទំ ឱចរិត្វា គច្ឆន្តិ។ តេហិ បឋមំ ឱចិណ្ណំ អហំ បច្ឆា ឱសារិស្សាមិ [ឱតរិស្សាមិ (សី. ស្យា. បី.), ឱយាយិស្សាមិ (សី. ស្យា. អដ្ឋ.), ឱសាបយិស្សាមិ (សំ. និ. ១.១២២)]។ ឥទានិ តេ, ភន្តេ, តំ រជោជល្លំ បវាហេត្វា សុន្ហាតា សុវិលិត្តា កប្បិតកេសមស្សូ ឱទាតវត្ថវសនា បញ្ចហិ កាមគុណេហិ សមប្បិតា សមង្គិភូតា បរិចារេស្សន្តិ” [ចារិយន្តិ (ស្យា.)] តិ។

អថ ខោ ភគវា ឯតមត្ថំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

“ន វាយមេយ្យ សព្ពត្ថ, នាញ្ញស្ស បុរិសោ សិយា;
នាញ្ញំ និស្សាយ ជីវេយ្យ, ធម្មេន ន វណី [វាណី (សី.), វណី (ស្យា. បី.), វាណិជំ (ក.)] ចរេ”តិ។ ទុតិយំ;

៣. បច្ចវេក្ខណសុត្តំ

៥៣. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ តេន ខោ បន សមយេន ភគវា អត្តនោ អនេកេ បាបកេ អកុសលេ ធម្មេ បហីនេ បច្ចវេក្ខមានោ និសិន្នោ ហោតិ, អនេកេ ច កុសលេ ធម្មេ ភាវនាបារិបូរិំ គតេ។

អថ ខោ ភគវា [ឯតមត្ថំ វិទិត្វា (សី. ក.)] អត្តនោ អនេកេ បាបកេ អកុសលេ ធម្មេ បហីនេ វិទិត្វា អនេកេ ច កុសលេ ធម្មេ ភាវនាបារិបូរិំ គតេ [ឯតមត្ថំ វិទិត្វា (សី. ក.)] តាយំ វេលាយំ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

“អហុ បុព្ពេ តទា នាហុ, នាហុ បុព្ពេ តទា អហុ;
ន ចាហុ ន ច ភវិស្សតិ, ន ចេតរហិ វិជ្ជតី”តិ។ តតិយំ;

៤. បឋមនានាតិត្ថិយសុត្តំ

៥៤. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ តេន ខោ បន សមយេន សម្ពហុលា នានាតិត្ថិយសមណព្រាហ្មណបរិព្ពាជកា សាវត្ថិយំ បដិវសន្តិ នានាទិដ្ឋិកា នានាខន្តិកា នានារុចិកា នានាទិដ្ឋិនិស្សយនិស្សិតា។

សន្តេកេ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – “សស្សតោ លោកោ, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ”ន្តិ។ សន្តិ បនេកេ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – “អសស្សតោ លោកោ, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ”ន្តិ។ សន្តេកេ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – “អន្តវា លោកោ, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ”ន្តិ។ សន្តិ បនេកេ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – “អនន្តវា លោកោ, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ”ន្តិ។ សន្តេកេ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – “តំ ជីវំ តំ សរីរំ, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ”ន្តិ។ សន្តិ បនេកេ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – “អញ្ញំ ជីវំ អញ្ញំ សរីរំ, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ”ន្តិ។ សន្តេកេ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – “ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា , ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ”ន្តិ។ សន្តិ បនេកេ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – “ន ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ”ន្តិ។ សន្តេកេ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – “ហោតិ ច ន ច ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ”ន្តិ។ សន្តិ បនេកេ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – “នេវ ហោតិ ន ន ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ”ន្តិ។

តេ ភណ្ឌនជាតា កលហជាតា វិវាទាបន្នា អញ្ញមញ្ញំ មុខសត្តីហិ វិតុទន្តា វិហរន្តិ – “ឯទិសោ ធម្មោ, នេទិសោ ធម្មោ; នេទិសោ ធម្មោ, ឯទិសោ ធម្មោ”តិ។

អថ ខោ សម្ពហុលា ភិក្ខូ បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ សាវត្ថិំ បិណ្ឌាយ បាវិសិំសុ។ សាវត្ថិយំ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា បច្ឆាភត្តំ បិណ្ឌបាតបដិក្កន្តា យេន ភគវា តេនុបសង្កមិំសុ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិំសុ។ ឯកមន្តំ និសិន្នា ខោ តេ ភិក្ខូ ភគវន្តំ ឯតទវោចុំ –

“ឥធ, ភន្តេ, សម្ពហុលា នានាតិត្ថិយសមណព្រាហ្មណបរិព្ពាជកា សាវត្ថិយំ បដិវសន្តិ នានាទិដ្ឋិកា នានាខន្តិកា នានារុចិកា នានាទិដ្ឋិនិស្សយនិស្សិតា។

“សន្តេកេ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – ‘សស្សតោ លោកោ, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ’ន្តិ…បេ.… តេ ភណ្ឌនជាតា កលហជាតា វិវាទាបន្នា អញ្ញមញ្ញំ មុខសត្តីហិ វិតុទន្តា វិហរន្តិ – ‘ឯទិសោ ធម្មោ, នេទិសោ ធម្មោ; នេទិសោ ធម្មោ, ឯទិសោ ធម្មោ’” តិ។

“អញ្ញតិត្ថិយា, ភិក្ខវេ, បរិព្ពាជកា អន្ធា អចក្ខុកា; អត្ថំ ន ជានន្តិ, អនត្ថំ ន ជានន្តិ, ធម្មំ ន ជានន្តិ, អធម្មំ ន ជានន្តិ។ តេ អត្ថំ អជានន្តា អនត្ថំ អជានន្តា ធម្មំ អជានន្តា អធម្មំ អជានន្តា ភណ្ឌនជាតា កលហជាតា វិវាទាបន្នា អញ្ញមញ្ញំ មុខសត្តីហិ វិតុទន្តា វិហរន្តិ – ‘ឯទិសោ ធម្មោ, នេទិសោ ធម្មោ; នេទិសោ ធម្មោ, ឯទិសោ ធម្មោ’”តិ។

“ភូតបុព្ពំ, ភិក្ខវេ, ឥមិស្សាយេវ សាវត្ថិយា អញ្ញតរោ រាជា អហោសិ។ អថ ខោ, ភិក្ខវេ, សោ រាជា អញ្ញតរំ បុរិសំ អាមន្តេសិ – ‘ឯហិ ត្វំ, អម្ភោ បុរិស, យាវតកា សាវត្ថិយា ជច្ចន្ធា តេ សព្ពេ ឯកជ្ឈំ សន្និបាតេហី’តិ។ ‘ឯវំ, ទេវា’តិ ខោ, ភិក្ខវេ, សោ បុរិសោ តស្ស រញ្ញោ បដិស្សុត្វា យាវតកា សាវត្ថិយា ជច្ចន្ធា តេ សព្ពេ គហេត្វា យេន សោ រាជា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា តំ រាជានំ ឯតទវោច – ‘សន្និបាតិតា ខោ តេ, ទេវ, យាវតកា សាវត្ថិយា ជច្ចន្ធា’តិ ។ ‘តេន ហិ, ភណេ, ជច្ចន្ធានំ ហត្ថឹ ទស្សេហី’តិ។ ‘ឯវំ, ទេវា’តិ ខោ, ភិក្ខវេ, សោ បុរិសោ តស្ស រញ្ញោ បដិស្សុត្វា ជច្ចន្ធានំ ហត្ថឹ ទស្សេសិ។

“ឯកច្ចានំ ជច្ចន្ធានំ ហត្ថិស្ស សីសំ ទស្សេសិ – ‘ឯទិសោ, ជច្ចន្ធា, ហត្ថី’តិ។ ឯកច្ចានំ ជច្ចន្ធានំ ហត្ថិស្ស កណ្ណំ ទស្សេសិ – ‘ឯទិសោ, ជច្ចន្ធា, ហត្ថី’តិ។ ឯកច្ចានំ ជច្ចន្ធានំ ហត្ថិស្ស ទន្តំ ទស្សេសិ – ‘ឯទិសោ, ជច្ចន្ធា, ហត្ថី’តិ។ ឯកច្ចានំ ជច្ចន្ធានំ ហត្ថិស្ស សោណ្ឌំ ទស្សេសិ – ‘ឯទិសោ, ជច្ចន្ធា, ហត្ថី’តិ។ ឯកច្ចានំ ជច្ចន្ធានំ ហត្ថិស្ស កាយំ ទស្សេសិ – ‘ឯទិសោ, ជច្ចន្ធា, ហត្ថី’តិ។ ឯកច្ចានំ ជច្ចន្ធានំ ហត្ថិស្ស បាទំ ទស្សេសិ – ‘ឯទិសោ, ជច្ចន្ធា, ហត្ថី’តិ។ ឯកច្ចានំ ជច្ចន្ធានំ ហត្ថិស្ស សត្ថឹ [បិដ្ឋឹ (ស្យា.)] ទស្សេសិ – ‘ឯទិសោ, ជច្ចន្ធា, ហត្ថី’តិ។ ឯកច្ចានំ ជច្ចន្ធានំ ហត្ថិស្ស នង្គុដ្ឋំ ទស្សេសិ – ‘ឯទិសោ, ជច្ចន្ធា, ហត្ថី’តិ។ ឯកច្ចានំ ជច្ចន្ធានំ ហត្ថិស្ស វាលធឹ ទស្សេសិ – ‘ឯទិសោ, ជច្ចន្ធា, ហត្ថី’”តិ។

“អថ ខោ, ភិក្ខវេ, សោ បុរិសោ ជច្ចន្ធានំ ហត្ថឹ ទស្សេត្វា យេន សោ រាជា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា តំ រាជានំ ឯតទវោច – ‘ទិដ្ឋោ ខោ តេហិ, ទេវ, ជច្ចន្ធេហិ ហត្ថី; យស្ស ទានិ កាលំ មញ្ញសី’តិ។

“អថ ខោ, ភិក្ខវេ, សោ រាជា យេន តេ ជច្ចន្ធា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា តេ ជច្ចន្ធេ ឯតទវោច – ‘ទិដ្ឋោ វោ, ជច្ចន្ធា, ហត្ថី’តិ ? ‘ឯវំ, ទេវ, ទិដ្ឋោ នោ ហត្ថី’តិ។ ‘វទេថ, ជច្ចន្ធា, កីទិសោ ហត្ថី’តិ?

“យេហិ, ភិក្ខវេ, ជច្ចន្ធេហិ ហត្ថិស្ស សីសំ ទិដ្ឋំ អហោសិ, តេ ឯវមាហំសុ – ‘ឯទិសោ, ទេវ, ហត្ថី សេយ្យថាបិ កុម្ភោ’តិ។

“យេហិ, ភិក្ខវេ, ជច្ចន្ធេហិ ហត្ថិស្ស កណ្ណោ ទិដ្ឋោ អហោសិ, តេ ឯវមាហំសុ – ‘ឯទិសោ, ទេវ, ហត្ថី សេយ្យថាបិ សុប្បោ’តិ។

“យេហិ, ភិក្ខវេ, ជច្ចន្ធេហិ ហត្ថិស្ស ទន្តោ ទិដ្ឋោ អហោសិ, តេ ឯវមាហំសុ – ‘ឯទិសោ, ទេវ, ហត្ថី សេយ្យថាបិ ខីលោ’តិ។

“យេហិ , ភិក្ខវេ, ជច្ចន្ធេហិ ហត្ថិស្ស សោណ្ឌោ ទិដ្ឋោ អហោសិ, តេ ឯវមាហំសុ – ‘ឯទិសោ, ទេវ, ហត្ថី សេយ្យថាបិ នង្គលីសា’តិ។

“យេហិ, ភិក្ខវេ, ជច្ចន្ធេហិ ហត្ថិស្ស កាយោ ទិដ្ឋោ អហោសិ, តេ ឯវមាហំសុ – ‘ឯទិសោ, ទេវ, ហត្ថី សេយ្យថាបិ កោដ្ឋោ’តិ។

“យេហិ , ភិក្ខវេ, ជច្ចន្ធេហិ ហត្ថិស្ស បាទោ ទិដ្ឋោ អហោសិ, តេ ឯវមាហំសុ – ‘ឯទិសោ, ទេវ, ហត្ថី សេយ្យថាបិ ថូណោ’តិ។

“យេហិ, ភិក្ខវេ, ជច្ចន្ធេហិ ហត្ថិស្ស សត្ថិ ទិដ្ឋោ [បិដ្ឋិ ទិដ្ឋា (ក. សី. ស្យា. បី.), សត្ថិ ទិដ្ឋា (ក. សី.)] ហោសិ, តេ ឯវមាហំសុ – ‘ឯទិសោ, ទេវ, ហត្ថី សេយ្យថាបិ ឧទុក្ខលោ’តិ។

“យេហិ, ភិក្ខវេ, ជច្ចន្ធេហិ ហត្ថិស្ស នង្គុដ្ឋំ ទិដ្ឋំ អហោសិ, តេ ឯវមាហំសុ – ‘ឯទិសោ, ទេវ, ហត្ថី សេយ្យថាបិ មុសលោ’តិ។

“យេហិ, ភិក្ខវេ, ជច្ចន្ធេហិ ហត្ថិស្ស វាលធិ ទិដ្ឋោ អហោសិ, តេ ឯវមាហំសុ – ‘ឯទិសោ, ទេវ, ហត្ថី សេយ្យថាបិ សម្មជ្ជនី’តិ។

“តេ ‘ឯទិសោ ហត្ថី, នេទិសោ ហត្ថី; នេទិសោ ហត្ថី, ឯទិសោ ហត្ថី’’តិ អញ្ញមញ្ញំ មុដ្ឋីហិ សំសុម្ភិំសុ [សំយុជ្ឈឹសុ (ក. សី., ស្យា. បី.)]។ តេន ច បន, ភិក្ខវេ, សោ រាជា អត្តមនោ អហោសិ។

“ឯវមេវ ខោ, ភិក្ខវេ, អញ្ញតិត្ថិយា បរិព្ពាជកា អន្ធា អចក្ខុកា។ តេ អត្ថំ ន ជានន្តិ អនត្ថំ ន ជានន្តិ, ធម្មំ ន ជានន្តិ អធម្មំ ន ជានន្តិ។ តេ អត្ថំ អជានន្តា អនត្ថំ អជានន្តា, ធម្មំ អជានន្តា អធម្មំ អជានន្តា ភណ្ឌនជាតា កលហជាតា វិវាទាបន្នា អញ្ញមញ្ញំ មុខសត្តីហិ វិតុទន្តា វិហរន្តិ – ‘ឯទិសោ ធម្មោ, នេទិសោ ធម្មោ; នេទិសោ ធម្មោ, ឯទិសោ ធម្មោ’’’តិ។

អថ ខោ ភគវា ឯតមត្ថំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

> “ឥមេសុ កិរ សជ្ជន្តិ, ឯកេ សមណព្រាហ្មណា;
> វិគ្គយ្ហ នំ វិវទន្តិ, ជនា ឯកង្គទស្សិនោ’’តិ។ ចតុត្ថំ;

៥. ទុតិយនានាតិត្ថិយសុត្តំ

៥៥. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ តេន ខោ បន សមយេន សម្ពហុលា នានាតិត្ថិយសមណព្រាហ្មណបរិព្ពាជកា សាវត្ថិយំ បដិវសន្តិ នានាទិដ្ឋិកា នានាខន្តិកា នានារុចិកា នានាទិដ្ឋិនិស្សយនិស្សិតា។

សន្តេកេ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – “សស្សតោ អត្តា ច លោកោ ច, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ’’ន្តិ។ សន្តិ បនេកេ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – “អសស្សតោ អត្តា ច លោកោ ច, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ’’ន្តិ។ សន្តេកេ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – “សស្សតោ ច អសស្សតោ ច [សស្សតោ អសស្សតោ (សី.)] អត្តា ច លោកោ ច, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ’’ន្តិ។ សន្តិ បនេកេ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – “នេវ សស្សតោ នាសស្សតោ អត្តា ច លោកោ ច, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ’’ន្តិ។ សន្តេកេ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – “សយំកតោ អត្តា ច លោកោ ច, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ’’ន្តិ។ សន្តិ បនេកេ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – “បរំកតោ អត្តា ច លោកោ ច, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ’’ន្តិ។ សន្តេកេ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – “សយំកតោ ច បរំកតោ ច [សយំកតោ បរំកតោ (សី.)] អត្តា ច លោកោ ច, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ’’ន្តិ។ សន្តិ បនេកេ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – “អសយំការោ អបរំការោ [អសយំការោ ច អបរំការោ ច (ស្យា. បី.)] អធិច្ចសមុប្បន្នោ អត្តា ច លោកោ ច, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ’’ន្តិ។ សន្តេកេ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – “សស្សតំ សុខទុក្ខំ អត្តា ច លោកោ ច, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ’’ន្តិ។ សន្តិ បនេកេ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – “អសស្សតំ សុខទុក្ខំ អត្តា ច លោកោ ច, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ’’ន្តិ។ សន្តេកេ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – “សស្សតញ្ច អសស្សតញ្ច [សស្សតំ អសស្សតំ (សី.)] សុខទុក្ខំ អត្តា ច លោកោ ច, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ’’ន្តិ។ សន្តិ បនេកេ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – “នេវ សស្សតំ នាសស្សតំ សុខទុក្ខំ អត្តា ច លោកោ ច, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ’’ន្តិ។ សន្តេកេ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – “សយំកតំ សុខទុក្ខំ អត្តា ច លោកោ ច, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ’’ន្តិ។ សន្តិ បនេកេ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – “បរំកតំ សុខទុក្ខំ អត្តា ច លោកោ ច, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ’’ន្តិ។ សន្តេកេ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – “សយំកតញ្ច បរំកតញ្ច [សយំកថំ បរំកតំ (សី.)] សុខទុក្ខំ អត្តា ច លោកោ ច, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ’’ន្តិ។ សន្តិ បនេកេ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – “អសយំការំ អបរំការំ អធិច្ចសមុប្បន្នំ សុខទុក្ខំ អត្តា ច លោកោ ច, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ’’ន្តិ។

តេ ភណ្ឌនជាតា កលហជាតា វិវាទាបន្នា អញ្ញមញ្ញំ មុខសត្តីហិ វិតុទន្តា វិហរន្តិ – “ឯទិសោ ធម្មោ, នេទិសោ ធម្មោ; នេទិសោ ធម្មោ, ឯទិសោ ធម្មោ’’តិ។

អថ ខោ សម្ពហុលា ភិក្ខូ បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ សាវត្ថិំ បិណ្ឌាយ បាវិសឹសុ។ សាវត្ថិយំ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា បច្ឆាភត្តំ បិណ្ឌបាតបដិក្កន្តា យេន ភគវា តេនុបសង្កមិំសុ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិំសុ។ ឯកមន្តំ និសិន្នា ខោ តេ ភិក្ខូ ភគវន្តំ ឯតទវោចុំ –

“តេធ, ភន្តេ, សម្ពហុលា នានាតិត្ថិយសមណព្រាហ្មណបរិព្ពាជកា សាវត្ថិយំ បដិវសន្តិ នានាទិដ្ឋិកា នានាខន្តិកា នានារុចិកា នានាទិដ្ឋិនិស្សយនិស្សិតា។

“សន្តេកេ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – ‘សស្សតោ អត្តា ច លោកោ ច, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ’ន្តិ...បេ.... តេ ភណ្ឌនជាតា កលហជាតា វិវាទាបន្នា អញ្ញមញ្ញំ មុខសត្តីហិ វិតុទន្តា វិហរន្តិ – ‘ឯទិសោ ធម្មោ, នេទិសោ ធម្មោ; នេទិសោ ធម្មោ, ឯទិសោ ធម្មោ’”តិ។

“អញ្ញតិត្ថិយា, ភិក្ខវេ, បរិព្ពាជកា អន្ធា អចក្ខុកា; អត្ថំ ន ជានន្តិ អនត្ថំ ន ជានន្តិ, ធម្មំ ន ជានន្តិ អធម្មំ ន ជានន្តិ។ តេ អត្ថំ អជានន្តា អនត្ថំ អជានន្តា, ធម្មំ អជានន្តា អធម្មំ អជានន្តា ភណ្ឌនជាតា កលហជាតា វិវាទាបន្នា អញ្ញមញ្ញំ មុខសត្តីហិ វិតុទន្តា វិហរន្តិ – ‘ឯទិសោ ធម្មោ, នេទិសោ ធម្មោ; នេទិសោ ធម្មោ, ឯទិសោ ធម្មោ’”តិ។

អថ ខោ ភគវា ឯតមត្ថំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

“ឥមេសុ កិរ សជ្ជន្តិ, ឯកេ សមណព្រាហ្មណា;
អន្តរាវ វិសីទន្តិ, អប្បត្វាវ តមោគធ”ន្តិ។ បញ្ចមំ;

៦. តតិយនានាតិត្ថិយសុត្តំ

៥៦. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ តេន ខោ បន សមយេន សម្ពហុលា នានាតិត្ថិយសមណព្រាហ្មណបរិព្ពាជកា សាវត្ថិយំ បដិវសន្តិ នានាទិដ្ឋិកា នានាខន្តិកា នានារុចិកា នានាទិដ្ឋិនិស្សយនិស្សិតា។

សន្តេកេ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – “សស្សតោ អត្តា ច លោកោ ច, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ”ន្តិ។ សន្តិ បនេកេ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – “អសស្សតោ អត្តា ច លោកោ ច, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ”ន្តិ។ សន្តេកេ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – “សស្សតោ ច អសស្សតោ ច អត្តា ច លោកោ ច, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ”ន្តិ។ សន្តិ បនេកេ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – “នេវ សស្សតោ នាសស្សតោ អត្តា ច លោកោ ច, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ”ន្តិ។ សន្តេកេ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – “សយំកតោ អត្តា ច លោកោ ច, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ”ន្តិ។ សន្តិ បនេកេ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – “បរំកតោ អត្តា ច លោកោ ច, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ”ន្តិ។ សន្តេកេ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – “សយំកតោ ច បរំកតោ ច អត្តា ច លោកោ ច, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ”ន្តិ។ សន្តិ បនេកេ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – “អសយំការោ អបរំការោ អធិច្ចសមុប្បន្នោ អត្តា ច លោកោ ច, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ”ន្តិ។ សន្តេកេ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – “សស្សតំ សុខទុក្ខំ អត្តា ច លោកោ ច, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ”ន្តិ។ សន្តិ បនេកេ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – “អសស្សតំ សុខទុក្ខំ អត្តា ច លោកោ ច, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ”ន្តិ។ សន្តេកេ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – “សស្សតញ្ច អសស្សតញ្ច សុខទុក្ខំ អត្តា ច លោកោ ច, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ”ន្តិ។ សន្តិ បនេកេ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – “នេវ សស្សតំ នាសស្សតំ សុខទុក្ខំ អត្តា ច លោកោ ច, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ”ន្តិ។ សន្តេកេ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – “សយំកតំ សុខទុក្ខំ អត្តា ច លោកោ ច, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ”ន្តិ។ សន្តិ បនេកេ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – “បរំកតំ សុខទុក្ខំ អត្តា ច លោកោ ច, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ”ន្តិ ។ សន្តេកេ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – “សយំកតញ្ច បរំកតញ្ច សុខទុក្ខំ អត្តា ច លោកោ ច, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ”ន្តិ។ សន្តិ បនេកេ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – “អសយំការំ អបរំការំ អធិច្ចសមុប្បន្នំ សុខទុក្ខំ អត្តា ច លោកោ ច, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ”ន្តិ។

តេ ភណ្ឌនជាតា កលហជាតា វិវាទាបន្នា អញ្ញមញ្ញំ មុខសត្តីហិ វិតុទន្តា វិហរន្តិ – “ឯទិសោ ធម្មោ, នេទិសោ ធម្មោ; នេទិសោ ធម្មោ, ឯទិសោ ធម្មោ”តិ។

អថ ខោ សម្ពហុលា ភិក្ខូ បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ សាវត្ថឹ បិណ្ឌាយ បាវិសឹសុ។ សាវត្ថិយំ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា បច្ឆាភត្តំ បិណ្ឌបាតបដិក្កន្តា យេន ភគវា តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទឹសុ។ ឯកមន្តំ និសិន្នា ខោ តេ ភិក្ខូ ភគវន្តំ ឯតទវោចុំ –

“តេ ច, ភន្តេ, សម្ពហុលា នានាតិត្ថិយសមណព្រាហ្មណបរិព្ពាជកា សាវត្ថិយំ បដិវសន្តិ នានាទិដ្ឋិកា នានាខន្តិកា នានារុចិកា នានាទិដ្ឋិនិស្សយនិស្សិតា។

“សន្តេកេ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – ‘សស្សតោ អត្តា ច លោកោ ច, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ’ន្តិ ...បេ.... តេ ភណ្ឌនជាតា កលហជាតា វិវាទាបន្នា អញ្ញមញ្ញំ មុខសត្តីហិ វិតុទន្តា វិហរន្តិ – ‘ឯទិសោ ធម្មោ, នេទិសោ ធម្មោ; នេទិសោ ធម្មោ, ឯទិសោ ធម្មោ’”តិ។

“អញ្ញតិត្ថិយា, ភិក្ខវេ, បរិព្ពាជកា អន្ធា អចក្ខុកា។ តេ អត្ថំ ន ជានន្តិ អនត្ថំ ន ជានន្តិ, ធម្មំ ន ជានន្តិ អធម្មំ ន ជានន្តិ។ តេ អត្ថំ អជានន្តា អនត្ថំ អជានន្តា, ធម្មំ អជានន្តា អធម្មំ អជានន្តា ភណ្ឌនជាតា កលហជាតា វិវាទាបន្នា អញ្ញមញ្ញំ មុខសត្តីហិ វិតុទន្តា វិហរន្តិ – ‘ឯទិសោ ធម្មោ, នេទិសោ ធម្មោ; នេទិសោ ធម្មោ, ឯទិសោ ធម្មោ’”តិ។

អថ ខោ ភគវា ឯតមត្ថំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

“អហង្ការបសុតាយំ បជា, បរំការូបសំហិតា;
ឯតទេកេ នាព្ភញ្ញំសុ, ន នំ សល្លន្តិ អទ្ទសុំ។

“ឯតញ្ច សល្លំ បដិកច្ច [បដិគច្ច (សី. ស្យា. កំ. បី.)] បស្សតោ;
អហំ ករោមីតិ ន តស្ស ហោតិ;
បរោ ករោតីតិ ន តស្ស ហោតិ។

“មានុបេតា អយំ បជា, មានគន្ថា មានវិនិពទ្ធា [មានវិនិពន្ធា (សី.)];
ទិដ្ឋីសុ សារម្ភកថា, សំសារំ នាតិវត្តតី”តិ។ ឆដ្ឋំ;

៧. សុភូតិសុត្តំ

៥៧. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ តេន ខោ បន សមយេន អាយស្មា សុភូតិ ភគវតោ អវិទូរេ និសិន្នោ ហោតិ បល្លង្កំ អាភុជិត្វា ឧជុំ កាយំ បណិធាយ អវិតក្កំ សមាធិំ សមាបជ្ជិត្វា។

អទ្ទសា ខោ ភគវា អាយស្មន្តំ សុភូតិំ អវិទូរេ និសិន្នំ បល្លង្កំ អាភុជិត្វា ឧជុំ កាយំ បណិធាយ អវិតក្កំ សមាធិំ សមាបន្នំ។

អថ ខោ ភគវា ឯតមត្ថំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

“យស្ស វិតក្កា វិធូបិតា,
អជ្ឈត្តំ សុវិកប្បិតា អសេសា;
តំ សង្គមតិច្ច អរូបសញ្ញី,
ចតុយោគាតិគតោ ន ជាតុ មេតី”តិ [ន ជាតិមេតីតិ (ស្យា. បី. អដ្ឋ. បាឋន្តរំ)]។ សត្តមំ;

៨. គណិកាសុត្តំ

៥៨. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា រាជគហេ វិហរតិ វេឡុវនេ កលន្ទកនិវាបេ។ តេន ខោ បន សមយេន រាជគហេ ទ្វេ បូគា អញ្ញតរិស្សា គណិកាយ សារត្តា ហោន្តិ បដិពទ្ធចិត្តា; ភណ្ឌនជាតា កលហជាតា វិវាទាបន្នា អញ្ញមញ្ញំ បាណីហិបិ ឧបក្កមន្តិ , លេឌ្ឌូហិបិ ឧបក្កមន្តិ , ទណ្ឌេហិបិ ឧបក្កមន្តិ, សត្ថេហិបិ ឧបក្កមន្តិ។ តេ តត្ថ មរណម្បិ និគច្ឆន្តិ មរណមត្តម្បិ ទុក្ខំ។

អថ ខោ សម្ពហុលា ភិក្ខូ បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ រាជគហំ បិណ្ឌាយ បាវិសិំសុ។ រាជគហេ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា បច្ឆាភត្តំ បិណ្ឌបាតបដិក្កន្តា យេន ភគវា តេនុបសង្កមិំសុ ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិំសុ។ ឯកមន្តំ និសិន្នា ខោ តេ ភិក្ខូ ភគវន្តំ ឯតទវោចុំ –

“ឥធ, ភន្តេ, រាជគហេ ទ្វេ បូគា អញ្ញតរិស្សា គណិកាយ សារត្តា បដិពទ្ធចិត្តា; ភណ្ឌនជាតា កលហជាតា វិវាទាបន្នា អញ្ញមញ្ញំ បាណីហិបិ ឧបក្កមន្តិ, លេឌ្ឌូហិបិ ឧបក្កមន្តិ, ទណ្ឌេហិបិ ឧបក្កមន្តិ, សត្ថេហិបិ ឧបក្កមន្តិ។ តេ តត្ថ មរណម្បិ និគច្ឆន្តិ មរណមត្តម្បិ ទុក្ខ”ន្តិ។

អថ ខោ ភគវា ឯតមត្ថំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

“យញ្ច បត្តំ យញ្ច បត្តព្ពំ, ឧភយមេតំ រជានុកិណ្ណំ, អាតុរស្សានុសិក្ខតោ។ យេ ច សិក្ខាសារា សីលព្ពតំ ជីវិតំ ព្រហ្មចរិយំ ឧបដ្ឋានសារា, អយមេកោ អន្តោ។ យេ ច ឯវំវាទិនោ – ‘នត្ថិ កាមេសុ ទោសោ’តិ, អយំ ទុតិយោ អន្តោ។ ឥច្ចេតេ ឧភោ អន្តា កដសិវឌ្ឍនា, កដសិយោ ទិដ្ឋី វឌ្ឍេន្តិ។ ឯតេតេ ឧភោ អន្តេ អនភិញ្ញាយ ឱលីយន្តិ ឯកេ, អតិធាវន្តិ ឯកេ។ យេ ច ខោ តេ អភិញ្ញាយ តត្រ ច នាហេសុំ, តេន ច នាមញ្ញិំសុ, វដ្ដំ តេសំ នត្ថិ បញ្ញាបនាយា”តិ។ អដ្ឋមំ។

៩. ឧបាតិធាវន្តិសុត្តំ

៥៩. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ តេន ខោ បន សមយេន ភគវា រត្តន្ធការតិមិសាយំ អព្ភោកាសេ និសិន្នោ ហោតិ តេលប្បទីបេសុ ឈាយមានេសុ។

តេន ខោ បន សមយេន សម្ពហុលា អធិបាតកា តេសុ តេលប្បទីបេសុ អាបាតបរិបាតំ អនយំ អាបជ្ជន្តិ, ព្យសនំ អាបជ្ជន្តិ [នត្ថិ សីហឡបោត្ថកេ], អនយព្យសនំ អាបជ្ជន្តិ [នត្ថិ សីហឡបោត្ថកេ]។ អទ្ទសា ខោ ភគវា តេ សម្ពហុលេ អធិបាតកេ តេសុ តេលប្បទីបេសុ អាបាតបរិបាតំ អនយំ អាបជ្ជន្តេ, ព្យសនំ អាបជ្ជន្តេ, អនយព្យសនំ អាបជ្ជន្តេ។

អថ ខោ ភគវា ឯតមត្ថំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

“ឧបាតិធាវន្តិ ន សារមេន្តិ,
នវំ នវំ ពន្ធនំ ព្រូហយន្តិ;
បតន្តិ បជ្ជោតមិវាធិបាតកា [... ធិបាតា (សី. ស្យា.)],
ទិដ្ឋេ សុតេ ឥតិហេកេ និវិដ្ឋា”តិ។ នវមំ;

១០. ឧប្បជ្ជន្តិសុត្តំ

៦០. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ អថ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ ភគវន្តំ ឯតទវោច –

“យាវកីវញ្ច, ភន្តេ, តថាគតា លោកេ នុប្បជ្ជន្តិ អរហន្តោ សម្មាសម្ពុទ្ធា តាវ អញ្ញតិត្ថិយា បរិព្ពាជកា សក្កតា ហោន្តិ គរុកតា មានិតា បូជិតា អបចិតា លាភិនោ ចីវរបិណ្ឌបាតសេនាសនគិលានបច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារានំ។ យតោ ច ខោ, ភន្តេ, តថាគតា លោកេ ឧប្បជ្ជន្តិ អរហន្តោ សម្មាសម្ពុទ្ធា អថ អញ្ញតិត្ថិយា បរិព្ពាជកា អសក្កតា ហោន្តិ អគរុកតា អមានិតា អបូជិតា អនបចិតា ន លាភិនោ ចីវរបិណ្ឌបាតសេនាសនគិលានបច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារានំ។ ភគវា យេវ [ភគវា ចេវ (ស្យា.)] ទានិ, ភន្តេ, សក្កតោ ហោតិ គរុកតោ មានិតោ បូជិតោ អបចិតោ លាភី ចីវរបិណ្ឌបាតសេនាសនគិលានបច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារានំ, ភិក្ខុសង្ឃោ ចា”តិ។

“ឯវមេតំ , អានន្ទ, យាវកីវញ្ច, អានន្ទ, តថាគតា លោកេ នុប្បជ្ជន្តិ អរហន្តោ សម្មាសម្ពុទ្ធា តាវ អញ្ញតិត្ថិយា បរិព្ពាជកា សក្កតា ហោន្តិ គរុកតា មានិតា បូជិតា អបចិតា លាភិនោ ចីវរបិណ្ឌបាតសេនាសនគិលានបច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារានំ។ យតោ ច ខោ, អានន្ទ, តថាគតា លោកេ ឧប្បជ្ជន្តិ អរហន្តោ សម្មាសម្ពុទ្ធា អថ អញ្ញតិត្ថិយា បរិព្ពាជកា អសក្កតា ហោន្តិ អគរុកតា អមានិតា អបូជិតា អនបចិតា ន លាភិនោ ចីវរបិណ្ឌបាតសេនាសនគិលានបច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារានំ។ តថាគតោវ [តថាគតោ ចេវ (ស្យា.)] ទានិ សក្កតោ ហោតិ គរុកតោ មានិតោ បូជិតោ អបចិតោ លាភី ចីវរបិណ្ឌបាតសេនាសនគិលានបច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារានំ, ភិក្ខុសង្ឃោ ចា”តិ។

អថ ខោ ភគវា ឯតមត្ថំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

“ឱភាសតិ តាវ សោ កិមិ,
យាវ ន ឧន្នមតេ [ឧគ្គមតិ (សី.), ឧន្នមតិ (ស្យា.)] បភង្ករោ;
(ស) [( ) នត្ថិ សី. ស្យា. បោត្ថកេសុ] វេរោចនម្ហិ ឧគ្គតេ,
ហតប្បភោ ហោតិ ន ចាបិ ភាសតិ។

“ឯវំ ឱភាសិតមេវ តក្កិកានំ [តិត្ថិយានំ (សី. ស្យា. បី.)],
យាវ សម្មាសម្ពុទ្ធា លោកេ នុប្បជ្ជន្តិ;
ន តក្កិកា សុជ្ឈន្តិ ន ចាបិ សាវកា,
ទុទ្ទិដ្ឋី ន ទុក្ខា បមុច្ចរេ”តិ។ ទសមំ;

តស្សុទ្ទានំ –

អាយុជដិលវេក្ខណា, តយោ តិត្ថិយា សុភូតិ;
គណិកា ឧបាតិ នវមោ, ឧប្បជ្ជន្តិ ច តេ ទសាតិ។

ជច្ចន្ធវគ្គោ ឆដ្ឋោ និដ្ឋិតោ។

៧. ចូឡវគ្គោ

១. បឋមលកុណ្ឋកភទ្ទិយសុត្តំ

៦១. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ តេន ខោ បន សមយេន អាយស្មា សារិបុត្តោ អាយស្មន្តំ លកុណ្ឋកភទ្ទិយំ អនេកបរិយាយេន ធម្មិយា កថាយ សន្ទស្សេតិ សមាទបេតិ [សមាទាបេតិ (?)] សមុត្តេជេតិ សម្បហំសេតិ។

អថ ខោ អាយស្មតោ លកុណ្ឋកភទ្ទិយស្ស អាយស្មតា សារិបុត្តេន អនេកបរិយាយេន ធម្មិយា កថាយ សន្ទស្សិយមានស្ស សមាទបិយមានស្ស សមុត្តេជិយមានស្ស សម្បហំសិយមានស្ស អនុបាទាយ អាសវេហិ ចិត្តំ វិមុច្ចិ។

អទ្ទសា ខោ ភគវា អាយស្មន្តំ លកុណ្ឋកភទ្ទិយំ អាយស្មតា សារិបុត្តេន អនេកបរិយាយេន ធម្មិយា កថាយ សន្ទស្សិយមានំ សមាទបិយមានំ សមុត្តេជិយមានំ សម្បហំសិយមានំ អនុបាទាយ អាសវេហិ ចិត្តំ វិមុត្តំ [វិមុត្តចិត្តំ (?)]។

អថ ខោ ភគវា ឯតមត្ថំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

> “ឧទ្ធំ អធោ សព្ពធិ វិប្បមុត្តោ, អយំហមស្មីតិ [អយមហមស្មីតិ (សី. ស្យា. បី.)] អនានុបស្សី;
> ឯវំ វិមុត្តោ ឧទតារិ ឱឃំ, អតិណ្ណបុព្ពំ អបុនព្ភវាយា”តិ។ បឋមំ;

២. ទុតិយលកុណ្ឋកភទ្ទិយសុត្តំ

៦២. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ តេន ខោ បន សមយេន អាយស្មា សារិបុត្តោ អាយស្មន្តំ លកុណ្ឋកភទ្ទិយំ សេខំ [សេក្ខោតិ (ស្យា.), សេខោតិ (បី.)] មញ្ញមានោ ភិយ្យោសោមត្តាយ អនេកបរិយាយេន ធម្មិយា កថាយ សន្ទស្សេតិ សមាទបេតិ សមុត្តេជេតិ សម្បហំសេតិ។

អទ្ទសា ខោ ភគវា អាយស្មន្តំ សារិបុត្តំ អាយស្មន្តំ លកុណ្ឋកភទ្ទិយំ សេខំ មញ្ញមានំ ភិយ្យោសោមត្តាយ អនេកបរិយាយេន ធម្មិយា កថាយ សន្ទស្សេន្តំ សមាទបេន្តំ សមុត្តេជេន្តំ សម្បហំសេន្តំ។

អថ ខោ ភគវា ឯតមត្ថំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

> “អច្ឆេច្ឆិ [អច្ឆេជ្ជិ (ក. សី.), អច្ឆិជ្ជិ (ក. សី. ស្យា.), អឆិជ្ជិ (ក.)] វដ្ដំ ព្យគា និរាសំ, វិសុក្ខា សរិតា ន សន្ទតិ;
> ឆិន្នំ វដ្ដំ ន វត្តតិ, ឯសេវន្តោ ទុក្ខស្សា”តិ។ ទុតិយំ;

៣. បឋមសត្តសុត្តំ

៦៣. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ តេន ខោ បន សមយេន សាវត្ថិយា មនុស្សា យេភុយ្យេន កាមេសុ អតិវេលំ សត្តា ( ) [(ហោន្តិ) (ពហូសុ) អដ្ឋកថាយ សំសន្ទេតព្ពំ] រត្តា គិទ្ធា គធិតា [គថិតា (សី.)] មុច្ឆិតា អជ្ឈោបន្នា សម្មត្តកជាតា កាមេសុ វិហរន្តិ។

អថ ខោ សម្ពហុលា ភិក្ខូ បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ សាវត្ថិយំ បិណ្ឌាយ បាវិសឹសុ។ សាវត្ថិយំ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា បច្ឆាភត្តំ បិណ្ឌបាតបដិក្កន្តា យេន ភគវា តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទឹសុ។ ឯកមន្តំ និសិន្នា ខោ តេ ភិក្ខូ ភគវន្តំ ឯតទវោចុំ – “ឥធ, ភន្តេ, សាវត្ថិយា មនុស្សា យេភុយ្យេន កាមេសុ អតិវេលំ សត្តា រត្តា គិទ្ធា គធិតា មុច្ឆិតា អជ្ឈោបន្នា សម្មត្តកជាតា កាមេសុ វិហរន្តី”តិ។

អថ ខោ ភគវា ឯតមត្ថំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

“កាមេសុ សត្តា កាមសង្គសត្តា,
សំយោជនេ វជ្ជមបស្សមានា;
ន ហិ ជាតុ សំយោជនសង្គសត្តា,
ឱឃំ តរេយ្យុំ វិបុលំ មហន្ត”ន្តិ។ តតិយំ;

៤. ទុតិយសត្តសុត្តំ

៦៤. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ តេន ខោ បន សមយេន សាវត្ថិយា មនុស្សា យេភុយ្យេន កាមេសុ សត្តា ( ) [(ហោន្តិ) (ពហូសុ) អដ្ឋកថាយ សំសន្ទេតព្ពំ] រត្តា គិទ្ធា គធិតា មុច្ឆិតា អជ្ឈោបន្នា អន្ធីកតា សម្មត្តកជាតា កាមេសុ វិហរន្តិ។

អថ ខោ ភគវា បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ សាវត្ថឹ បិណ្ឌាយ បាវិសិ។ អទ្ទសា ខោ ភគវា សាវត្ថិយា តេ មនុស្សេ យេភុយ្យេន កាមេសុ សត្តេ រត្តេ គិទ្ធេ គធិតេ មុច្ឆិតេ អជ្ឈោបន្នេ អន្ធីកតេ សម្មត្តកជាតេ កាមេសុ វិហរន្តេ។

អថ ខោ ភគវា ឯតមត្ថំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

“កាមន្ធា ជាលសញ្ឆន្នា, តណ្ហាឆទនឆាទិតា;
បមត្តពន្ធុនា ពទ្ធា, មច្ឆាវ កុមិនាមុខេ;
ជរាមរណមន្វេន្តិ [ជរាមរណំ គច្ឆន្តិ (សី. ស្យា.)], វច្ឆោ ខីរបកោវ មាតរ”ន្តិ។ ចតុត្ថំ;

៥. អបរលកុណ្ឌកភទ្ទិយសុត្តំ

៦៥. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ តេន ខោ បន សមយេន អាយស្មា លកុណ្ឌកភទ្ទិយោ សម្ពហុលានំ ភិក្ខូនំ បិដ្ឋិតោ បិដ្ឋិតោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ។

អទ្ទសា ខោ ភគវា អាយស្មន្តំ លកុណ្ឌកភទ្ទិយំ ទូរតោវ សម្ពហុលានំ ភិក្ខូនំ បិដ្ឋិតោ បិដ្ឋិតោ អាគច្ឆន្តំ ទុព្ពណ្ណំ ទុទ្ទសិកំ ឱកោដិមកំ យេភុយ្យេន ភិក្ខូនំ បរិភូតរូបំ ។ ទិស្វាន ភិក្ខូ អាមន្តេសិ –

“បស្សថ នោ តុម្ហេ, ភិក្ខវេ, ឯតំ ភិក្ខុំ ទូរតោវ សម្ពហុលានំ ភិក្ខូនំ បិដ្ឋិតោ បិដ្ឋិតោ អាគច្ឆន្តំ ទុព្ពណ្ណំ ទុទ្ទសិកំ ឱកោដិមកំ យេភុយ្យេន ភិក្ខូនំ បរិភូតរូប”ន្តិ? “ឯវំ, ភន្តេ”តិ។

“ឯសោ , ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ មហិទ្ធិកោ មហានុភាវោ។ ន ច សា សមាបត្តិ សុលភរូបា យា តេន ភិក្ខុនា អសមាបន្នបុព្ពា។ យស្ស ចត្ថាយ [យស្សត្ថាយ (សី. ក.)] កុលបុត្តា សម្មទេវ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជន្តិ តទនុត្តរំ ព្រហ្មចរិយបរិយោសានំ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរតី”តិ។

អថ ខោ ភគវា ឯតមត្ថំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

“នេលង្គោ សេតបច្ឆាទោ, ឯការោ វត្តតី រថោ;
អនីឃំ បស្ស អាយន្តំ, ឆិន្នសោតំ អពន្ធន”ន្តិ។ បញ្ចមំ;

៦. តណ្ហាសង្ខយសុត្តំ

៦៦. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ តេន ខោ បន សមយេន អាយស្មា អញ្ញាសិកោណ្ឌញ្ញោ [អញ្ញាតកោណ្ឌញ្ញោ (សព្ពត្ថ)] ភគវតោ អវិទូរេ និសិន្នោ ហោតិ បល្លង្កំ អាភុជិត្វា ឧជុំ កាយំ បណិធាយ តណ្ហាសង្ខយវិមុត្តឹ បច្ចវេក្ខមានោ។

អទ្ទសា ខោ ភគវា អាយស្មន្តំ អញ្ញាសិកោណ្ឌញ្ញំ អវិទូរេ និសិន្នំ បល្លង្កំ អាភុជិត្វា ឧជុំ កាយំ បណិធាយ តណ្ហាសង្ខយវិមុត្តឹ បច្ចវេក្ខមានំ។

អថ ខោ ភគវា ឯតមត្ថំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

“យស្ស មូលំ ឆមា នត្ថិ, បណ្ណា នត្ថិ កុតោ លតា;
តំ ធីរំ ពន្ធនា មុត្តំ, កោ តំ និន្ទិតុមរហតិ;
ទេវាបិ នំ បសំសន្តិ, ព្រហ្មុនាបិ បសំសិតោ”តិ។ ឆដ្ឋំ;

៧. បបញ្ចខយសុត្តំ

៦៧. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ តេន ខោ បន សមយេន ភគវា អត្តនោ បបញ្ចសញ្ញាសង្ខាបហានំ បច្ចវេក្ខមានោ និសិន្នោ ហោតិ។

អថ ខោ ភគវា អត្តនោ បបញ្ចសញ្ញាសង្ខាបហានំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

“យស្ស បបញ្ចា ឋិតិ ច នត្ថិ,
សន្ទានំ បលិឃញ្ច វីតិវត្តោ;
តំ និត្តណ្ហំ មុនឹ ចរន្តំ,
នាវជានាតិ សទេវកោបិ លោកោ”តិ។ សត្តមំ;

៨. កច្ចានសុត្តំ

៦៨. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ តេន ខោ បន សមយេន អាយស្មា មហាកច្ចានោ ភគវតោ អវិទូរេ និសិន្នោ ហោតិ បល្លង្កំ អាភុជិត្វា ឧជុំ កាយំ បណិធាយ កាយគតាយ សតិយា អជ្ឈត្តំ បរិមុខំ សូបដ្ឋិតាយ។

អទ្ទសា ខោ ភគវា អាយស្មន្តំ មហាកច្ចានំ អវិទូរេ និសិន្នំ បល្លង្កំ អាភុជិត្វា ឧជុំ កាយំ បណិធាយ កាយគតាយ សតិយា អជ្ឈត្តំ បរិមុខំ សូបដ្ឋិតាយ។

អថ ខោ ភគវា ឯតមត្ថំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

“យស្ស សិយា សព្ពទា សតិ,
សតតំ កាយគតា ឧបដ្ឋិតា;
នោ ចស្ស នោ ច មេ សិយា,
ន ភវិស្សតិ ន ច មេ ភវិស្សតិ;
អនុបុព្ពវិហារិ តត្ថ សោ,
កាលេនេវ តរេ វិសត្តិក”ន្តិ។ អដ្ឋមំ;

៩. ឧទបានសុត្តំ

៦៩. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា មល្លេសុ ចារិកំ ចរមានោ មហតា ភិក្ខុសង្ឃេន សទ្ធិំ យេន ថូណំ [ថូនំ (សី. ស្យា. បី.)] នាម មល្លានំ ព្រាហ្មណគាមោ តទវសរិ។ អស្សោសុំ ខោ ថូណេយ្យកា ព្រាហ្មណគហបតិកា – “សមណោ ខលុ, ភោ, គោតមោ សក្យបុត្តោ សក្យកុលា បព្ពជិតោ មល្លេសុ ចារិកំ ចរមានោ មហតា ភិក្ខុសង្ឃេន សទ្ធិំ ថូណំ អនុប្បត្តោ”តិ។( ) [(អថ ខោ តេ ថូណេយ្យកា ព្រាហ្មណគហបតិកា) (?)] ឧទបានំ តិណស្ស ច ភុសស្ស ច យាវ មុខតោ បូរេសុំ – “មា តេ មុណ្ឌកា សមណកា បានីយំ អបំសូ”តិ។

អថ ខោ ភគវា មគ្គា ឱក្កម្ម យេន រុក្ខមូលំ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា បញ្ញត្តេ អាសនេ និសីទិ។ និសជ្ជ ខោ ភគវា អាយស្មន្តំ អានន្ទំ អាមន្តេសិ – “ឥង្ឃ មេ ត្វំ, អានន្ទ, ឯតម្ហា ឧទបានា បានីយំ អាហរា”តិ។

ឯវំ វុត្តេ, អាយស្មា អានន្ទោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “ឥទានិ សោ, ភន្តេ, ឧទបានោ ថូណេយ្យកេហិ ព្រាហ្មណគហបតិកេហិ តិណស្ស ច ភុសស្ស ច យាវ មុខតោ បូរិតោ – ‘មា តេ មុណ្ឌកា សមណកា បានីយំ អបំសូ’”តិ។

ទុតិយម្បិ ខោ…បេ.… តតិយម្បិ ខោ ភគវា អាយស្មន្តំ អានន្ទំ អាមន្តេសិ – “ឥង្ឃ មេ ត្វំ, អានន្ទ, ឯតម្ហា ឧទបានា បានីយំ អាហរា”តិ។ “ឯវំ, ភន្តេ”តិ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ ភគវតោ បដិស្សុត្វា បត្តំ គហេត្វា

យេន សោ ឧទបានោ តេនុបសង្កមិ។ អថ ខោ សោ ឧទបានោ អាយស្មន្តេ អានន្ទេ ឧបសង្កមន្តេ សព្ពំ តំ តិណញ្ច ភុសញ្ច មុខតោ ឱវមិត្វា អច្ឆស្ស ឧទកស្ស អនាវិលស្ស វិប្បសន្នស្ស យាវ មុខតោ បូរិតោ វិស្សន្ទន្តោ [វិស្សន្ទោ (ក.)] មញ្ញេ អគ្គាសិ។

អថ ខោ អាយស្មតោ អានន្ទស្ស ឯតទហោសិ – “អច្ឆរិយំ វត, ភោ, អព្ភុតំ វត, ភោ, តថាគតស្ស មហិទ្ធិកតា មហានុភាវតា! អយញ្ហិ សោ ឧទបានោ មយិ ឧបសង្កមន្តេ សព្ពំ តំ តិណញ្ច ភុសញ្ច មុខតោ ឱវមិត្វា អច្ឆស្ស ឧទកស្ស អនាវិលស្ស វិប្បសន្នស្ស យាវ មុខតោ បូរិតោ វិស្សន្ទន្តោ មញ្ញេ ឋិតោ”តិ!! បត្តេន បានីយំ អាទាយ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ ឯតទវោច – “អច្ឆរិយំ, ភន្តេ, អព្ភុតំ, ភន្តេ, តថាគតស្ស មហិទ្ធិកតា មហានុភាវតា! អយញ្ហិ សោ, ភន្តេ, ឧទបានោ មយិ ឧបសង្កមន្តេ សព្ពំ តំ តិណញ្ច ភុសញ្ច មុខតោ ឱវមិត្វា អច្ឆស្ស ឧទកស្ស អនាវិលស្ស វិប្បសន្នស្ស យាវ មុខតោ បូរិតោ វិស្សន្ទន្តោ មញ្ញេ អគ្គាសិ!! បិវតុ ភគវា បានីយំ, បិវតុ សុគតោ បានីយ”ន្តិ។

អថ ខោ ភគវា ឯតមត្ថំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

“កិំ កយិរា ឧទបានេន,
អាបា ចេ សព្ពទា សិយុំ;
តណ្ហាយ មូលតោ ឆេត្វា,
កិស្ស បរិយេសនំ ចរេ”តិ។ នវមំ;

១០. ឧតេនសុត្តំ

៧០. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា កោសម្ពិយំ វិហរតិ ឃោសិតារាមេ។ តេន ខោ បន សមយេន រញ្ញោ ឧតេនស្ស [ឧទេនស្ស (សី. ស្យា. បី.)] ឧយ្យានគតស្ស អន្តេបុរំ ទឌ្ឍំ ហោតិ, បញ្ច ច ឥត្ថិសតានិ [បញ្ច ឥត្ថិសតានិ (សី. ស្យា. បី.)] កាលង្កតានិ ហោន្តិ សាមាវតីបមុខានិ។

អថ ខោ សម្ពហុលា ភិក្ខូ បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ កោសម្ពិំ បិណ្ឌាយ បាវិសិំសុ។ កោសម្ពិយំ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា បច្ឆាភត្តំ បិណ្ឌបាតបដិក្កន្តា យេន ភគវា តេនុបសង្កមិំសុ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិំសុ។ ឯកមន្តំ និសិន្នា ខោ តេ ភិក្ខូ ភគវន្តំ ឯតទវោចុំ – “ឥធ, ភន្តេ, រញ្ញោ ឧតេនស្ស ឧយ្យានគតស្ស អន្តេបុរំ ទឌ្ឍំ, បញ្ច ច ឥត្ថិសតានិ កាលង្កតានិ សាមាវតីបមុខានិ។ តាសំ, ភន្តេ, ឧបាសិកានំ កា គតិ កោ អភិសម្បរាយោ”តិ?

“សន្តេត្ថ, ភិក្ខវេ, ឧបាសិកាយោ សោតាបន្នា, សន្តិ សកទាគាមិនិយោ, សន្តិ អនាគាមិនិយោ។ សព្ពា តា, ភិក្ខវេ, ឧបាសិកាយោ អនិប្ផលា កាលង្កតា”តិ។

អថ ខោ ភគវា ឯតមត្ថំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

“មោហសម្ពន្ធនោ លោកោ, ភព្ពរូបោវ ទិស្សតិ;
ឧបធិពន្ធនោ [ឧបធិសម្ពន្ធនោ (ក. សី.)] ពាលោ, តមសា បរិវារិតោ;
សស្សតោរិវ [សស្សតិ វិយ (ក. សី.)] ខាយតិ, បស្សតោ នត្ថិ កិញ្ចន”ន្តិ។ ទសមំ;

តស្សុទ្ទានំ –

ទ្វេ ភទ្ទិយា ទ្វេ ច សត្តា, លកុណ្ឌកោ តណ្ហាខយោ;
បបញ្ចខយោ ច កច្ចានោ, ឧទបានញ្ច ឧតេនោតិ។

ចូឡវគ្គោ [ចុល្លវគ្គោ (សី.), ចូលវគ្គោ (បី.)] សត្តមោ និដ្ឋិតោ។

៨. បាដលិគាមិយវគ្គោ

១. បឋមនិព្ពានបដិសំយុត្តសុត្តំ

៧១. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ តេន ខោ បន សមយេន ភគវា ភិក្ខូ និព្ពានបដិសំយុត្តាយ ធម្មិយា កថាយ សន្ទស្សេតិ សមាទបេតិ សមុត្តេជេតិ សម្បហំសេតិ។ តេធ ភិក្ខូ [តេ ច ភិក្ខូ (សី. ស្យា. បី. តទដ្ឋកថាបិ ឱលោកេតព្ពា)] អដ្ឋី កត្វា [អដ្ឋីកត្វា (សី. ស្យា.), អដ្ឋិកត្វា (បី.)] មនសិ កត្វា សព្ពំ ចេតសោ [សព្ពំ ចេតសា (ឥតិបិ អញ្ញសុត្តេសុ)] សមន្នាហរិត្វា ឱហិតសោតា ធម្មំ សុណន្តិ។

អថ ខោ ភគវា ឯតមត្ថំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

> "អត្ថិ, ភិក្ខវេ, តទាយតនំ, យត្ថ នេវ បថវី, ន អាបោ, ន តេជោ, ន វាយោ, ន អាកាសានញ្ចាយតនំ, ន វិញ្ញាណញ្ចាយតនំ, ន អាកិញ្ចញ្ញាយតនំ, ន នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនំ, នាយំ លោកោ, ន បរលោកោ, ន ឧភោ ចន្ទិមសូរិយា។ តត្រាបាហំ, ភិក្ខវេ, នេវ អាគតិំ វទាមិ , ន គតិំ, ន ឋិតិំ, ន ចុតិំ, ន ឧបបត្តិំ; អប្បតិដ្ឋំ, អប្បវត្តំ, អនារម្មណមេវេតំ។ ឯសេវន្តោ ទុក្ខស្សា"តិ។ បឋមំ។

២. ទុតិយនិព្ពានបដិសំយុត្តសុត្តំ

៧២. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ តេន ខោ បន សមយេន ភគវា ភិក្ខូ និព្ពានបដិសំយុត្តាយ ធម្មិយា កថាយ សន្ទស្សេតិ សមាទបេតិ សមុត្តេជេតិ សម្បហំសេតិ។ តេធ ភិក្ខូ អដ្ឋី កត្វា មនសិ កត្វា សព្ពំ ចេតសោ សមន្នាហរិត្វា ឱហិតសោតា ធម្មំ សុណន្តិ។

អថ ខោ ភគវា ឯតមត្ថំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

> "ទុទ្ទសំ អនតំ នាម, ន ហិ សច្ចំ សុទស្សនំ;
> បដិវិទ្ធា តណ្ហា ជានតោ, បស្សតោ នត្ថិ កិញ្ចន"ន្តិ។ ទុតិយំ;

៣. តតិយនិព្ពានបដិសំយុត្តសុត្តំ

៧៣. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ តេន ខោ បន សមយេន ភគវា ភិក្ខូ និព្ពានបដិសំយុត្តាយ ធម្មិយា កថាយ សន្ទស្សេតិ សមាទបេតិ សមុត្តេជេតិ សម្បហំសេតិ។ តេធ ភិក្ខូ អដ្ឋី កត្វា, មនសិ កត្វា, សព្ពំ ចេតសោ សមន្នាហរិត្វា, ឱហិតសោតា ធម្មំ សុណន្តិ។

អថ ខោ ភគវា ឯតមត្ថំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

> "អត្ថិ, ភិក្ខវេ, អជាតំ អភូតំ អកតំ អសង្ខតំ។ នោ ចេតំ, ភិក្ខវេ, អភវិស្ស អជាតំ អភូតំ អកតំ អសង្ខតំ, នយិធ ជាតស្ស ភូតស្ស កតស្ស សង្ខតស្ស និស្សរណំ បញ្ញាយេថ។ យស្មា ច ខោ, ភិក្ខវេ, អត្ថិ អជាតំ អភូតំ អកតំ អសង្ខតំ, តស្មា ជាតស្ស ភូតស្ស កតស្ស សង្ខតស្ស និស្សរណំ បញ្ញាយតី"តិ។ តតិយំ។

៤. ចតុត្ថនិព្ពានបដិសំយុត្តសុត្តំ

៧៤. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ តេន ខោ បន សមយេន ភគវា ភិក្ខូ និព្ពានបដិសំយុត្តាយ ធម្មិយា កថាយ សន្ទស្សេតិ សមាទបេតិ សមុត្តេជេតិ សម្បហំសេតិ។ តេធ ភិក្ខូ អដ្ឋី កត្វា មនសិ កត្វា សព្ពំ ចេតសោ សមន្នាហរិត្វា ឱហិតសោតា ធម្មំ សុណន្តិ។

អថ ខោ ភគវា ឯតមត្ថំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

> "និស្សិតស្ស ចលិតំ, អនិស្សិតស្ស ចលិតំ នត្ថិ។ ចលិតេ អសតិ បស្សទ្ធិ, បស្សទ្ធិយា សតិ នតិ ន ហោតិ។ នតិយា អសតិ អាគតិគតិ ន ហោតិ។ អាគតិគតិយា អសតិ ចុតូបបាតោ ន ហោតិ។

ចុត្ថូបបាតេ អសតិ នេវិធ ន ហុរំ ន ឧភយមន្តរេន [ន ឧភយមន្តរេ (សព្ពត្ថ) ម. និ. ៣.៣៩៣; សំ. និ. ៤.៨៧ បស្សិតព្ពំ]។ ឯសេវន្តោ ទុក្ខស្សា"តិ។ ចតុត្ថំ។

៥. ចុន្ទសុត្តំ

៧៥. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា មល្លេសុ ចារិកំ ចរមានោ មហតា ភិក្ខុសង្ឃេន សទ្ធឹ យេន បាវា តទវសរិ។ តត្រ សុទំ ភគវា បាវាយំ វិហរតិ ចុន្ទស្ស កម្មារបុត្តស្ស អម្ពវនេ។

អស្សោសិ ខោ ចុន្ទោ កម្មារបុត្តោ – "ភគវា កិរ មល្លេសុ ចារិកំ ចរមានោ មហតា ភិក្ខុសង្ឃេន សទ្ធឹ បាវំ អនុប្បត្តោ បាវាយំ វិហរតិ មយ្ហំ អម្ពវនេ"តិ។ អថ ខោ ចុន្ទោ កម្មារបុត្តោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នំ ខោ ចុន្ទំ កម្មារបុត្តំ ភគវា ធម្មិយា កថាយ សន្ទស្សេសិ សមាទបេសិ សមុត្តេជេសិ សម្បហំសេសិ។ អថ ខោ ចុន្ទោ កម្មារបុត្តោ ភគវតា ធម្មិយា កថាយ សន្ទស្សិតោ សមាទបិតោ សមុត្តេជិតោ សម្បហំសិតោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – "អធិវាសេតុ មេ, ភន្តេ, ភគវា ស្វាតនាយ ភត្តំ សទ្ធឹ ភិក្ខុសង្ឃេនា"តិ។ អធិវាសេសិ ភគវា តុណ្ហីភាវេន។

អថ ខោ ចុន្ទោ កម្មារបុត្តោ ភគវតោ អធិវាសនំ វិទិត្វា ឧដ្ឋាយាសនា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា បទក្ខិណំ កត្វា បក្កាមិ។ អថ ខោ ចុន្ទោ កម្មារបុត្តោ តស្សា រត្តិយា អច្ចយេន សកេ និវេសនេ បណីតំ ខាទនីយំ ភោជនីយំ បដិយាទាបេត្វា បហូតញ្ច សូករមទ្ទវំ ភគវតោ កាលំ អារោចាបេសិ – "កាលោ, ភន្តេ, និដ្ឋិតំ ភត្ត"ន្តិ។

អថ ខោ ភគវា បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ សទ្ធឹ ភិក្ខុសង្ឃេន យេន ចុន្ទស្ស កម្មារបុត្តស្ស និវេសនំ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា បញ្ញត្តេ អាសនេ និសីទិ។ និសជ្ជ ខោ ភគវា ចុន្ទំ កម្មារបុត្តំ អាមន្តេសិ – "យំ តេ, ចុន្ទ, សូករមទ្ទវំ បដិយត្តំ តេន មំ បរិវិស, យំ បនញ្ញំ ខាទនីយំ ភោជនីយំ បដិយត្តំ តេន ភិក្ខុសង្ឃំ បរិវិសា"តិ។ "ឯវំ, ភន្តេ"តិ ខោ ចុន្ទោ កម្មារបុត្តោ ភគវតោ បដិស្សុត្វា យំ អហោសិ សូករមទ្ទវំ បដិយត្តំ តេន ភគវន្តំ បរិវិសិ; យំ បនញ្ញំ ខាទនីយំ ភោជនីយំ បដិយត្តំ តេន ភិក្ខុសង្ឃំ បរិវិសិ។

អថ ខោ ភគវា ចុន្ទំ កម្មារបុត្តំ អាមន្តេសិ – "យំ តេ, ចុន្ទ, សូករមទ្ទវំ អវសិដ្ឋំ តំ សោព្ភេ និខណាហិ។ នាហំ តំ, ចុន្ទ, បស្សាមិ សទេវកេ លោកេ សមារកេ សព្រហ្មកេ សស្សមណព្រាហ្មណិយា បជាយ សទេវមនុស្សាយ យស្ស តំ បរិភុត្តំ សម្មា បរិណាមំ គច្ឆេយ្យ អញ្ញត្រ តថាគតស្សា"តិ [អញ្ញត្រ តថាគតេនាតិ (ក. សី.)]។ "ឯវំ, ភន្តេ"តិ ខោ ចុន្ទោ កម្មារបុត្តោ ភគវតោ បដិស្សុត្វា យំ អហោសិ សូករមទ្ទវំ អវសិដ្ឋំ តំ សោព្ភេ និខណិត្វា យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នំ ខោ ចុន្ទំ កម្មារបុត្តំ ភគវា ធម្មិយា កថាយ សន្ទស្សេត្វា សមាទបេត្វា សមុត្តេជេត្វា សម្បហំសេត្វា ឧដ្ឋាយាសនា បក្កាមិ។

អថ ខោ ភគវតោ ចុន្ទស្ស កម្មារបុត្តស្ស ភត្តំ ភុត្តាវិស្ស ខរោ អាពាធោ ឧប្បជ្ជិ។ លោហិតបក្ខន្ទិកា បពាឡ្ហា [ពាឡ្ហា (សី. ស្យា. បី.)] វេទនា វត្តន្តិ មារណន្តិកា។ តត្រ សុទំ ភគវា សតោ សម្បជានោ អធិវាសេសិ អវិហញ្ញមានោ។ អថ ខោ ភគវា អាយស្មន្តំ អានន្ទំ អាមន្តេសិ – "អាយាមានន្ទ, យេន កុសិនារា តេនុបសង្កមិស្សាមា"តិ។ "ឯវំ, ភន្តេ"តិ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ ភគវតោ បច្ចស្សោសិ។

"ចុន្ទស្ស ភត្តំ ភុញ្ជិត្វា, កម្មារស្សាតិ មេ សុតំ;
អាពាធំ សម្ផុសី ធីរោ, បពាឡ្ហំ មារណន្តិកំ។

"ភុត្តស្ស ច សូករមទ្ទវេន, ព្យាធិប្បពាឡ្ហោ ឧទបាទិ សត្ថុនោ;
វិរិច្ចមានោ [វិរិញ្ចមានោ (?) វិរេចមានោ (ទី. និ. ២.១៩០)] ភគវា អវោច, 'គច្ឆាមហំ កុសិនារំ នគរ'"ន្តិ។

អថ ខោ ភគវា មគ្គា ឱក្កម្ម យេន អញ្ញតរំ រុក្ខមូលំ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា អាយស្មន្តំ អានន្ទំ អាមន្តេសិ – "ឥង្ឃ មេ ត្វំ, អានន្ទ, ចតុគ្គុណំ សង្ឃាដឹ បញ្ញាបេហិ; កិលន្តោស្មិ, អានន្ទ, និសីទិស្សាមី"តិ។ "ឯវំ, ភន្តេ"តិ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ ភគវតោ បដិស្សុត្វា ចតុគ្គុណំ សង្ឃាដឹ បញ្ញាបេសិ។ និសីទិ ភគវា បញ្ញត្តេ អាសនេ។ និសជ្ជ ខោ ភគវា អាយស្មន្តំ អានន្ទំ អាមន្តេសិ – "ឥង្ឃ មេ ត្វំ, អានន្ទ, បានីយំ អាហរ; បិបាសិតោស្មិ, អានន្ទ, បិវិស្សាមី"តិ។

ឯវំ វុត្តេ, អាយស្មា អានន្ទោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “ឥទានិ, ភន្តេ, បញ្ចមត្តានិ សកដសតានិ អតិក្កន្តានិ។ តំ ចក្កច្ឆិន្នំ ឧទកំ បរិត្តំ លុឡិតំ អាវិលំ សន្ទតិ។ អយំ, ភន្តេ, កុកុដ្ឋា [កកុត្ថា (សី.), កុកុដា (ស្យា.), កកុធា (ទី. និ. ២.១៩១)] នទី អវិទូរេ អច្ឆោទកា សាតោទកា សីតោទកា សេតោទកា សុបតិត្ថា រមណីយា។ ឯត្ថ ភគវា បានីយញ្ច បិវិស្សតិ គត្តានិ ច សីតីករិស្សតី”តិ [សីតី ករិស្សតីតិ (សី.), សីតំ ករិស្សតីតិ (ស្យា. បី. ក.)]។

ទុតិយម្បិ ខោ…បេ…. តតិយម្បិ ខោ ភគវា អាយស្មន្តំ អានន្ទំ អាមន្តេសិ – “ឥង្ឃ មេ ត្វំ, អានន្ទ, បានីយំ អាហរ; បិបាសិតោស្មិ, អានន្ទ, បិវិស្សាមី”តិ។ “ឯវំ, ភន្តេ”តិ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ ភគវតោ បដិស្សុត្វា បត្តំ គហេត្វា យេន សា នទី តេនុបសង្កមិ។ អថ ខោ សា នទី ចក្កច្ឆិន្នា បរិត្តា លុឡិតា អាវិលា សន្ទមានា អាយស្មន្តេ អានន្ទេ ឧបសង្កមន្តេ អច្ឆា វិប្បសន្នា អនាវិលា សន្ទតិ។

អថ ខោ អាយស្មតោ អានន្ទស្ស ឯតទហោសិ – “អច្ឆរិយំ វត, ភោ, អព្ភុតំ វត, ភោ, តថាគតស្ស មហិទ្ធិកតា មហានុភាវតា! អយញ្ហិ សា នទី ចក្កច្ឆិន្នា បរិត្តា លុឡិតា អាវិលា សន្ទមានា មយិ ឧបសង្កមន្តេ អច្ឆា វិប្បសន្នា អនាវិលា សន្ទតី”តិ!! បត្តេន បានីយំ អាទាយ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ ឯតទវោច – “អច្ឆរិយំ, ភន្តេ, អព្ភុតំ, ភន្តេ, តថាគតស្ស មហិទ្ធិកតា មហានុភាវតា! អយញ្ហិ សា, ភន្តេ, នទី ចក្កច្ឆិន្នា បរិត្តា លុឡិតា អាវិលា សន្ទមានា មយិ ឧបសង្កមន្តេ អច្ឆា វិប្បសន្នា អនាវិលា សន្ទតិ!! បិវតុ ភគវា បានីយំ , បិវតុ សុគតោ បានីយ”ន្តិ។

អថ ខោ ភគវា បានីយំ អបាយិ [អបាសិ (សី.)]។ អថ ខោ ភគវា មហតា ភិក្ខុសង្ឃេន សទ្ធិំ យេន កុកុដ្ឋា នទី តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា កុកុដ្ឋំ នទីំ អជ្ឈោគាហេត្វា ន្ហត្វា ច បិវិត្វា ច បច្ចុត្តរិត្វា យេន អម្ពវនំ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា អាយស្មន្តំ ចុន្ទកំ អាមន្តេសិ – “ឥង្ឃ មេ ត្វំ, ចុន្ទក, ចតុគ្គុណំ សង្ឃាដិំ បញ្ញបេហិ; កិលន្តោស្មិ, ចុន្ទក, និបជ្ជិស្សាមី”តិ ។ “ឯវំ, ភន្តេ”តិ ខោ អាយស្មា ចុន្ទកោ ភគវតោ បដិស្សុត្វា ចតុគ្គុណំ សង្ឃាដិំ បញ្ញបេសិ។ អថ ខោ ភគវា ទក្ខិណេន បស្សេន សីហសេយ្យំ កប្បេសិ បាទេ បាទំ អច្ចាធាយ សតោ សម្បជានោ ឧដ្ឋានសញ្ញំ មនសិ ករិត្វា។ អាយស្មា បន ចុន្ទកោ តត្ថេវ ភគវតោ បុរតោ និសីទិ។

“គន្ត្វាន ពុទ្ធោ នទិកំ កុកុដ្ឋំ,
អច្ឆោទកំ សាតុទកំ [សាតោទកំ (សព្ពត្ថ)] វិប្បសន្នំ;
ឱគាហិ សត្ថា សុកិលន្តរូបោ,
តថាគតោ អប្បដិមោធ លោកេ។

“ន្ហត្វា ច បិវិត្វា ចុទតារិ [ន្ហត្វា ច ឧត្តរិ (ក.)] សត្ថា,
បុរក្ខតោ ភិក្ខុគណស្ស មជ្ឈេ;
សត្ថា បវត្តា ភគវា ឥធ ធម្មេ,
ឧបាគមិ អម្ពវនំ មហេសិ;
អាមន្តយិ ចុន្ទកំ នាម ភិក្ខុំ,
ចតុគ្គុណំ សន្ថរ [បត្ថរ (សី. បី.)] មេ និបជ្ជំ។

“សោ ចោទិតោ ភាវិតត្តេន ចុន្ទោ,
ចតុគ្គុណំ សន្ថរិ [បត្ថរិ (សី. បី.)] ខិប្បមេវ;
និបជ្ជិ សត្ថា សុកិលន្តរូបោ,
ចុន្ទោបិ តត្ថ បមុខេ និសីទី”តិ។

អថ ខោ ភគវា អាយស្មន្តំ អានន្ទំ អាមន្តេសិ – “សិយា ខោ , បនានន្ទ, ចុន្ទស្ស កម្មារបុត្តស្ស កោចិ វិប្បដិសារំ ឧបទហេយ្យ – ‘តស្ស តេ, អាវុសោ ចុន្ទ, អលាភា, តស្ស តេ ទុល្លទ្ធំ យស្ស តេ តថាគតោ បច្ឆិមំ បិណ្ឌបាតំ ភុញ្ជិត្វា បរិនិព្ពុតោ’តិ។ ចុន្ទស្សានន្ទ, កម្មារបុត្តស្ស ឯវំ វិប្បដិសារោ បដិវិនោទេតព្ពោ –

“‘តស្ស តេ, អាវុសោ ចុន្ទ, លាភា, តស្ស តេ សុលទ្ធំ យស្ស តេ តថាគតោ បច្ឆិមំ បិណ្ឌបាតំ បរិភុញ្ជិត្វា បរិនិព្ពុតោ។ សម្មុខា មេតំ, អាវុសោ ចុន្ទ, ភគវតោ សុតំ, សម្មុខា បដិគ្គហិតំ – ទ្វេមេ បិណ្ឌបាតា សមសមផលា សមសមវិបាកា អតិវិយ អញ្ញេហិ បិណ្ឌបាតេហិ មហប្ផលតរា ច មហានិសំសតរា ច។ កតមេ ទ្វេ? យញ្ច បិណ្ឌបាតំ បរិភុញ្ជិត្វា តថាគតោ អនុត្តរំ សម្មាសម្ពោធិំ អភិសម្ពុជ្ឈតិ, យញ្ច បិណ្ឌបាតំ បរិភុញ្ជិត្វា

អនុបាទិសេសាយ និព្ពានធាតុយា បរិនិព្ពាយតិ។ ឥមេ ទ្វេ បិណ្ឌបាតា សមសមផលា សមសមវិបាកា អតិវិយ អញ្ញេហិ បិណ្ឌបាតេហិ មហប្ផលតរា ច មហានិសំសតរា ច។

“‘អាយុសំវត្តនិកំ អាយស្មតា ចុន្ទេន កម្មារបុត្តេន កម្មំ ឧបចិតំ, វណ្ណសំវត្តនិកំ អាយស្មតា ចុន្ទេន កម្មារបុត្តេន កម្មំ ឧបចិតំ, សុខសំវត្តនិកំ អាយស្មតា ចុន្ទេន កម្មារបុត្តេន កម្មំ ឧបចិតំ, សគ្គសំវត្តនិកំ អាយស្មតា ចុន្ទេន កម្មារបុត្តេន កម្មំ ឧបចិតំ, យសសំវត្តនិកំ អាយស្មតា ចុន្ទេន កម្មារបុត្តេន កម្មំ ឧបចិតំ, អាធិបតេយ្យសំវត្តនិកំ អាយស្មតា ចុន្ទេន កម្មារបុត្តេន កម្មំ ឧបចិត’ន្តិ។ ចុន្ទស្សានន្ទ, កម្មារបុត្តស្ស ឯវំ វិប្បដិសារោ បដិវិនោទេតព្ពោ”តិ។

អថ ខោ ភគវា ឯតមត្ថំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

“ទទតោ បុញ្ញំ បវឌ្ឍតិ,
សំយមតោ វេរំ ន ចីយតិ;
កុសលោ ច ជហាតិ បាបកំ,
រាគទោសមោហក្ខយា សនិព្ពុតោ”តិ [បរិនិព្ពុតោតិ (សី. ស្យា. បី.)]។ បញ្ចមំ;

៦. បាដលិគាមិយសុត្តំ

៧៦. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា មគធេសុ ចារិកំ ចរមានោ មហតា ភិក្ខុសង្ឃេន សទ្ធិំ យេន បាដលិគាមោ តទវសរិ។ អស្សោសុំ ខោ បាដលិគាមិយា [បាដលិគាមិកា (ទី. និ. ២.១៤៨)] ឧបាសកា – “ភគវា កិរ មគធេសុ ចារិកំ ចរមានោ មហតា ភិក្ខុសង្ឃេន សទ្ធិំ បាដលិគាមំ អនុប្បត្តោ”តិ។ អថ ខោ បាដលិគាមិយា ឧបាសកា យេន ភគវា តេនុបសង្កមិំសុ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិំសុ។ ឯកមន្តំ និសិន្នា ខោ បាដលិគាមិយា ឧបាសកា ភគវន្តំ ឯតទវោចុំ – “អធិវាសេតុ នោ, ភន្តេ, ភគវា អាវសថាគារ”ន្តិ។ អធិវាសេសិ ភគវា តុណ្ហីភាវេន។

អថ ខោ បាដលិគាមិយា ឧបាសកា ភគវតោ អធិវាសនំ វិទិត្វា ឧដ្ឋាយាសនា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា បទក្ខិណំ កត្វា យេនាវសថាគារំ តេនុបសង្កមិំសុ; ឧបសង្កមិត្វា សព្ពសន្ថរិំ អាវសថាគារំ សន្ថរិត្វា អាសនានិ បញ្ញាបេត្វា ឧទកមណិកំ បតិដ្ឋាបេត្វា តេលប្បទីបំ អារោបេត្វា យេន ភគវា តេនុបសង្កមិំសុ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋំសុ។ ឯកមន្តំ ឋិតា ខោ បាដលិគាមិយា ឧបាសកា ភគវន្តំ ឯតទវោចុំ – “សព្ពសន្ថរិសន្ថតំ [សព្ពសន្ថរិំ សន្ថតំ (សី. ស្យា. បី.)], ភន្តេ, អាវសថាគារំ; អាសនានិ បញ្ញត្តានិ; ឧទកមណិកោ បតិដ្ឋាបិតោ [ឧទកមណិកំ បតិដ្ឋាបិតំ (ស្យា.)] តេលប្បទីបោ អារោបិតោ។ យស្សទានិ, ភន្តេ, ភគវា កាលំ មញ្ញតី”តិ។

អថ ខោ ភគវា និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ សទ្ធិំ ភិក្ខុសង្ឃេន យេន អាវសថាគារំ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា បាទេ បក្ខាលេត្វា អាវសថាគារំ បវិសិត្វា មជ្ឈិមំ ថម្ភំ និស្សាយ បុរត្ថាភិមុខោ និសីទិ។ ភិក្ខុសង្ឃោបិ ខោ បាទេ បក្ខាលេត្វា អាវសថាគារំ បវិសិត្វា បច្ឆិមំ ភិត្តិំ និស្សាយ បុរត្ថាភិមុខោ និសីទិ ភគវន្តំយេវ បុរក្ខត្វា។ បាដលិគាមិយាបិ ខោ ឧបាសកា បាទេ បក្ខាលេត្វា អាវសថាគារំ បវិសិត្វា បុរត្ថិមំ ភិត្តិំ និស្សាយ បច្ឆិមាភិមុខា និសីទិំសុ ភគវន្តំយេវ បុរក្ខត្វា។ អថ ខោ ភគវា បាដលិគាមិយេ ឧបាសកេ អាមន្តេសិ –

“បញ្ចិមេ, គហបតយោ, អាទីនវា ទុស្សីលស្ស សីលវិបត្តិយា។ កតមេ បញ្ច? ឥធ, គហបតយោ, ទុស្សីលោ សីលវិបន្នោ បមាទាធិករណំ មហតិំ ភោគជានិំ និគច្ឆតិ។ អយំ បឋមោ អាទីនវោ ទុស្សីលស្ស សីលវិបត្តិយា។

“បុន ចបរំ, គហបតយោ, ទុស្សីលស្ស សីលវិបន្នស្ស បាបកោ កិត្តិសទ្ទោ អព្ភុគ្គច្ឆតិ។ អយំ ទុតិយោ អាទីនវោ ទុស្សីលស្ស សីលវិបត្តិយា។

“បុន ចបរំ, គហបតយោ, ទុស្សីលោ សីលវិបន្នោ យញ្ញទេវ បរិសំ ឧបសង្កមតិ – យទិ ខត្តិយបរិសំ, យទិ ព្រាហ្មណបរិសំ, យទិ គហបតិបរិសំ, យទិ សមណបរិសំ – អវិសារទោ ឧបសង្កមតិ មង្កុភូតោ។ អយំ តតិយោ អាទីនវោ ទុស្សីលស្ស សីលវិបត្តិយា។

“បុន ចបរំ, គហបតយោ, ទុស្សីលោ សីលវិបន្នោ សម្មូឡ្ហោ កាលំ ករោតិ។ អយំ ចតុត្ថោ អាទីនវោ ទុស្សីលស្ស សីលវិបត្តិយា។

“បុន ចបរំ, គហបតយោ, ទុស្សីលោ សីលវិបន្នោ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា អបាយំ ទុគ្គតឹ វិនិបាតំ និរយំ ឧបបជ្ជតិ។ អយំ បញ្ចមោ អាទីនវោ ទុស្សីលស្ស សីលវិបត្តិយា។ ឥមេ ខោ, គហបតយោ, បញ្ច អាទីនវា ទុស្សីលស្ស សីលវិបត្តិយា។

“បញ្ចិមេ, គហបតយោ, អានិសំសា សីលវតោ សីលសម្បទាយ។ កតមេ បញ្ច? ឥធ, គហបតយោ, សីលវា សីលសម្បន្នោ អប្បមាទាធិករណំ មហន្តំ ភោគក្ខន្ធំ អធិគច្ឆតិ។ អយំ បឋមោ អានិសំសោ សីលវតោ សីលសម្បទាយ។

“បុន ចបរំ, គហបតយោ, សីលវតោ សីលសម្បន្នស្ស កល្យាណោ កិត្តិសទ្ទោ អព្ភុគ្គច្ឆតិ។ អយំ ទុតិយោ អានិសំសោ សីលវតោ សីលសម្បទាយ។

“បុន ចបរំ, គហបតយោ, សីលវា សីលសម្បន្នោ យញ្ញទេវ បរិសំ ឧបសង្កមតិ – យទិ ខត្តិយបរិសំ , យទិ ព្រាហ្មណបរិសំ, យទិ គហបតិបរិសំ, យទិ សមណបរិសំ – វិសារទោ ឧបសង្កមតិ អមង្កុភូតោ។ អយំ តតិយោ អានិសំសោ សីលវតោ សីលសម្បទាយ។

“បុន ចបរំ, គហបតយោ, សីលវា សីលសម្បន្នោ អសម្មូឡ្ហោ កាលង្ករោតិ។ អយំ ចតុត្ថោ អានិសំសោ សីលវតោ សីលសម្បទាយ។

“បុន ចបរំ, គហបតយោ, សីលវា សីលសម្បន្នោ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា សុគតឹ សគ្គំ លោកំ ឧបបជ្ជតិ។ អយំ បញ្ចមោ អានិសំសោ សីលវតោ សីលសម្បទាយ។ ឥមេ ខោ, គហបតយោ, បញ្ច អានិសំសា សីលវតោ សីលសម្បទាយា”តិ។

អថ ខោ ភគវា បាដលិគាមិយេ ឧបាសកេ ពហុទេវ រត្តឹ ធម្មិយា កថាយ សន្ទស្សេត្វា សមាទបេត្វា សមុត្តេជេត្វា សម្បហំសេត្វា ឧយ្យោជេសិ – “អភិក្កន្តា ខោ, គហបតយោ, រត្តិ; យស្សទានិ តុម្ហេ កាលំ មញ្ញថា”តិ។ [“ឯវំ ភន្តេ“តិ ខោបាដលិគាមិយា ឧបាសកា ភគវតោ បដិស្សុត្វា (មហាវ. ២៨៥; ទី. និ. ២.១៥១)] អថ ខោ បាដលិគាមិយា ឧបាសកា ភគវតោ ភាសិតំ អភិនន្ទិត្វា អនុមោទិត្វា [“ឯវំ ភន្តេ“តិ ខោបាដលិគាមិយា ឧបាសកា ភគវតោ បដិស្សុត្វា (មហាវ. ២៨៥; ទី. និ. ២.១៥១)] ឧដ្ឋាយាសនា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា បទក្ខិណំ កត្វា បក្កមឹសុ។ អថ ខោ ភគវា អចិរបក្កន្តេសុ បាដលិគាមិយេសុ ឧបាសកេសុ សុញ្ញាគារំ បាវិសិ។

តេន ខោ បន សមយេន សុនិធវស្សការា [សុនីធវស្សការា (សី. ស្យា. បី.)] មគធមហាមត្តា បាដលិគាមេ នគរំ មាបេន្តិ វជ្ជីនំ បដិពាហាយ។ តេន ខោ បន សមយេន សម្ពហុលា ទេវតាយោ សហស្សសហស្សេវ [សហស្សេវ (ស្យា. ក.), សហស្សស្សេវ (បី.)] បាដលិគាមេ វត្ថូនិ បរិគ្គណ្ហន្តិ។ យស្មិំ បទេសេ មហេសក្ខា ទេវតា វត្ថូនិ បរិគ្គណ្ហន្តិ មហេសក្ខានំ តត្ថ រញ្ញំ រាជមហាមត្តានំ ចិត្តានិ នមន្តិ និវេសនានិ មាបេតុំ។ យស្មិំ បទេសេ មជ្ឈិមា ទេវតា វត្ថូនិ បរិគ្គណ្ហន្តិ មជ្ឈិមានំ តត្ថ រញ្ញំ រាជមហាមត្តានំ ចិត្តានិ នមន្តិ និវេសនានិ មាបេតុំ។ យស្មិំ បទេសេ នីចា ទេវតា វត្ថូនិ បរិគ្គណ្ហន្តិ នីចានំ តត្ថ រញ្ញំ រាជមហាមត្តានំ ចិត្តានិ នមន្តិ និវេសនានិ មាបេតុំ។

អទ្ទសា ខោ ភគវា ទិព្ពេន ចក្ខុនា វិសុទ្ធេន អតិក្កន្តមានុសកេន តា ទេវតាយោ សហស្សសហស្សេវ បាដលិគាមេ វត្ថូនិ បរិគ្គណ្ហន្តិយោ។ យស្មិំ បទេសេ មហេសក្ខា ទេវតា វត្ថូនិ បរិគ្គណ្ហន្តិ, មហេសក្ខានំ តត្ថ រញ្ញំ រាជមហាមត្តានំ ចិត្តានិ នមន្តិ និវេសនានិ មាបេតុំ។ យស្មិំ បទេសេ មជ្ឈិមា ទេវតា វត្ថូនិ បរិគ្គណ្ហន្តិ, មជ្ឈិមានំ តត្ថ រញ្ញំ រាជមហាមត្តានំ ចិត្តានិ នមន្តិ និវេសនានិ មាបេតុំ។ យស្មិំ បទេសេ នីចា ទេវតា វត្ថូនិ បរិគ្គណ្ហន្តិ, នីចានំ តត្ថ រញ្ញំ រាជមហាមត្តានំ ចិត្តានិ នមន្តិ និវេសនានិ មាបេតុំ។ អថ ខោ ភគវា តស្សា រត្តិយា បច្ចូសសមយេ បច្ចុដ្ឋាយ អាយស្មន្តំ អានន្ទំ អាមន្តេសិ –

“កេ នុ ខោ [កោ នុ ខោ (សព្ពត្ថ)] អានន្ទ បាដលិគាមេ នគរំ មាបេន្តី”តិ [មាបេតីតិ (សព្ពត្ថ)]។ “សុនិធវស្សការា, ភន្តេ, មគធមហាមត្តា បាដលិគាមេ នគរំ មាបេន្តិ វជ្ជីនំ បដិពាហាយា”តិ។ “សេយ្យថាបិ, អានន្ទ, ទេវេហិ តាវតិំសេហិ សទ្ធិំ មន្តេត្វា; ឯវមេវ ខោ, អានន្ទ, សុនិធវស្សការា មគធមហាមត្តា បាដលិគាមេ នគរំ

មាបេន្តិ វជ្ជីនំ បដិពាហាយ។ ឥធាហំ, អានន្ទ, អទ្ទសំ ទិព្ពេន ចក្ខុនា វិសុទ្ធេន អតិក្កន្តមានុសកេន សម្ពហុលា ទេវតាយោ សហស្សសហស្សេវ បាដលិគាមេ វត្ថូនិ បរិគ្គណ្ហន្តិយោ។ យស្មិំ បទេសេ មហេសក្ខា ទេវតា វត្ថូនិ បរិគ្គណ្ហន្តិ មហេសក្ខានំ តត្ថ រញ្ញំ រាជមហាមត្តានំ ចិត្តានិ នមន្តិ និវេសនានិ មាបេតុំ។ យស្មិំ បទេសេ មជ្ឈិមា ទេវតា វត្ថូនិ បរិគ្គណ្ហន្តិ មជ្ឈិមានំ តត្ថ រញ្ញំ រាជមហាមត្តានំ ចិត្តានិ នមន្តិ និវេសនានិ មាបេតុំ។ យស្មិំ បទេសេ នីចា ទេវតា វត្ថូនិ បរិគ្គណ្ហន្តិ នីចានំ តត្ថ រញ្ញំ រាជមហាមត្តានំ ចិត្តានិ នមន្តិ និវេសនានិ មាបេតុំ។ យាវតា, អានន្ទ, អរិយំ អាយតនំ យាវតា វណិប្បថោ ឥទំ អគ្គនគរំ ភវិស្សតិ បាដលិបុត្តំ បុដភេទនំ។ បាដលិបុត្តស្ស ខោ, អានន្ទ, តយោ អន្តរាយា ភវិស្សន្តិ – អគ្គិតោ វា ឧទកតោ វា មិថុភេទតោ វា”តិ។

អថ ខោ សុនិធវស្សការា មគធមហាមត្តា យេន ភគវា តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវតា សទ្ធឹ សម្មោទឹសុ។ សម្មោទនីយំ កថំ សារាណិយំ [សារាណីយំ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] វីតិសារេត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋំសុ។ ឯកមន្តំ ឋិតា ខោ សុនិធវស្សការា មគធមហាមត្តា ភគវន្តំ ឯតទវោចុំ – “អធិវាសេតុ នោ ភវំ គោតមោ អជ្ជតនាយ ភត្តំ សទ្ធឹ ភិក្ខុសង្ឃេនា”តិ។ អធិវាសេសិ ភគវា តុណ្ហីភាវេន។

អថ ខោ សុនិធវស្សការា មគធមហាមត្តា ភគវតោ អធិវាសនំ វិទិត្វា យេន សកោ អាវសថោ តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា សកេ អាវសថេ បណីតំ ខាទនីយំ ភោជនីយំ បដិយាទាបេត្វា ភគវតោ កាលំ អារោចេសុំ – “កាលោ, ភោ គោតម, និដ្ឋិតំ ភត្ត”ន្តិ។

អថ ខោ ភគវា បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ សទ្ធឹ ភិក្ខុសង្ឃេន យេន សុនិធវស្សការានំ មគធមហាមត្តានំ អាវសថោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា បញ្ញត្តេ អាសនេ និសីទិ។ អថ ខោ សុនិធវស្សការា មគធមហាមត្តា ពុទ្ធប្បមុខំ ភិក្ខុសង្ឃំ បណីតេន ខាទនីយេន ភោជនីយេន សហត្ថា សន្តប្បេសុំ សម្បវារេសុំ។

អថ ខោ សុនិធវស្សការា មគធមហាមត្តា ភគវន្តំ ភុត្តាវិំ ឱនីតបត្តបាណិំ អញ្ញតរំ នីចំ អាសនំ គហេត្វា ឯកមន្តំ និសីទឹសុ។ ឯកមន្តំ និសិន្នេ ខោ សុនិធវស្សការេ មគធមហាមត្តេ ភគវា ឥមាហិ គាថាហិ អនុមោទិ –

“យស្មិំ បទេសេ កប្បេតិ, វាសំ បណ្ឌិតជាតិយោ;
សីលវន្តេត្ថ ភោជេត្វា, សញ្ញតេ ព្រហ្មចារយោ [ព្រហ្មចារិនោ (ស្យា.), ព្រហ្មចរិយេ (បី. ក.)]។

“យា តត្ថ ទេវតា អាសុំ, តាសំ ទក្ខិណមាទិសេ;
តា បូជិតា បូជយន្តិ, មានិតា មានយន្តិ នំ។

“តតោ នំ អនុកម្បន្តិ, មាតា បុត្តំវ ឱរសំ;
ទេវតានុកម្បិតោ បោសោ, សទា ភទ្រានិ បស្សតី”តិ។

អថ ខោ ភគវា សុនិធវស្សការានំ មគធមហាមត្តានំ ឥមាហិ គាថាហិ អនុមោទិត្វា ឧដ្ឋាយាសនា បក្កាមិ។

តេន ខោ បន សមយេន សុនិធវស្សការា មគធមហាមត្តា ភគវន្តំ បិដ្ឋិតោ បិដ្ឋិតោ អនុពន្ធា ហោន្តិ – “យេនជ្ជ សមណោ គោតមោ ទ្វារេន និក្ខមិស្សតិ តំ ‘គោតមទ្វារំ’ នាម ភវិស្សតិ។ យេន តិត្ថេន គង្គំ នទឹ តរិស្សតិ តំ ‘គោតមតិត្ថំ’ នាម ភវិស្សតី”តិ។

អថ ខោ ភគវា យេន ទ្វារេន និក្ខមិ តំ ‘គោតមទ្វារំ’ នាម អហោសិ។ អថ ខោ ភគវា យេន គង្គា នទី តេនុបសង្កមិ។ តេន ខោ បន សមយេន គង្គា នទី បូរា ហោតិ សមតិត្តិកា កាកបេយ្យា។ អប្បេកច្ចេ មនុស្សា នាវំ បរិយេសន្តិ, អប្បេកច្ចេ ឧឡុម្បំ បរិយេសន្តិ, អប្បេកច្ចេ កុល្លំ ពន្ធន្តិ អបារា បារំ គន្តុកាមា។ អថ ខោ ភគវា – សេយ្យថាបិ នាម ពលវា បុរិសោ សមិញ្ជិតំ វា ពាហំ បសារេយ្យ, បសារិតំ វា ពាហំ សមិញ្ជេយ្យ, ឯវមេវ – គង្គាយ នទិយា ឱរិមតីរេ [ឱរិមតីរា (ពហូសុ) មហាវ. ២៨៦; ទី. និ. ២.១៥៤ បស្សិតព្ពំ)] អន្តរហិតោ បារិមតីរេ បច្ចុដ្ឋាសិ សទ្ធឹ ភិក្ខុសង្ឃេន ។

អទ្ទសា ខោ ភគវា តេ មនុស្សេ អប្បេកច្ចេ នាវំ បរិយេសន្តេ, អប្បេកច្ចេ ឧឡុម្បំ បរិយេសន្តេ, អប្បេកច្ចេ កុល្លំ ពន្ធន្តេ អបារា បារំ គន្តុកាមេ។

អថ ខោ ភគវា ឯតមត្ថំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

“យេ តរន្តិ អណ្ណវំ សរំ,
សេតុំ កត្វាន វិសជ្ជ បល្លលានិ;
កុល្លញ្ហិ ជនោ បពន្ធតិ [ពន្ធតិ (ស្យា. បី.)],
តិណ្ណា [និតិណ្ណា (ក.)] មេធាវិនោ ជនា”តិ។ ឆដ្ឋំ;

៧. ទុតិយនាគសមាលសុត្តំ

៧៧. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា កោសលេសុ អទ្ធានមគ្គបដិបន្នោ ហោតិ អាយស្មតា នាគសមាលេន បច្ឆាសមណេន។ អទ្ទសា ខោ អាយស្មា នាគសមាលោ អន្តរាមគ្គេ ទ្វិធាបថំ [ទ្វេធាបថំ (សី.)]។ ទិស្វាន ភគវន្តំ ឯតទវោច – “អយំ, ភន្តេ, ភគវា បន្ថោ; ឥមិនា គច្ឆាមា”តិ។ ឯវំ វុត្តេ, ភគវា អាយស្មន្តំ នាគសមាលំ ឯតទវោច – “អយំ, នាគសមាល, បន្ថោ; ឥមិនា គច្ឆាមា”តិ។

ទុតិយម្បិ…បេ…. តតិយម្បិ ខោ អាយស្មា នាគសមាលោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “អយំ, ភន្តេ, ភគវា បន្ថោ; ឥមិនា គច្ឆាមា”តិ ។ តតិយម្បិ ខោ ភគវា អាយស្មន្តំ នាគសមាលំ ឯតទវោច – “អយំ, នាគសមាល, បន្ថោ; ឥមិនា គច្ឆាមា”តិ។ អថ ខោ អាយស្មា នាគសមាលោ ភគវតោ បត្តចីវរំ តត្ថេវ ឆមាយំ និក្ខិបិត្វា បក្កាមិ – “ឥទំ, ភន្តេ, ភគវតោ បត្តចីវរ”ន្តិ។

អថ ខោ អាយស្មតោ នាគសមាលស្ស តេន បន្ថេន គច្ឆន្តស្ស អន្តរាមគ្គេ ចោរា និក្ខមិត្វា ហត្ថេហិ ច បាទេហិ ច អាកោដេសុំ បត្តញ្ច ភិន្ទឹសុ សង្ឃាដិញ្ច វិប្ផាលេសុំ។ អថ ខោ អាយស្មា នាគសមាលោ ភិន្នេន បត្តេន វិប្ផាលិតាយ សង្ឃាដិយា យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ អាយស្មា នាគសមាលោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “ឥធ មយ្ហំ, ភន្តេ, តេន បន្ថេន គច្ឆន្តស្ស អន្តរាមគ្គេ ចោរា និក្ខមិត្វា ហត្ថេហិ ច បាទេហិ ច អាកោដេសុំ, បត្តញ្ច ភិន្ទឹសុ, សង្ឃាដិញ្ច វិប្ផាលេសុ”ន្តិ។

អថ ខោ ភគវា ឯតមត្ថំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

“សទ្ធឹ ចរមេកតោ វសំ,
មិស្សោ អញ្ញជនេន វេទគូ;
វិទ្វា បជហាតិ បាបកំ,
កោញ្ចោ ខីរបកោវ និន្នគ”ន្តិ។ សត្តមំ;

៨. វិសាខាសុត្តំ

៧៨. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ បុព្ពារាមេ មិគារមាតុបាសាទេ។ តេន ខោ បន សមយេន វិសាខាយ មិគារមាតុយា នត្តា កាលង្កតា ហោតិ បិយា មនាបា។ អថ ខោ វិសាខា មិគារមាតា អល្លវត្ថា អល្លកេសា ទិវា ទិវស្ស យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នំ ខោ វិសាខំ មិគារមាតរំ ភគវា ឯតទវោច –

“ហន្ទ កុតោ នុ ត្វំ, វិសាខេ, អាគច្ឆសិ អល្លវត្ថា អល្លកេសា ឥធូបសង្កន្តា ទិវា ទិវស្សា”តិ? “នត្តា មេ, ភន្តេ, បិយា មនាបា កាលង្កតា។ តេនាហំ អល្លវត្ថា អល្លកេសា ឥធូបសង្កន្តា ទិវា ទិវស្សា”តិ។ “ឥច្ឆេយ្យាសិ ត្វំ, វិសាខេ, យាវតិកា [យាវតកា (?)] សាវត្ថិយា មនុស្សា តាវតិកេ [តាវតកេ (?)] បុត្តេ ច នត្តារោ ចា”តិ? “ឥច្ឆេយ្យាហំ, ភគវា [ឥច្ឆេយ្យាហំ ភន្តេ ភគវា (ស្យា.)] យាវតិកា សាវត្ថិយា មនុស្សា តាវតិកេ បុត្តេ ច នត្តារោ ចា”តិ។

“កីវពហុកា បន, វិសាខេ, សាវត្ថិយា មនុស្សា ទេវសិកំ កាលំ ករោន្តី”តិ? “ទសបិ, ភន្តេ, សាវត្ថិយា មនុស្សា ទេវសិកំ កាលំ ករោន្តិ; នវបិ, ភន្តេ… អដ្ឋបិ, ភន្តេ… សត្តបិ, ភន្តេ… ឆបិ, ភន្តេ… បញ្ចបិ, ភន្តេ… ចត្តារោបិ, ភន្តេ… តីណិបិ, ភន្តេ… ទ្វេបិ, ភន្តេ, សាវត្ថិយា មនុស្សា ទេវសិកំ កាលំ ករោន្តិ។ ឯកោបិ, ភន្តេ, សាវត្ថិយា មនុស្សោ ទេវសិកំ កាលំ ករោតិ។ អវិវិត្តា, ភន្តេ, សាវត្ថិ មនុស្សេហិ កាលំ ករោន្តេហី”តិ។

“តំ កឹ មញ្ញសិ, វិសាខេ, អបិ នុ ត្វំ កទាចិ ករហចិ អនល្លវត្ថា វា ភវេយ្យាសិ អនល្លកេសា វា”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ ។ អលំ មេ, ភន្តេ, តាវ ពហុកេហិ បុត្តេហិ ច នត្តារេហិ ចា”តិ។

“យេសំ ខោ, វិសាខេ, សតំ បិយានិ, សតំ តេសំ ទុក្ខានិ; យេសំ នវុតិ បិយានិ, នវុតិ តេសំ ទុក្ខានិ; យេសំ អសីតិ បិយានិ, អសីតិ តេសំ ទុក្ខានិ; យេសំ សត្តតិ បិយានិ, សត្តតិ តេសំ ទុក្ខានិ; យេសំ សដ្ឋិ បិយានិ, សដ្ឋិ តេសំ ទុក្ខានិ; យេសំ បញ្ញាសំ បិយានិ, បញ្ញាសំ តេសំ ទុក្ខានិ; យេសំ ចត្តារីសំ បិយានិ, ចត្តារីសំ តេសំ ទុក្ខានិ, យេសំ តីសំ បិយានិ, តីសំ តេសំ ទុក្ខានិ; យេសំ វីសតិ បិយានិ, វីសតិ តេសំ ទុក្ខានិ, យេសំ ទស បិយានិ, ទស តេសំ ទុក្ខានិ; យេសំ នវ បិយានិ, នវ តេសំ ទុក្ខានិ; យេសំ អដ្ឋ បិយានិ, អដ្ឋ តេសំ ទុក្ខានិ; យេសំ សត្ត បិយានិ, សត្ត តេសំ ទុក្ខានិ; យេសំ ឆ បិយានិ, ឆ តេសំ ទុក្ខានិ; យេសំ បញ្ច បិយានិ, បញ្ច តេសំ ទុក្ខានិ; យេសំ ចត្តារិ បិយានិ, ចត្តារិ តេសំ ទុក្ខានិ; យេសំ តីណិ បិយានិ, តីណិ តេសំ ទុក្ខានិ; យេសំ ទ្វេ បិយានិ, ទ្វេ តេសំ ទុក្ខានិ; យេសំ ឯកំ បិយំ, ឯកំ តេសំ ទុក្ខំ; យេសំ នត្ថិ បិយំ, នត្ថិ តេសំ ទុក្ខំ, អសោកា តេ វិរជា អនុបាយាសាតិ វទាមី”តិ។

អថ ខោ ភគវា ឯតមត្ថំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

“យេ កេចិ សោកា បរិទេវិតា វា,
ទុក្ខា ច [ទុក្ខា វ (អដ្ឋ.)] លោកស្មិមនេករូបា;
បិយំ បដិច្ចប្បភវន្តិ ឯតេ,
បិយេ អសន្តេ ន ភវន្តិ ឯតេ។

“តស្មា ហិ តេ សុខិនោ វីតសោកា,
យេសំ បិយំ នត្ថិ កុហិញ្ចិ លោកេ;
តស្មា អសោកំ វិរជំ បត្ថយានោ,
បិយំ ន កយិរាថ កុហិញ្ចិ លោកេ”តិ។ អដ្ឋមំ;

៩. បឋមទព្ពសុត្តំ

៧៩. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា រាជគហេ វិហរតិ វេឡុវនេ កលន្ទកនិវាបេ។ អថ ខោ អាយស្មា ទព្ពោ មល្លបុត្តោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ អាយស្មា ទព្ពោ មល្លបុត្តោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “បរិនិព្ពានកាលោ មេ ទានិ, សុគតា”តិ។ “យស្ស ទានិ ត្វំ, ទព្ព, កាលំ មញ្ញសី”តិ។

អថ ខោ អាយស្មា ទព្ពោ មល្លបុត្តោ ឧដ្ឋាយាសនា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា បទក្ខិណំ កត្វា វេហាសំ អព្ភុគ្គន្ត្វា អាកាសេ អន្តលិក្ខេ បល្លង្កេន និសីទិត្វា តេជោធាតុំ សមាបជ្ជិត្វា វុដ្ឋហិត្វា បរិនិព្ពាយិ។

អថ ខោ អាយស្មតោ ទព្ពស្ស មល្លបុត្តស្ស វេហាសំ អព្ភុគ្គន្ត្វា អាកាសេ អន្តលិក្ខេ បល្លង្កេន និសីទិត្វា តេជោធាតុំ សមាបជ្ជិត្វា វុដ្ឋហិត្វា បរិនិព្ពុតស្ស សរីរស្ស ឈាយមានស្ស ឌយ្ហមានស្ស នេវ ឆារិកា បញ្ញាយិត្ថ ន មសិ។ សេយ្យថាបិ នាម សប្បិស្ស វា តេលស្ស វា ឈាយមានស្ស ឌយ្ហមានស្ស នេវ ឆារិកា បញ្ញាយតិ ន មសិ; ឯវមេវ អាយស្មតោ ទព្ពស្ស មល្លបុត្តស្ស វេហាសំ អព្ភុគ្គន្ត្វា អាកាសេ អន្តលិក្ខេ បល្លង្កេន និសីទិត្វា តេជោធាតុំ សមាបជ្ជិត្វា វុដ្ឋហិត្វា បរិនិព្ពុតស្ស សរីរស្ស ឈាយមានស្ស ឌយ្ហមានស្ស នេវ ឆារិកា បញ្ញាយិត្ថ ន មសីតិ។

អថ ខោ ភគវា ឯតមត្ថំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

“អភេទិ កាយោ និរោធិ សញ្ញា,
វេទនា សីតិភវិំសុ [បីតិទហំសុ (សី. បី.), សីតិទហីសុ (ក.)] សព្ពា;
វូបសមិំសុ សង្ខារា,
វិញ្ញាណំ អត្ថមាគមា”តិ។ នវមំ;

១០. ទុតិយទព្ពសុត្តំ

៨០. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ តត្រ ខោ ភគវា ភិក្ខូ អាមន្តេសិ – “ភិក្ខវោ”តិ។ “ភទន្តេ”តិ តេ ភិក្ខូ ភគវតោ បច្ចស្សោសុំ។ ភគវា ឯតទវោច –

“ទព្ពស្ស, ភិក្ខវេ, មល្លបុត្តស្ស វេហាសំ អព្ភុគ្គន្ត្វា អាកាសេ អន្តលិក្ខេ បល្លង្កេន និសីទិត្វា តេជោធាតុំ សមាបជ្ជិត្វា វុដ្ឋហិត្វា បរិនិព្ពុតស្ស សរីរស្ស ឈាយមានស្ស ឌយ្ហមានស្ស នេវ ឆារិកា បញ្ញាយិត្ថ ន មសិ។ សេយ្យថាបិ នាម សប្បិស្ស វា តេលស្ស វា ឈាយមានស្ស ឌយ្ហមានស្ស នេវ ឆារិកា បញ្ញាយតិ ន មសិ; ឯវមេវ ខោ, ភិក្ខវេ, ទព្ពស្ស មល្លបុត្តស្ស វេហាសំ អព្ភុគ្គន្ត្វា អាកាសេ អន្តលិក្ខេ បល្លង្កេន និសីទិត្វា តេជោធាតុំ សមាបជ្ជិត្វា វុដ្ឋហិត្វា បរិនិព្ពុតស្ស សរីរស្ស ឈាយមានស្ស ឌយ្ហមានស្ស នេវ ឆារិកា បញ្ញាយិត្ថ ន មសី”តិ។

អថ ខោ ភគវា ឯតមត្ថំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

“អយោឃនហតស្សេវ, ជលតោ ជាតវេទសោ [ជាតវេទស្ស (ស្យា.)];
អនុបុព្ពូបសន្តស្ស, យថា ន ញាយតេ គតិ។

ឯវំ សម្មាវិមុត្តានំ, កាមពន្ធោឃតារិនំ;
បញ្ញាបេតុំ គតិ នត្ថិ, បត្តានំ អចលំ សុខ”ន្តិ។ ទសមំ;

បាដលិគាមិយវគ្គោ [បាដលិគាមវគ្គោ (ក.)] អដ្ឋមោ។

តស្សុទ្ទានំ –

និព្ពានា ចតុរោ វុត្តា, ចុន្ទោ បាដលិគាមិយា;
ទ្វិធាបថោ វិសាខា ច, ទព្ពេន សហ តេ ទសាតិ។

ឧទានេ វគ្គានមុទ្ទានំ –

វគ្គមិទំ បឋមំ វរពោធិ, វគ្គមិទំ ទុតិយំ មុចលិន្ទោ;
នន្ទកវគ្គវរោ តតិយោ តុ, មេឃិយវគ្គវរោ ច ចតុត្ថោ។

បញ្ចមវគ្គវរន្តិធ សោណោ, ឆដ្ឋមវគ្គវរន្តិ ជច្ចន្ធោ [ឆដ្ឋមវគ្គវរំ តុ តមន្ធោ (សី. ក.)];
សត្តមវគ្គវរន្តិ ច ចូឡោ, បាដលិគាមិយមដ្ឋមវគ្គោ [បាដលិគាមិយវរដ្ឋមវគ្គោ (ស្យា. កំ. បី.), បាដលិគាមវរដ្ឋមវគ្គោ (សី. ក.)]។

អសីតិមនូនកសុត្តវរំ, វគ្គមិទដ្ឋកំ សុវិភត្តំ;
ទស្សិតំ ចក្ខុមតា វិមលេន, អទ្ធា ហិ តំ ឧទានមិតីទមាហុ [អត្ថាយេតំ ឧទានមិតិមាហុ (ក.), សទ្ធា ហិ តំ ឧទានន្តិទមាហុ (ស្យា. កំ បី.)]។

ឧទានបាឡិ និដ្ឋិតា។